

Landschapsontwikkelingsplan Bernheze

Beleidsplan voor natuur en landschap 2012 - 2022

Gemeente Bernheze

Definitief - februari 2012

colofon

opdrachtgever

Gemeente Bernheze
De Misse 6
Postbus 19
5384 ZG Heesch
contactpersoon : Dhr. J. Hendriks

opdrachtnemer

Nieuwland Advies
Postbus 522
6700 AM Wageningen

telefoon: +31.(0)317.467.246
fax: +31.(0)317.467.200
e-mail: advies@nieuwland.nl
www.nieuwlandadvies.nl

adviseurs:

ing. Maarten Scherrenburg
ir. Tony Hengstmengel
Deirdre Goossens

vormgeving

NL Landschapsarchitecten | Wageningen

copyright

0440 BOL © 2012 Nieuwland Advies | Wageningen

Niets uit deze uitgave mag worden veeelvoudigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur(s).

Deze uitgave is met de grootste zorgvuldigheid opgesteld. Noch de makers, noch de uitgever stellen zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden in deze uitgave.

SAMENVATTING

Het landschapsontwikkelingsplan (LOP) Bernheze is opgesteld voor behoud en versterking van de natuur- en landschapskwaliteiten in het buitengebied van Bernheze.

Deze kwaliteiten zijn onder meer verbonden aan de beleving van landschapstypen, belangrijke landschapsstructuren, cultuur-historische objecten en natuurwaarden.

In het LOP worden drie landschapstypen onderscheiden: het landschap van de Peelhorst, het beekdallandschap Aa en de Leijgraaf en het dekzandruggen en -vlaktenlandschap. Deze landschappen hebben elk hun eigen kenmerken in de vorm van typen bebouwing, beplanting, verkaveling, et cetera.

De structuurvisie Bernheze vormt, samen met andere beleidsplannen op het gebied van onder meer water, natuur en recreatie, een belangrijk beleidskader voor het LOP. Daarnaast zijn er ruimtelijke trends die van belang zijn voor de ontwikkeling van het landschap.

De opgaven voor het landschap zijn onder andere:

- behoud, herstel en versterking van de karakteristieken van de verschillende landschappen,
- behoud en versterking van de bestaande parels van cultuurhistorie en natuur,
- het ontwikkelen van een visie op beeldkwaliteit en ruimtelijke inpassing van erven.

De karakteristiek van de verschillende landschappen wordt enerzijds behouden en verder ontwikkeld en verbeterd en vormt anderzijds het kader voor ruimtelijke ontwikkelingen.

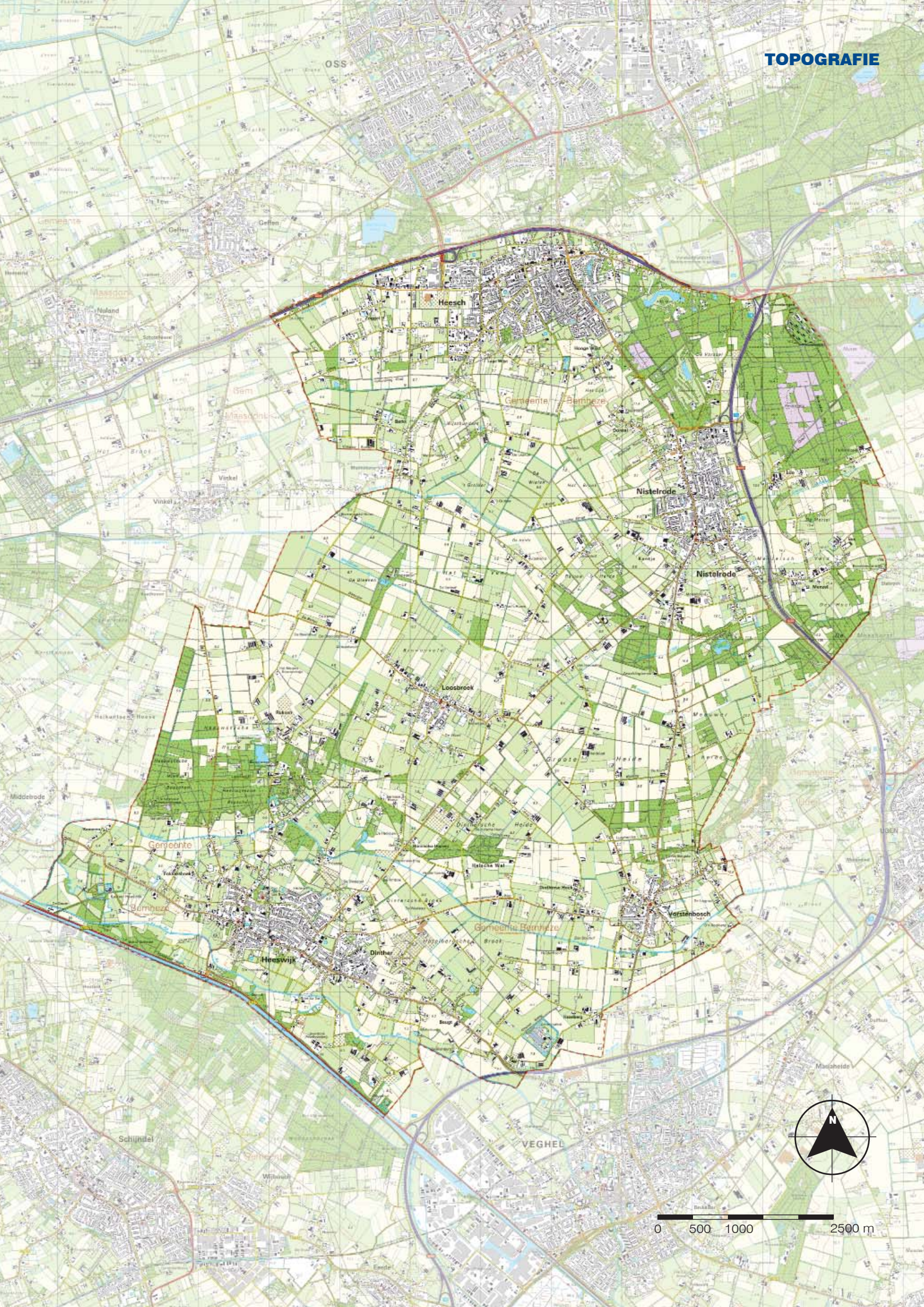
Erven maken een belangrijk onderdeel uit van de landschappelijke kwaliteit. Aanleg van erfbeplanting en kleine landschapselementen in de omgeving van het erf wordt gestimuleerd, om de samenhang tussen erven en het landschap te vergroten. De aanleg van erfbeplanting en kleine landschapselementen draagt tevens bij aan de vergroting van de biodiversiteit.

Beken en waterlopen zijn belangrijke structuurdragers van het plangebied. De visie zet in op het beter zichtbaar en herkenbaar maken van deze structuren in het landschap. In het plan zijn maatregelen opgenomen om de relatie tussen de kernen en het buitengebied te vergroten, zoals het aanvullen van routenetwerken (o.a. via zandwegen), aanleg en herstel van landschapselementen en het behouden van open ruimten en zichtlijnen.

Het plan wordt gerealiseerd door uitvoering van projecten en maatregelen. Er zijn zes projecten benoemd: Bernhezer erven mooi, Poelenbeheer, Realisatie droge EVZ's, Versterking zuidelijke dorpsrand Heesch, Wijst in Beeld en Behoud en ontwikkeling beekdalen de Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer).

INHOUD

hoofdstuk 1: Inleiding	7
1.1 Aanleidingen en doelen	7
1.2 Werkwijze en planproces	8
1.3 Leeswijzer	10
hoofdstuk 2: Analyse	11
2.1 Ruimtelijke kwaliteiten en identiteiten	11
2.2 Ruimtelijk beleid	23
2.3 Ruimtelijke trends en ontwikkelingen	25
2.4 Opgaven en opstap naar de visie	28
hoofdstuk 3: Visie	31
3.1 Van scenario's naar visie	31
3.2 Ambitieniveau	31
3.3 Behoud en versterking van de verschillende landschappen	34
hoofdstuk 4: Visie-uitwerkingen	37
4.1 Regie op beeldkwaliteit en inpassing	37
4.2 Vergroting biodiversiteit cultuurlandschap	40
4.3 Versterking beken en waterlopen	43
4.4 Relatie kernen en buitengebied	45
hoofdstuk 5: Uitvoeringsplan	51
5.1 Uitvoeringsstrategie	51
5.2 Uitvoeringsprogramma	55
5.3 Beheer en onderhoud	65
5.4 Uitvoeringsorganisatie	66
5.5 Financieringsplan	70
Bijlagen	
A. Literatuur en bronnen	
B. Algemene verklarende woordenlijst landschapsontwikkelingsplannen	
C. Evaluatie Landschapsplan Bernheze 1998	

0 500 1000 2500 m

INLEIDING

1.1 Aanleiding en doelen

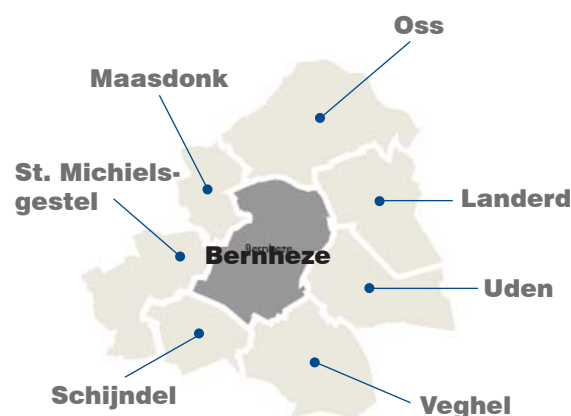
Het buitengebied van Bernheze heeft veel kwaliteiten op het gebied van natuur en landschap. De gemeente werkt actief aan het behoud daarvan, onder meer door uitvoering van projecten uit het Landschapsplan Bernheze (1998). De evaluatie van de uitvoering van dit plan heeft plaatsgevonden in 2008. Door allerlei ontwikkelingen in het landelijk gebied, zoals de Reconstructie landelijk gebied, dorpsuitbreidingen en nieuw beleid en instrumentarium, is het nodig om het natuur- en landschapsbeleid van de gemeente te actualiseren. Het plangebied van het Landschapsontwikkelingsplan (LOP) bestaat uit het buitengebied van de gemeente Bernheze, inclusief de buurtschappen en de randen van de kernen Heesch, Nistelrode, Loosbroek, Vorstenbosch en Heeswijk-Dinther.

Het hoofddoel van de opstelling van het LOP was om in overleg met alle betrokkenen (zie paragraaf 1.2) tot een concreet en uitvoeringsgericht plan te komen voor behoud en versterking van de natuur- en landschapskwaliteiten in het buitengebied van Bernheze. Met het plan is een helder kader beschikbaar, waarmee regie op ruimtelijke kwaliteit van het landschap kan worden gevoerd en waarmee de uitvoeringsstrategie is

geactualiseerd. Thema's die daarbij aan de orde komen zijn:

- het karakter, diversiteit en kleinschaligheid van het landschap;
- vormgeving, behoud en herstel van het karakteristieke landschap;
- randvoorwaarden bij landschappelijke ingrepen;
- particuliere natuurontwikkeling en –beheer;
- landschappelijke inpassing;
- behoud en herstel van relevante nevenwaarden van het landschap, zoals water, cultuurhistorie, recreatie en archeologie;
- recreatie en landschapsbeleving;
- bevordering van biodiversiteit;
- beheer en onderhoud van landschapselementen;
- handhaving en toezicht.

Het plan vormt de basis voor het aanvragen en toekennen van subsidies voor natuur- en landschapsprojecten.

Het LOP als kwaliteitskader en inspiratiebron

Het LOP vormt een kwalitatief kader voor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van landschap en natuur in het buitengebied van de gemeente Bernheze. Het maakt niet uit of deze voortkomen uit initiatieven vanuit de gemeente zelf, vanuit andere overheden, vanuit partijen en organisaties uit het gebied of vanuit particulieren in Bernheze.

Het landschap is altijd in verandering. Nieuwe ontwikkelingen kunnen kansen bieden voor het verbeteren van de landschappelijke situatie, uiteraard binnen het voorgestelde kwaliteitskader. Naast een kader is het LOP daarom ook een inspiratiebron voor de wijze waarop ruimtelijke ontwikkelingen in het buitengebied kunnen worden vormgegeven. Het LOP levert daarmee de bouwstenen en randvoorwaarden voor behoud en versterking van het landschap van Bernheze vanuit natuur- en landschapskwaliteit en is een afwegingskader voor ruimtelijke ingrepen.

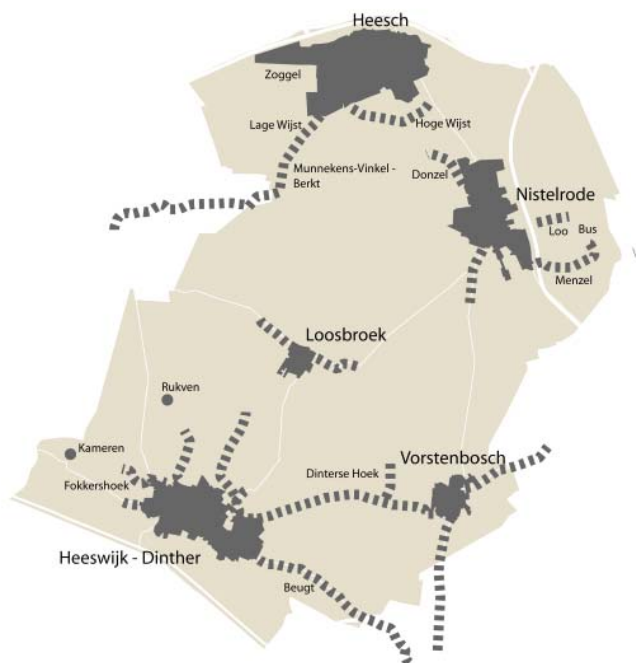
1.2 Status LOP in relatie tot Structuurvisie, Verordening ruimte en Bestemmingsplan buitengebied

De provincie heeft in de provinciale structuurvisie aangegeven welke belangen zij wil behartigen en hoe ze dat wil doen. Om deze belangen veilig te kunnen stellen is de Verordening ruimte opgesteld. Met de regels uit de Verordening ruimte moet elke gemeente rekening houden bij het ontwikkelen van bestemmingsplannen.

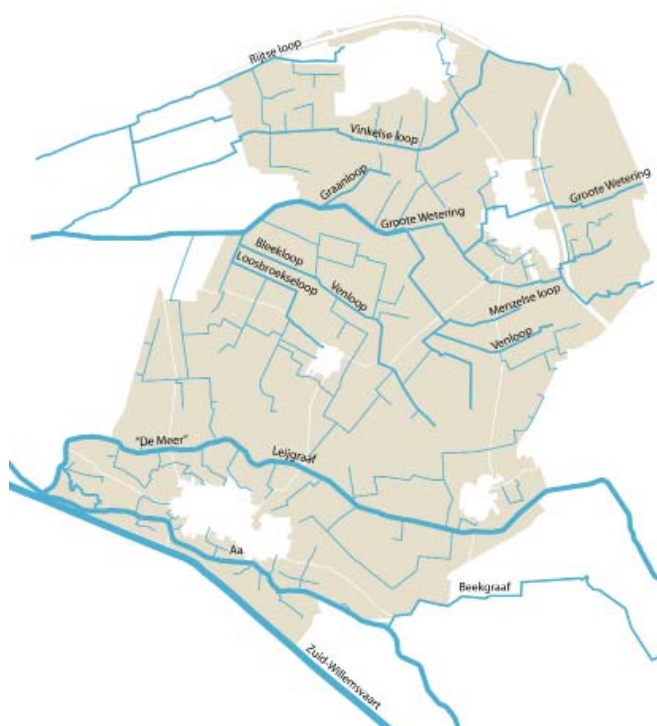
De regels uit de Verordening ruimte vormen samen met het bestemmingsplan buitengebied het formele juridische kader waarmee de bescherming van waarden en de functies per kavel worden geregeld. Het LOP sluit hierop aan met een kwalitatief kader voor nieuwe ontwikkelingen op het gebied van landschap en natuur in het buitengebied. Het LOP heeft geen juridische status.

Samengevat biedt het LOP een inhoudelijke uitwerking van allerlei landschappelijke zaken die in wet- en regelgeving zijn vastgelegd.

DORPEN EN BUURTSCHAPPEN

BEKEN EN ANDERE WATERLOPEN

1.3 Werkwijze en planproces

Dit landschapsonwikkelingsplan is tot stand gekomen door samenwerking met de projectgroep, de adviesgroep Flora & Fauna en bewoners. Naast 'reguliere' vergaderingen waarbij diverse conceptstukken zijn behandeld hebben de volgende bijeenkomsten plaatsgevonden:

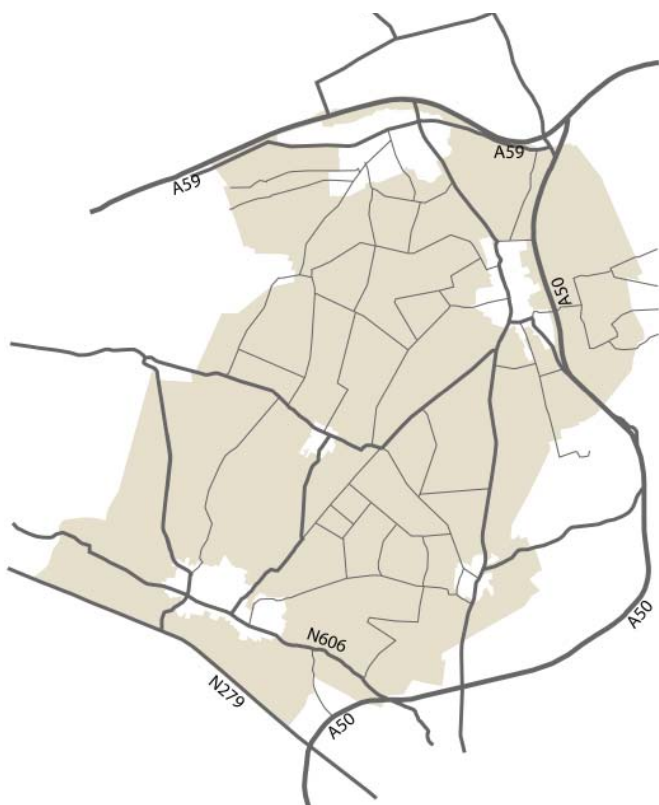
- werkbijeenkomst over visievorming met leden van de projectgroep en de adviesgroep Flora & Fauna;
- excursie met de projectgroep, de adviesgroep Flora & Fauna en raadsleden;
- Landschapscafé over de visie en de visie-uitwerkingen;
- werkbijeenkomst over het uitvoeringsplan met leden van de projectgroep en de adviesgroep Flora & Fauna.

Vertretpunt voor het LOP waren de in hoofdstuk 2 beschreven ruimtelijke kwaliteiten, het ruimtelijk beleid, ruimtelijke trends en ontwikkelingen en opgaven voor het landschap.

Aan de hand van de verschillende opgaven en thema's zijn in de werkbijeenkomst over visievorming scenario's op de ontwikkeling van natuur en landschap in Bernheze opgesteld. Aan de hand van deze scenario's is een concept-landschapsonwikkelingsvisie opgesteld. Vervolgens is de visie uitgewerkt en is het uitvoeringsplan gemaakt, met als belangrijke input de werkbijeenkomst over het uitvoeringsplan.

Communicatie

Het LOP is een ontwikkelings- en uitvoeringsgericht plan dat uitspraken doet over de directe werk- en leefomgeving van veel mensen in de gemeente Bernheze. Het LOP moest dus ook hun plan worden. Daarom zijn zowel bestuurders en de gemeentelijke organisatie als maatschappelijke partijen en bewoners betrokken bij de planvorming. Ook voor de uitvoering van het plan is de inzet van andere partijen van groot belang.

1.4 Leeswijzer

Hoofdstuk 2 gaat in op de ruimtelijke kwaliteiten en identiteiten van Bernheze (2.1), de ruimtelijke gevolgen van het vigerend beleid van de diverse overheden (2.2) en de gesignaleerde trends en ontwikkelingen (2.3). De beleidskaart veronderstelt dat al veel bekend is vanuit andere plannen en is daarmee een pragmatische samenvatting van de (uitgebreide) gebieds- en beleidsbeschrijvingen uit andere plannen zoals de Structuurvisie Bernheze en het Bestemmingsplan Buitengebied Bernheze (waar naar verwezen wordt voor meer informatie). Het hoofdstuk sluit af met de opgaven voor het LOP. Hoofdstuk 3 beschrijft en verbeeldt de visie op de ontwikkeling van het landschap. In hoofdstuk 4 wordt dit verder uitgewerkt in thema's en deelgebieden. Ten slotte is in hoofdstuk 5 Uitvoeringsplan beschreven op welke wijze de gemeente gaat werken aan de uitvoering, welke partners daarbij betrokken worden en welke taak- en rolverdeling er is. Het hoofdstuk sluit af met een financieringsplan.

Karakteristiek zicht op de kerktoeren van Dinther vanuit het beekdal van de Aa.

Dit hoofdstuk bestaat uit een analyse van de ruimtelijke opbouw van het plangebied en uit een overzicht van het ruimtelijk beleid. Het is geen volledig overzicht van alle landschappelijke kenmerken en al het beleid, maar een samenvatting. Daarnaast schetst dit hoofdstuk welke ruimtelijke ontwikkelingen en trends in Bernheze momenteel spelen en in de nabije toekomst te verwachten zijn. Aan de hand van deze drie onderdelen is ten slotte de opgave voor het LOP Bernheze geformuleerd.

2.1 Ruimtelijke kwaliteiten en identiteiten

Het landschap van de gemeente Bernheze is het resultaat van een continue wisselwerking tussen natuurlijke processen en menselijke ingrepen. De laatste zijn steeds nadrukkelijker van invloed. Het landschap is in de loop der jaren grotendeels gevormd door het agrarische gebruik, waarbij de aanwezige verschillen tussen hoog en laag en tussen nat en droog bepalend waren voor het grondgebruik. Sinds ruilverkavelingen en de opkomst van nieuwe technologieën zijn bodemkundige en hydrologische eigenschappen en natuurlijke landschapsvormende processen uit het verleden minder bepalend geworden voor het grondgebruik en de verschijningsvorm van het landschap.

Deze paragraaf biedt een overzicht van de ruimtelijke kwaliteiten die in het plangebied aanwezig zijn. Het gaat hierbij onder meer om de beleving van landschapstypen, karakteristieke landschapsstructuren, oriëntatiepunten en cultuurhistorische objecten. Elk van deze kwaliteiten draagt bij aan de identiteit van Bernheze.

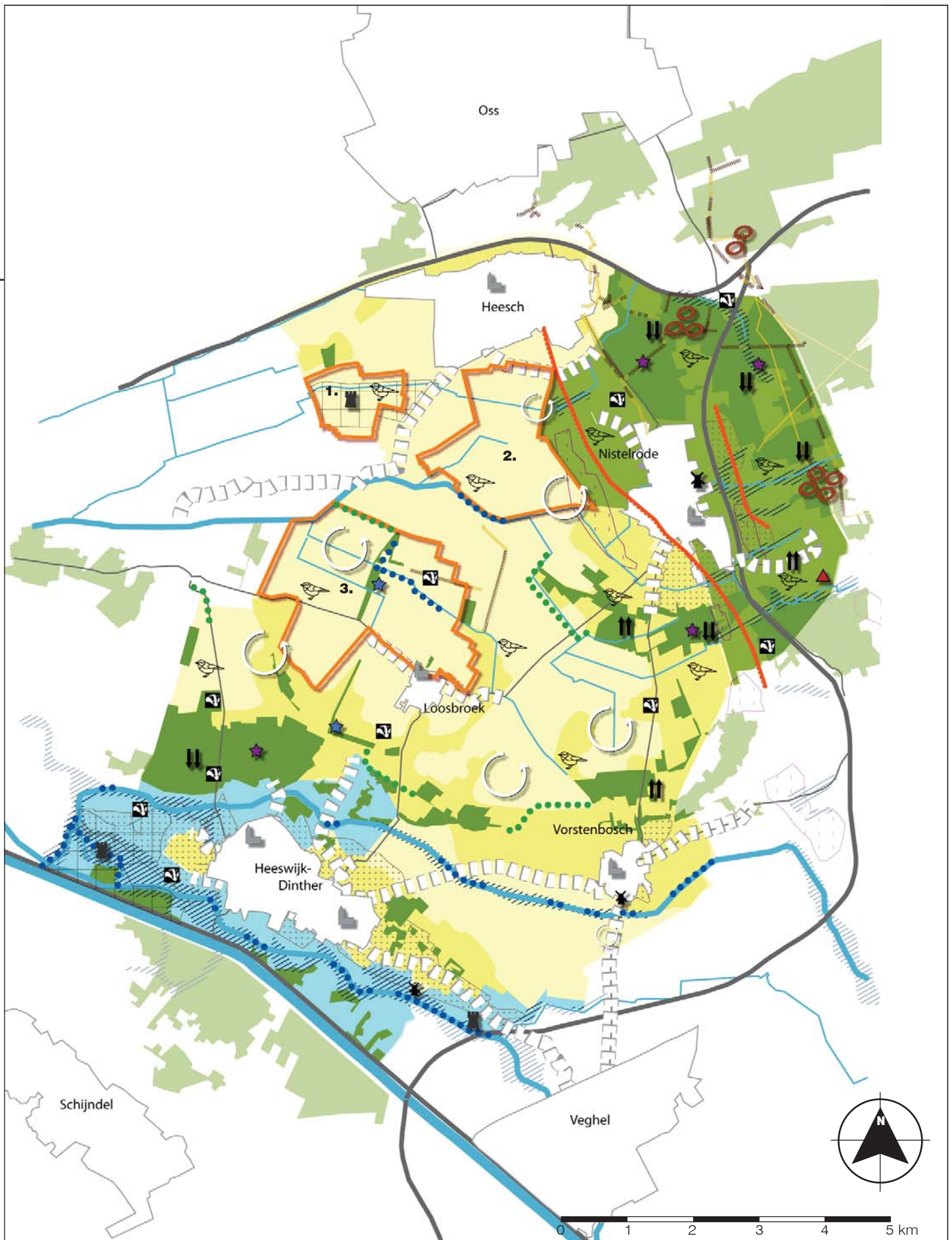
Landschapstypen

In Bernheze zijn het landschap van de Peelhorst en het beekdallandschap van de Aa en Leijgraaf karakteristiek. Daartussen ligt het landschap van de dekzandruggen en -vlakten. Deze drie landschapstypen zijn grofweg te onderscheiden op basis van de geomorfologie, de waterhuishouding, de ontginningsgeschiedenis en de huidige ruimtelijke samenhang en zichtbare kenmerken.

Factoren voor de indeling zijn het beplantingspatroon, de aard en groepering van de bebouwing, de verkaveling, het bodemgebruik, de maat en begrenzing van de ruimte, het reliëf, het patroon van de wegen en waterlopen, de waterhuishouding en de ruimtelijke beeld-kwaliteit.

De landschapstabel op pagina's 16 en 17 vat de ruimtelijke kenmerken van de drie landschapstypen samen. Binnen het landschap van dekzandruggen en -vlakten is een drietal bijzondere karakteristieke gebieden te onderscheiden, te weten Berkt, 't Grolder / Het Broek en De Bleeken / Het Binnenveld (voortkomend uit de karakteristieke landschappen benoemd in het Landschapsplan Bernheze 1998).

Kwaliteitsbeeld

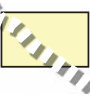
Landschapstypen

- Landschap van de Peelhorst (inclusief Maashorst)
- Beekdallandschap Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer)
- Dekzandruggen en -vlaktenlandschap
- *Karakteristieke gebieden:*
 1. Berkt
 2. 't Grolder / Het Broek
 3. De Bleeken / Het Binnenveld

Natuur- en landschapsbelevingswaarden

- Bosgebieden (met heidevelden, vennen en stuifzanden)
- Zichtbaar waardevol cultuurhistorisch landschap (rond de kernen) met authentieke (agrarische) elementen (akkers, reliëf, verkavelings-, beplantings- en wegenstructuren)
- Wijstgebieden (inventarisatie 2007)
- Natuurlijke (dalvormige) laagte
- Openheid
- Leefgebieden das resp. struweelvogels (indicatief)

Landschapsstructuren

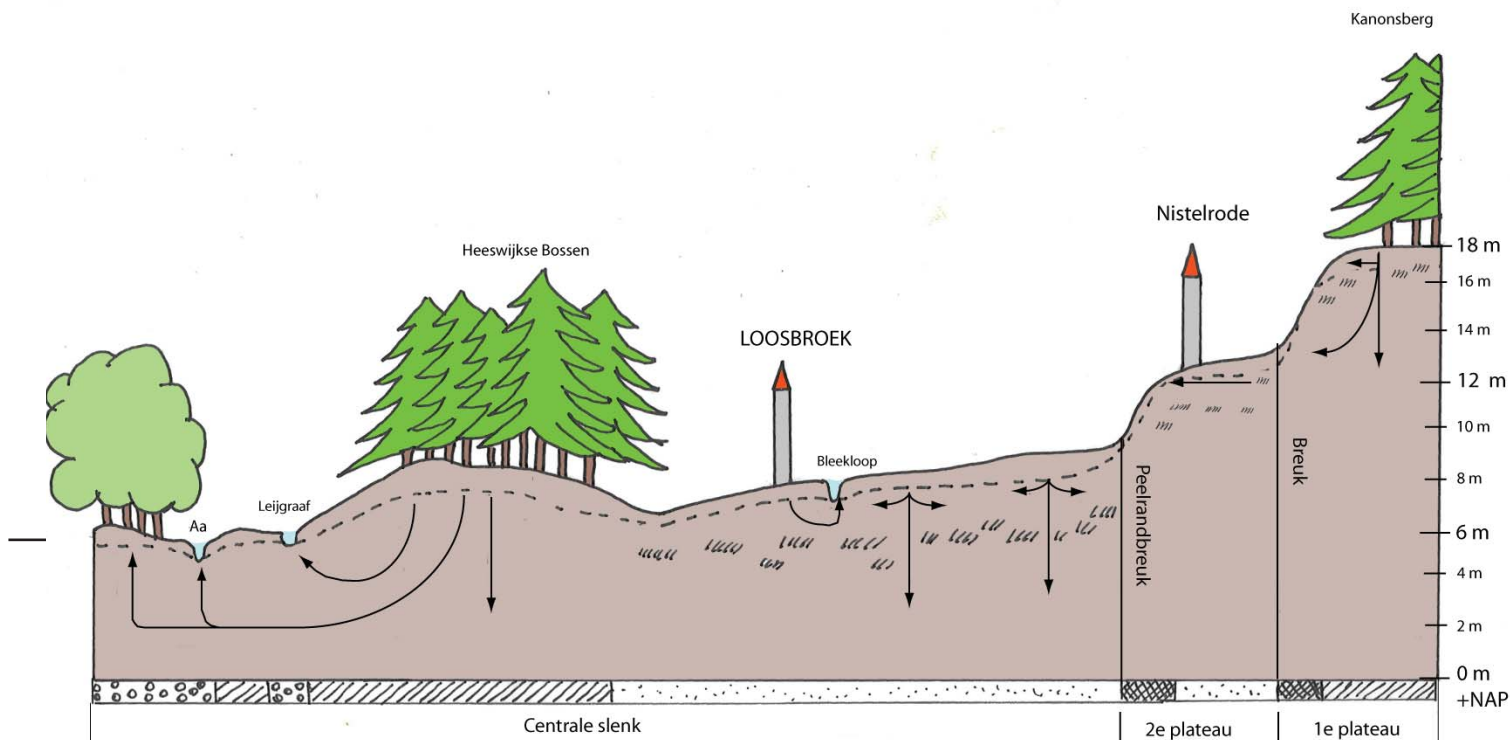
- (Historische) landgoedgronden met karakteristieke (laan)beplanting
- Peelrandbreuk
- Landweren, herkenbaar resp. verdwenen
- (Meanderende) beken en weteringen
- Historisch padenstelsel
- Ecologisch ingerichte beek met natuurvriendelijke oevers, plas-drasoevers, stapstenen (moeras) en/of poelen
- (Droge) ecologische structuur met bosschages, struwelen, houtwallen en/of -singels
- Lintbebouwing
- Autonome wegenstructuren A50, A59, N279

Cultuurhistorische objecten (oriëntatiepunten)

- Kasteel
- Molen
- Kerktoren
- Grafheuvel

Overig

- Kwelgebied (indicatief)
- Infiltratiegebied (indicatief)
- Recreatiegebied (indicatief)
- Waterwingebied (indicatief)
- Bezoekerscentrum Slabroek

Landschap van de Peelhorst

De Peelhorst is een hooggelegen droog gebied in het noordoosten van Bernheze. Het gebied is opgebouwd uit een hoog en laag terras en meerdere breuklijnen, tezamen bekend als de Peelrandbreuk. Dit veroorzaakt een bijzonder karakteristiek reliëf en heeft unieke gevolgen voor de waterhuishouding, zoals het optreden van het wistverschijnsel. Langs de Peelrandbreuk liggen de kernen Nistelrode en Heesch met omvangrijke akkercomplexen. Bovendien komen ten oosten van Nistelrode grote aaneengesloten complexen van oude bouwlanden voor met de oude buurtschappen Bus en Menzel. Kenmerkend voor het landschap van de Peelhorst is het grote aaneengesloten natuurgebied van de Maashorst met een gevarieerd bos, heideterreinen, vennen, stuifduinen en diverse cultuurhistorische

relicten.

Beekdallandschap Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer)

De beekdalen van de Aa en het deel van de Leijgraaf dat bekend staat als De Meer* zijn duidelijk zichtbaar in het landschap. Hoger gelegen dekzandruggen met bossen en bebouwing begrenzen de dalen. De beekdalen zijn halfopen en kleinschalig en hebben kenmerkende elementen zoals de (deels) meanderende beken Aa en Leijgraaf, oude afgesloten meanders, karakteristieke verspreide populierenbossen ten zuidwesten van Heeswijk, madelanden en (iets hoger gelegen) kleine oude bouwlanden (bolakkers). De Aa volgt grotendeels haar natuurlijke loop. De Leijgraaf is tussen de Heeswijkse Bossen en Heeswijk grotendeels gegraven dan wel vergraven. Ten oosten van de Hommelse Brug (in het Dinterse Broek en Hazelbergse Broek) is geen sprake meer van een duidelijk te onderscheiden beekdallandschap. De Zuid-Willemsvaart vormt een strakke begrenzing van het beekdallandschap in het zuiden. Een parel en bijzonder gebied in het beekdallandschap is het landgoed kasteel Heeswijk met zijn slotgracht en lanenstelsel.

* Grofweg strekt De Meer zich uit van de Hommelse Brug in westelijke richting tot de monding in de Aa ten westen van Kasteel Heeswijk.

Beekdal van de Aa

Populierenbossen zijn zeer karakteristiek voor het beekdal van de Aa

De dekzandruggen zijn herkenbaar dankzij de opgaande beplantingen

De weidsheid en de lange bosstroken kenmerken De Bleeken

Door singel- en wegbeplantingen is het landschap bij Berkt tamelijk kleinschalig

Landschap van de dekzandruggen en -vlakten

Het dekzandgebied van Bernheze bestaat uit dekzandruggen met bebouwingslinten en dekzandvlakten. Het gebied is lichtgolvend en loopt af richting het westen. Het landschap is hoofdzakelijk in agrarisch gebruik, wat het agrarische karakter van de gemeente verbeeldt. Op de dekzandruggen liggen verscheidene bosgebieden. Dit zijn de gronden die van oorsprong minder geschikt zijn voor agrarisch gebruik. Stuifduinen komen voor bij de Heeswijkse Bossen en bij de Bergakkers. De sinds eeuwen bewoonde ruggen onderscheiden zich door een kleinschalige en veelvormige opbouw. De bebouwingskernen en linten met de oude bouwlanden eromheen vormen een mozaïek. Oude bouwlanden zijn vooral goed herkenbaar op de hoge dekzandrug langs de Aa en rondom Heeswijk-Dinther en Rukven.

In contrast met de meer besloten dekzandruggen zijn de tussengelegen dekzandvlakten open. De kavelstructuur is rationeel en relatief grootschalig als gevolg van ruilverkavelingen. Hierdoor liggen er veel grote landbouwbedrijven in het gebied. Beplanting is voornamelijk aanwezig langs wegen.

In het landschap van dekzandruggen en -vlakten liggen enkele bijzondere karakteristieke gebieden, qua hydrologie en qua ruimtelijke verschijning. De gebieden Berkt en 't Grolder/Het Broek zijn natte ontginningen. Het landschap is hier tamelijk kleinschalig door de vele singel- en wegbeplantingstructuren. Het laaggelegen De Bleeken/Het Binnenveld is een relatief jonge ontginning. Kenmerkend zijn hier de hoge grondwaterstand, weinig bebouwing en de weidsheid, maar met name de landschappelijke geleding door bosstroken is karakteristiek.

karakteristiek

- hooggelegen gebied met terrassen en breuklijnen (Peelrandbreuk)
- groot aaneengesloten bosgebied de Maashorst met heiderelicten
- omvangrijke akkercomplexen en bewoningsconcentraties langs de rand
- aaneengesloten complexen oude bouwlanden met oude nederzettingen Bus en Menzel, ten zuidoosten van Nistelrode (waardevol cultuurlandschap)
- grafheuvels en landweren

bebouwing

- bebouwing langs de Peelrandbreuk

beplanting

- naald- en loofbossen
- wegbeplanting (eik)
- perceelsgrensbeplanting (elzen, knotwilgen)
- eikenhakhout
- houtwallen, kleine bosjes en boomgaarden (eik, berk) soms randven

verkaveling

- onregelmatige blokverkaveling, in bos regelmatige blokken
- langs randen rationeler (jonge ontginningen)

bodem

- zandgrond (podzolgronden, grof zand en zwak lemig fijn zand)
- natte venige bodems met humeuze bovenlaag langs Peelrandbreuk

bodemgebruik

- bos
- heide
- natuur
- bouwland (randen)
- recreatie

maat van de ruimte

- afwisseling van open en besloten
- ruimtes relatief grootschalig
- wijstgronden besloten

reliëf

- duidelijke reliëf
- terrassen
- gebied afhellend in westelijke richting
- zwak golvende dekzanden en dalvormige laagten (van oost naar west)

wegenpatroon

- onregelmatig patroon van slingerende wegen
- veel onverharde wegen en paden
- rijksweg A50 doorsnijdt het landschap
- langs randen (oude buurtschappen)

waterpatroon

- enkele kleine beken in oost-west georiënteerde laagten
- veel kleine beeklopen, die vanaf Peelhorst in westelijke richting stroomden, zijn dichtgegooid

waterhuishouding

- op geringe diepte ondoordringbare lagen
- wijstverschijnsel langs Peelrandbreuk

invloedsferen / spanningsvelden

- natuur vs. recreatie
- cultuurhistorie

natuur

- hoge natuurwaarden
- heide en vennen
- bossen belangrijk voor bosvogels (havik) en als leefgebied das
- struweelvogels in het landbouwgebied
- oude boscomplexen (eikenhakhout)

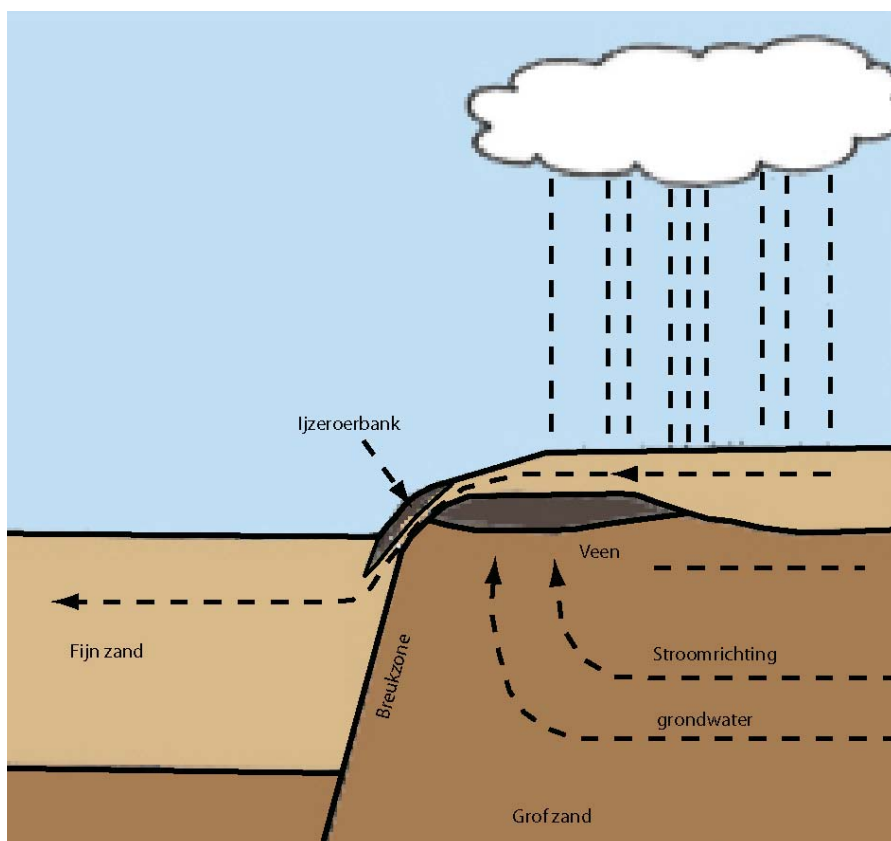
Beekdal Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer)	Dekzandruggen- en vlakten
	
- duidelijk zichtbaar laag in het landschap gelegen beken - relatief open, vrij gaaf beekdal met verspreide loofbosjes die dekzandruggen markeren, oude meanders en vochtige graslanden - ten zuidwesten van Heeswijk-Dinther karakteristieke verspreide boscomplexen met populier - bijzondere elementen: kasteel Heeswijk met slotgracht en lanenstelsel, Huis Zwanenburg en Kildonkse Molen - strakke begrenzing door Zuid-Willemsvaart in het zuiden - tulpenvelden bij Heeswijk-Dinther	- dekzandgebied met relatief hooggelegen droge oost-west georiënteerde ruggen met oude bebouwingslinten en complexen en laaggelegen tamelijk open vlakten ertussen - karakteristieke natte gebieden Berkt en 't Grolder/ Het Broek relatief kleinschalig door wegbeplantingen en houtsingels - karakteristieke jonge ontginningen De Bleeken/ Het Binnenveld met langgerekte noord-zuid georiënteerde bospercelen - functioneel agrarisch grondgebruik bepaalt landschap (met name op de vlakten) - bijzonder element Kasteel Berkt in een kleinschalig landschap met karakteristiek lanenstelsel, restanten sterrenbos, andere oude beplanting, heggen, houtsingels en slingerende wegen
- bebouwing op hogere delen langs randen van beekdal - verspreide boerderijen	- ruggen : lintbebouwing - vlakten : verspreide erven in hoge dichtheid langs wegen, weinig bebouwing in Berkt, 't Grolder/Het Broek en De Bleeken/Het Binnenveld - karakteristieke molen langs Leijgraaf (Vorstenbosch)
- verspreide loofbossen (populier) - dubbele eikenrijen op landgoed Heeswijk - wegbeplanting (hoofdsort populier) - knotbomen (wilg, es)	- gemengde bossen en droge naaldbossen - wegbeplantingen (eik, es), onregelmatige gevarieerde beplanting langs zandwegen (eik, berk) - karakteristieke jonge bosstroken in De Bleeken (SBB)
- onregelmatige blokverkaveling, het natuurlijk patroon volgend	- rationele blokverkaveling met grote percelen - onregelmatige verkaveling (ruggen) - strokenverkaveling (sommige broekgebieden)
- beekeerd- en enkeerdgronden	- zandgrond (podzolgronden) - enkeerdgronden op ruggen (hoog gelegen akkers) door bemesting
- voornamelijk gras- en hooiland - natuur - bouwland	- ruggen: bouwland, grote boscomplexen, stuifduinen, recreatie - vlakten: gras- en hooiland, bouwland
- kleinschalig half-open landschap	- vlakten: open "kamers" - ruggen: relatief kleinschalig, bos besloten - Berkt en 't Grolder/Het Broek: tamelijk kleinschalig
- flauwe hellingen en licht golvende oppervlakten van dekzanden - bolvormige oude bouwlanden	- gebieden met laagtes en ruggen - stuifduinen (beperkt)
- slingerende wegen, het natuurlijke patroon volgend - enkele wegen doorsnijden het beekdal - relatief weinig wegen - karakteristiek lanenstelsel landgoed Heeswijk - N279 vormt autonome lijn in het landschap	- ruggen: slingerende wegen (het landschap volgend), rijksweg A59 - strakke begrenzing plangebied - vlakten: rationeel recht wegenpatroon - onverharde wegen en paden
- meanderende en genormaliseerde beken - oude meanders - enkele sloten in laagste delen (met name "dal" Leijgraaf) - slotgracht kasteel Heeswijk - Zuid-Willemsvaart vormt autonome lijn in het landschap (strakke begrenzing plangebied)	- beken hoofdzakelijk genormaliseerd - weteringen, sloten in nattere gebieden (broekgebieden) - goede ontwatering
- kwel (lokaal) - oppervlaktewater stroomt in westelijke richting	- diepe grondwaterstand - infiltratiegebieden (lokaal) - slecht doorlatende lagen in lage delen, waardoor afvoer via oppervlaktewater - Hazelbergse Broek is hydrologisch geïsoleerd gebied - Venloop/Bleekloop gegraven om afwatering te verbeteren - De Bleeken: waterwinputten voor drinkwatervoorziening - Berkt, 't Grolder, het Broek: hoge grondwaterstand
- natuur vs. recreatie	- waterwinning vs. landbouw - landbouw vs. natuur/waterberging ('t Grolder)
- broekbossen en vochtige graslanden - voorkomen van bijzondere plantensoorten (bosbies) en verschillende diergroepen (amfibieën, dagvlinders en vogels) - oude genenbronnen	- ruggen: ree en vogels (boomklever, havik), plaatselijk dassenburchten- - vlakten: vleermuizen en struweelvogels - open graslandgebieden van belang voor weidevogels (grutto) en amfibieën (groene kikker) - ambassadeurssoort Bernheze: (steen) uil - oude genenbronnen (flora) (stuifduinen)

Peelrandbreuk

De breuklijnen die zijn ontstaan door De Peelrandbreuk scheiden de Peelhorst van de Centrale Slenk. De Peelrandbreuk bestaat uit twee breuklijnen, ontstaan door tektonische bewegingen met name in verticale richting. De breuklijnen liggen aan weerszijden van Nistelrode en zorgen voor een bijzonder karakteristiek terrassenreliëf met plaatselijke hoogteverschillen van zo'n 1,5 meter. In delen van de Peelhorst is de Peelrandbreuk en het daarmee verbonden wijstverschijnsel nog goed zichtbaar. De breuk zorgt namelijk niet alleen in een geomorfologische scheiding van de gemeente maar ook voor een waterhuishoudkundige. Door een slecht doorlatende kleilaag langs de Peelrandbreuk wordt het grondwater van de Peelhorst hier opgestuwd en komt het aan de oppervlakte (een bijzondere vorm van kwel).

Aa en Leijgraaf

De Aa en Leijgraaf zijn de belangrijkste beken in Bernheze en behoren tot het stelsel van de Aa, één van de drie grote beekdalensystemen van Brabant. Beide beken stromen in westelijke richting, onder meer gevoed door kwelwater dat infiltreert vanaf de Bedafse Bergen en Heeswijkse Bossen. De Leijgraaf is geen natuurlijke beek, maar van oorsprong een vochtige laagte. Na uitgraving ontstond de Leijgraaf. Het deel van de Leijgraaf ten westen van de Hommelse Brug wordt ook wel De Meer genoemd. De Meer mondt ten westen van landgoed Kasteel Heeswijk uit in de Aa. De Aa en Leijgraaf zijn in het verleden genormaliseerd om de afvoersnelheid van het water te vergroten, zodat minder wateroverlast optrad bij afvoerpieken. Het neveneffect hiervan was echter de verdroging van de dalen/ laagten. Om het systeem te herstellen wordt er gewerkt aan beekherstel door hermeandering. Hierdoor wordt de natuurlijke dynamiek van de beken bevorderd en de waterkwaliteit verhoogd.

Principewerking van het wijstverschijnsel langs de Peelrandbreuk

(bron : Voorontwerp bestemmingsplan buitengebied Bernheze, Arcadis, 2009)

De Leijgraaf is een uitgegraven waterloop in een natuurlijke laagte. Hier "snijdt" zij door het agrarische landschap van het Hazelbergse Broek. Van een herkenbaar beekdal is hier geen sprake (meer).

Via de Groote Wetering, vult een groot deel van het plangebied af.

De Zuid-Willemsvaart is een strakke lijn in het landschap.

Ecoduct Slabroek (gemeentegrens Bernheze - Uden) over de A50 en de weg Nistelrode - Uden is een maatregel om de barrièrewerking van de grote infrastructuur te verminderen.

Groote Wetering

De Groote Wetering is een dominerende waterloop in het noordelijk deel van het plangebied. De Groote Wetering, maar ook andere grotere watergangen zoals de Graanloop, Bleekloop en Venloop, zijn gegraven om de afwatering te verbeteren. Dit deel van het plangebied is namelijk door ondoorlatende lagen in de ondergrond van nature slecht ontwaterd. De Groote Wetering stroomt vanaf de Maashorst door de kern van Nistelrode richting Munnekens-Vinkel en verder naar het westen.

Zuid-Willemsvaart

De Zuid-Willemsvaart vormt de strakke zuidgrens van de gemeente Bernheze. Het is een barrière in het landschap tussen Bernheze en Schijndel en doorsnijdt samen met de N279 de landschappelijke structuren van het Aa-dal en de zuidelijker gelegen dekzandrug. Alleen ten zuiden van Heeswijk is een brug over het kanaal aanwezig. De Zuid-Willemsvaart is een vaarverbinding van historische betekenis tussen Maastricht en 's-Hertogenbosch. Één van de 21 sluizen op de route, schutsluis Schijndel, is gelegen ten zuiden van landgoed Heeswijk. Ook nu nog is het kanaal belangrijk voor het regionale goederenvervoer per binnenvaartschip, met name tussen Veghel en 's Hertogenbosch.

A50 en A59

Bernheze is goed per auto bereikbaar. De A59 vormt de noordgrens van de gemeente. Met twee aansluitingen is dit de belangrijkste aan- en afvoerroute van het gebied. Geluidschermen zorgen voor een visueel harde grens. Bij het buurtschap Zevenbergen splitst de nieuwe A50 af. Ten noorden van Nistelrode ligt een aansluiting. De weg doorsnijdt bos- en natuurgebied de Maashorst en het oude landschap ten oosten van Nistelrode. Hier vormt de A50 een barrière voor recreanten en diverse diersoorten.

Kastelen en buitenplaatsen

In het buitengebied van Bernheze liggen enkele waardevolle kastelen en landgoederen. Kasteel en landgoed Heeswijk is daarvan het meest bekend en een parel in de gemeente. Het kasteel is omgeven door een slotgracht. De structuur van brede lanen rondom het kasteel is zeer karakteristiek. Rondom kasteel De Berckt bij Berkt ligt ook een historisch landgoed uit omstreeks 1800. De lanen- en beplantingsstructuur is zeer waardevol, waaronder de restanten van een sterrenbos. Langs de Aa in het uiterste zuidoosten van het plangebied ligt het Huis Zwanenburg, eveneens met karakteristieke lanen eromheen.

Molens

Bernheze is drie molens rijk. De bekendste is de Kilsdonkse Molen langs de Aa. Deze watermolen is in 2009 na restauratie weer in bedrijf gesteld en vormt in combinatie met de molenaarswoning en landschapselementen zoals de uitspoelvijver, de knotwilgbeplantingen en de nabijgelegen rivier, een bijzonder landschappelijk ensemble. Daarnaast staan in Vorstenbosch langs de Leijgraaf en in Nistelrode korenmolens.

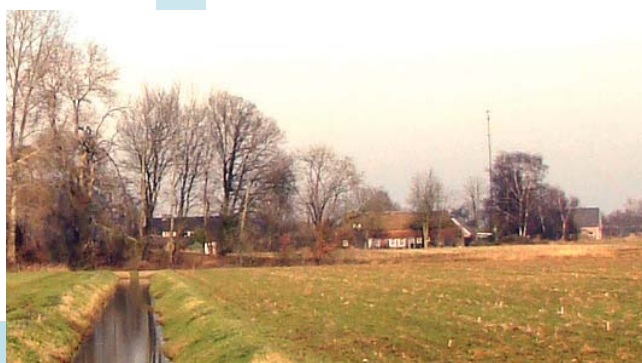

Korenmolen langs de Leijgraaf is een oriëntatiepunt in het landschap.

Peelhorst

Beekdal Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer)

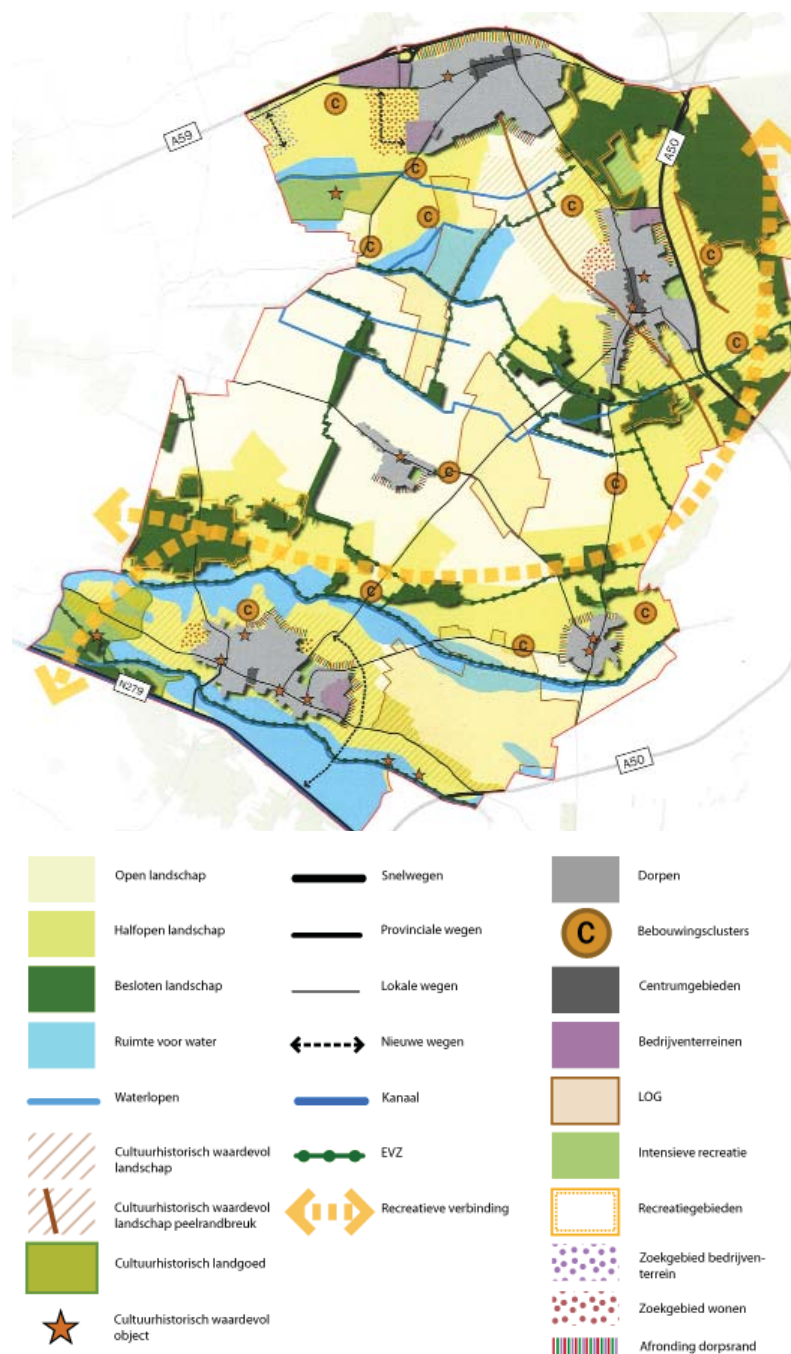

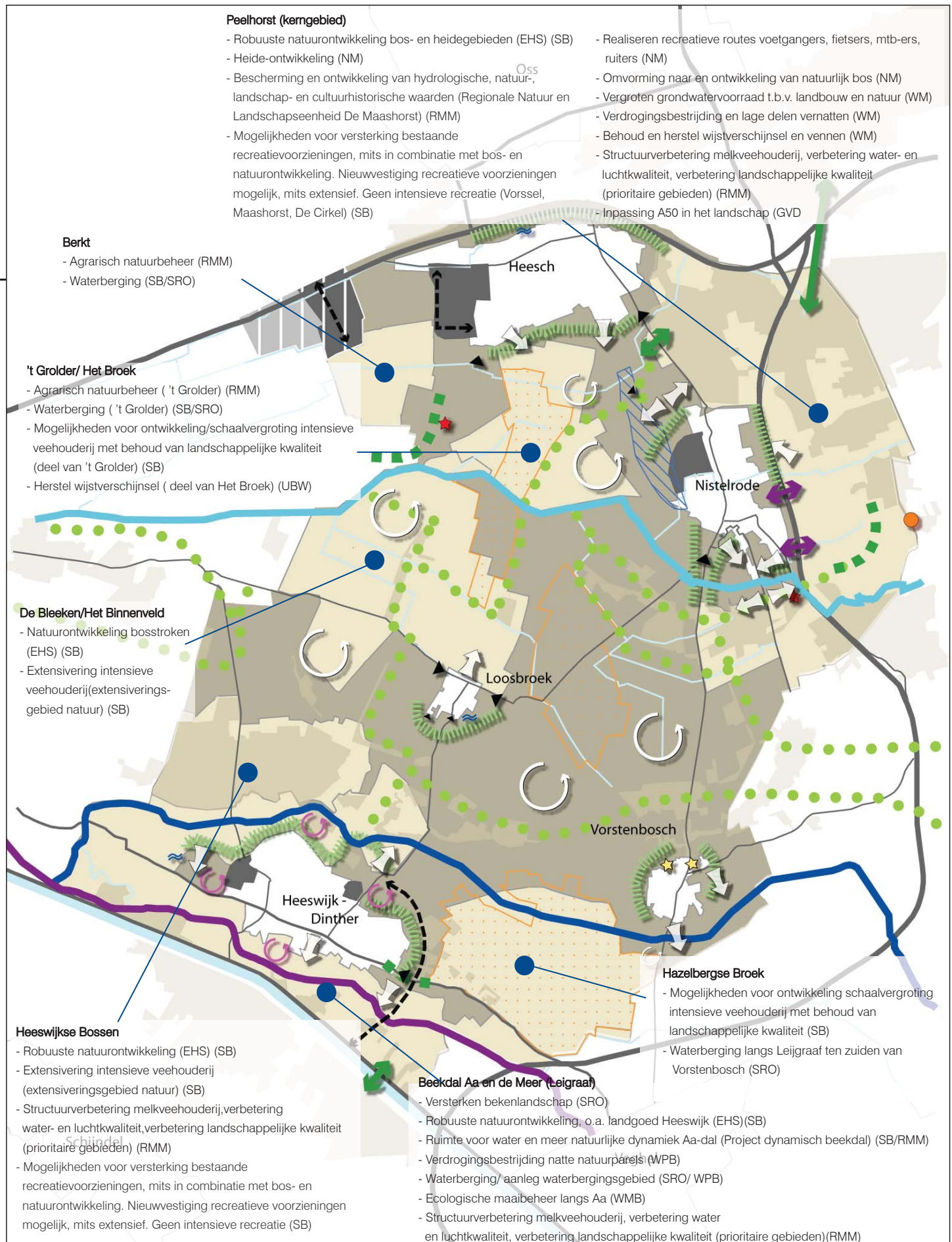
2.2 Ruimtelijk beleid

Zowel vanuit het Rijk en de Provincie als vanuit het Waterschap en op regionaal en gemeentelijk niveau liggen er diverse beleidsopgaven met mogelijke ruimtelijke gevolgen voor het landschap. Een zeer belangrijk onderliggend beleidskader voor dit LOP is de Structuurvisie Bernheze. Het kaartbeeld op pagina 24 / 25 vat het ruimtelijk beleid samen en vormt het kader voor de landschapsvisie. Het ruimtelijk beleid heeft samen met de autonome, vooral agrarische, ontwikkelingen invloed op de ruimtelijke kwaliteiten en biedt kansen voor verbetering.

De structuurvisie is een belangrijk onderliggend beleidskader voor dit LOP (Kaart Ruimtelijk Casco Structuurvisie Bernheze 2010).

Ruimtelijk beleid

Specifiek beleid

Gebiedsgebonden beleidsopgaven

Aa (ecologische verbindingzone): Samenhangend hoogwaardig ecologisch beeklint Aa, beekherstel, hermeandering, watergang verbreding, natuurvriendelijke oevers, aanpassen profilering, opheffen stuwbarrières, aanleg vistrap, kanovaren (WPB/WMB)

Leijgraaf (ecologische verbindingzone): Samenhangend zichtbaar ecologisch beeklint, natuurvriendelijke oevers, vispassages, opheffen stuwbarrières, verbreden watergang, aanpassen profilering (WBP/WMB)

Groote Wetering (ecologische verbindingzone): Samenhangend ecologisch waterlint, natuurvriendelijke oevers, opheffen stuwbarrières, aanpassen profilering (WBP/WMB)

Ontwikkelen en aanvullen overige ecologische verbindingzones (in aanvulling op de Aa, Leijgraaf en Groote Weetering) als blauw-groene schakels tussen de ecologisch waardevolle gebieden in Bernheze onderling en de andere Brabantse natuurgebieden. Ontwikkelen en versterken van migratieroutes en tijdelijk leef- en voortplantingsgebieden met een gemiddelde breedte van 25 meter en reeksen van stapstenen bestaande uit bosschages, struwelen, houtsingels, ruigten, poelen of kleine moerasgebieden (SB).

Aanleg faunapassages/ ecoducten (RMM/ MM)

Landbouwonwikkelingsgebieden: Mogelijkheden voor ontwikkeling/ schaalvergroting intensieve veehouderij met behoud van landschappelijke kwaliteit, aandacht nodig voor struweelvogels en/of dassen (SB)

Behoud openheid, verdichting voorkomen, ontwikkelingen dienen te passen binnen de grootschaligheid (SB)

Potentiële uitbreidingslocaties dorpen, wonen resp. bedrijventerrein (zoekgebieden) (SB)

Aanleg nieuwe infrastructuur (indicatief) (SB)

Ontwikkelen recreatieve gebiedsmaat Slabroek, bezoekerscentrum kan functie vervullen (RMM)

Behouden, versterken en creëren doorzichten t.b.v. versterking relatie tussen dorp en buitengebied (GVD/IDOP)

Realiseren heldere dorpsentrees, accenten (GVD/IDOP)

Afronding/ landschappelijke inpassing dorpsranden, "inbedding in het groen" o.m. door versterking landschapsstructuur (GVD/IDOP)

Versterken landschapsstructuur rondom lintdorpen (IDOP)

Pilotgebied herstel wijstverschijnsel (UBW)

Behouden karakteristieke historische es, respect voor es bij dorpsuitbreidingen (IDOP)

Opwaarderen passage A50 (GVD)

Realiseren recreatieve ommetjes (indicatief)

Oplossen wateroverlast stedelijk gebied (WPB)

Algemeen beleid

Reconstructie

- Integrale uitwerking reconstructiebeleid werkgebied Maas & Meijerij op thema's landbouw, natuur, recreatie en toerisme, leefbaarheid, wonen en werken (RMM)

Landbouw

- Uitplaatsen/ verplaatsen intensieve veehouderijen naar duurzame locaties

Recreatie

- Combineren ecologische verbindingzone tussen de bosgebieden (Maashorst – Heeswijkse Bossen) met recreatieve routes en ontwikkeling extensief recreatief medegebruik (kamperen bij de boer, wandelen, fietsen, picknicken, natuurgerichte recreatie) (SB)
- Koppeling aan regionale recreatieve netwerk (o.a. recreatieve entrees) (SB)

Cultuurhistorie

- Behoud en bescherming cultuurhistorische waarden (landschappen, verschijnselen, landgoederen en objecten) (SB)
- Behoud kerken, kasteel Heeswijk, abdij van Berne en Kilsdonkse molen t.b.v. de ruimtelijke structuur en herkenbaarheid van de kleine kernen. Behoud van het zicht op de elementen (SB)
- Bescherming Peelrandbreuk en aangrenzende zones (wijstgronden) tegen ingrepen in het aardoppervlak en de bodem (SB)

Natuur

- Realiseren EHS door verbinden grote bosgebieden, zowel natte als droge verbindingen (SB)
- Benutten bossen en beken als dragers voor natuur. Inrichting en beheer van beken richten op natuurontwikkeling en migratie van diersoorten (LP)

Landschap

- Behoud karakteristieke en verschillen open, halfopen en besloten landschappen (SB)
- Versterking relatie tussen kernen en buitengebied door aanvulling wegbepantingen langs uitvalswegen en doorzetten landschappelijk karakter in kernen (GSP)
- Behouden en versterken van de kenmerken van de karakteristieke landschappen door versterking landschappelijk raamwerk van perceelsgrensbeplantingen en wegbepantingen (LP)
- Aanleg en onderhoud erfbeplantingen (LP)

Water

- "Vasthouden" water in het gebied (WAM)

GSP = Groenstructuurplan Bernheze

GVD = Gebiedsvisies kernrandzones en bebouwingsclusters

IDOP = Integrale Dorpsontwikkelingsplannen

LP = Landschapsplan Bernheze

MM = Manifest Maashorst

NM = Natuurplan Maashorst

RMM = Reconstructieplan Maas en Meijerij

SB = Structuurvisie Bernheze

SRO = Structuurvisie Ruimtelijke Ordening Noord-Brabant

UBW = Uitvoeringsplan Brabantse Wijnstgronden - Wijnstgebied Donzel

WAM = Waterbeheerplan Aa en Maas

WM = Watervisie Maashorst

WMB = Waterprogramma's Maatregelen Bernheze

WPB = Waterplan Bernheze

2.3 Ruimtelijke trends en ontwikkelingen

Het LOP gaat in op locaties en gebieden die nu of in de toekomst aan verandering onderhevig zijn. Deze paragraaf schetst welke trends en ontwikkelingen er zijn en te verwachten zijn. Deze zijn van invloed op de ontwikkeling van het landschap en bieden kansen voor versterking van de karakteristieken van het landschap.

Bedrijfsbeëindiging, schaalvergroting en verbreding in de landbouw

Steeds meer agrarische bedrijven stoppen. De verwachting is dat het aantal landbouwbedrijven in Bernheze de komende jaren verder zal afnemen. Daarentegen is de veestapel in Bernheze de afgelopen jaren gegroeid.

Als gevolg van de schaalvergroting in de landbouw is er sprake van een toename van nieuwe en grotere stallen in het buitengebied. Ondanks de verplichting tot landschappelijke compensatie (conform de Ruimtelijke Verordening) bij deze ontwikkelingen, leidt dit soms tot verlies van landschappelijke waarden.

Een landelijke trend is dat agrariërs zich in toenemende mate toeleggen op verbrede landbouw. De bedrijven halen neveninkomsten uit zorg, natuur- en landschapsbeheer en recreatie. Hiervan zijn er al diverse in het plangebied. De verwachting is dat agrotourisme, dagrecreatie, verkoop-activiteiten op het erf en het aantal zorgboerderijen verder zullen groeien. Ook het agrarisch natuurbeheer zal toenemen, zoals dat nu al in de Maashorst gebeurt. Een andere trend is de (gedeeltelijke) overstap naar het telen van energiegewassen als brandstof voor biomassacentrales.

Nieuwe erven in het buitengebied

Op enkele locaties in het gebied gebeurt het al: de vestiging van nieuwe agrarische erven en burgererven in het buitengebied. In het kader van functieverandering (rood-voor-rood) worden huidige erven omgevormd naar burgererven. Ook vanuit het gemeentelijk beleid (gebiedsvisies kernrandzones en bebouwingsclusters) wordt dit bij Munnekens-Vinkel-Berkt en ten zuiden van Nistelrode gestimuleerd. Functieveranderingen kunnen niet in landbouwonwikkelingsgebieden (LOG's) plaatsvinden. Belangrijke aandachtspunten bij nieuwe erven zijn beeldkwaliteit en landschappelijke inpassing.

Nieuwe woonwijken, bedrijventerreinen en infrastructuur

Er zijn diverse uitbreidingen van de kernen te verwachten, inclusief een nieuw bedrijventerrein langs de A59 (zie ook ruimtelijk beleid). De groei van de kernen is zelf geen onderwerp voor dit landschapsonwikkelingsplan, maar de effecten op het landschap wel. Dergelijke groei houdt vaak een verlies aan landschappelijke waarden in. Dit kan door maatwerk, landschappelijke inpassing en behoud van cultuurhistorische (landschaps)elementen enigszins worden voorkomen. Verankering van locatiespecifieke kwaliteiten zoals kleine landschapselementen en cultuurhistorie kan een raamwerk bieden voor goede landschappelijke inpassing.

Ook inpassing van nieuwe infrastructuur is een aandachtspunt, waaronder verbreding van de N279. Bovendien zijn er een nieuwe oostelijke randweg vanaf de N279 om Heeswijk-Dinther gepland die onder meer het beekdal van de Aa en de oude bouwlandcomplexen doorsnijdt en zijn ontsluitingen van de uitbreidingen van Heesch nodig.

Nieuwe woningen in het buitengebied

Men beleeft graag het landschap vanaf de fiets.

Recreatie

De waardevolle cultuur- en natuurlandschappen van het plangebied kunnen in de hedendaagse zoektocht naar rust, onthaasting en een gezonde levensstijl voorzien. Daarbinnen valt ook de groeiende belangstelling voor natuurkamperen. Naast natuurgebieden worden de cultuurlandschappen steeds meer gewaardeerd door recreanten en bewoners.

Ook is er een stijgende vraag naar authentieke en gezonde streekproducten. Daarnaast is wandelen en fietsen in trek. In Bernheze zijn inmiddels een fietspaden- en een wandelpadenknooppuntensysteem gerealiseerd. Ook groeit de behoefte aan kleine ommetjes in het buitengebied dichtbij de kernen. Die gehechtheid aan en belangstelling voor de eigen regio, natuur en cultuurhistorie biedt ook kansen om recreanten te informeren over de natuur en cultuurhistorie.

Natuur

Landelijk staat de natuur onder druk. Bebouwing ruikt op en de groene gebieden versnipperen steeds meer. De provincie zet in op het teruggeven van gebieden aan de natuur om zo de natuurgebieden weer met elkaar in verbinding te brengen en de ecologische hoofdstructuur (EHS) te realiseren (Provincie Noord-Brabant, dossier Natuurgebieden). Het versterken van de EHS zorgt ervoor dat mensen kunnen genieten van een mooiere woonomgeving en betere recreatiemogelijkheden hebben, terwijl dieren zich makkelijker van het ene naar het andere natuurgebied kunnen verplaatsen. Recent regeringsbeleid heeft de voltooiing van de EHS echter onder druk gezet en vooralsnog lijkt het realiseren van de verbindingen met rijks- en of provinciale gelden van de baan.

Nieuwe landgoederen

Ontwikkeling van landgoederen biedt kansen voor ruimtelijke versterking van het landschap, versterking van de identiteit en verbetering van recreatieve ontsluiting, mits wordt aangesloten bij de karakteristieken van de plek. Wel vraagt de bijbehorende lichte toename van bebouwing om zorgvuldige inpassing in het landschap. Hiervoor is provinciaal beleid ontwikkeld. Zo kunnen nieuwe landgoederen van minimaal 10 ha. met een 'woonhuis en tuin van allure' worden aangelegd. Met landgoederen kan tevens een eigentijdse kwaliteit aan het landschap worden toegevoegd. Nieuwe landgoederen kunnen een impuls zijn voor natuur en landschap nu steeds meer subsidiemogelijkheden hiervoor wegvallen, eventueel met de rode component elders gerealiseerd. In de ideale situatie heeft een nieuw landgoed een meerwaarde voor natuur en ecologie, recreatie, cultuurhistorie en landschap en beeldkwaliteit.

Financiering

Teruglopende overheidsfinanciering van landschapsprojecten is een recente ontwikkeling. Nieuw regeringsbeleid zet in op stevige bezuinigingen (300 miljoen per jaar) op natuur en landschap, waaronder de EHS. Echter ook andere "potjes" raken leeg en worden (mogelijk) niet meer gevuld. Hierdoor dreigt de kwaliteit van het landschap achteruit te gaan. Dit staat in tegenstelling tot het gegeven dat bijna negen op de tien Nederlanders de aanwezigheid van natuur en landschap in de directe (woon)omgeving belangrijk of zeer belangrijk vindt*.

(bron: Onderzoeksbureau Synovate i.o.v. De12Landschappen, januari 2011).

2.4 Opgaven en opstap naar de visie

In de voorgaande paragrafen zijn de landschappelijke kwaliteiten, de gevolgen van het ruimtelijk beleid en de ruimtelijke trends en ontwikkelingen beschreven. Aan de hand hiervan worden de opgaven voor de landschapsontwikkelingsvisie geformuleerd. Het Landschapsontwikkelingsplan moet antwoord geven op de vraag hoe de landschappelijke kwaliteiten kunnen worden behouden en ontwikkeld. En hoe ruimtelijk beleid en ruimtelijke ontwikkelingen daaraan kunnen bijdragen. Dit is de conclusie van de landschapsanalyse en het vertrekpunt voor de visievorming.

Opgaven voor het landschapsontwikkelingsplan zijn:

Behoud, herstel en versterking van de karakteristieken van de verschillende landschappen in de gemeente Bernheze, waaronder landschapsstructuren en wegbeplantingen. Uitgangspunt is de indeling in landschapstypen en de daarbij behorende landschappelijke kwaliteiten (ruimtelijke, cultuurhistorische en natuurwaarden) in afstemming op de agrarische hoofdfunctie van het buitengebied. Versterken van de samenhang tussen (waardevolle) landschapselementen is punt van aandacht.

Behoud en versterking van bestaande parels en pareltjes van cultuurhistorie en natuur. Dit zijn de elementen met bijzondere kwaliteiten voor het buitengebied van Bernheze en de beleving ervan. Voor kleine pareltjes, bijvoorbeeld zandweggetjes en kleine beekjes, geldt meestal dat met weinig middelen veel te bereiken is. Zorg voor beleefbare cultuurhistorie. Educatie, bijvoorbeeld aan de hand van oude

verhalen, speelt een belangrijke rol. De kastelen, landweren, maar ook kleine elementen zoals de grafheuvels, bieden hiervoor aanknopingspunten. Bovendien is betere bescherming van de overgebleven en kwetsbare zandweggetjes en –paden nodig. Ambities om het sterrenbos op landgoed Berkt te herstellen, sluiten hierbij aan. Dat geldt ook voor vergroten van de natuur- en cultuurhistorische waarden op het landgoed door het (dennen)bos om te vormen tot hakhout en middenbos. Oude genenbanken (voor flora) in de oude beekdalen en op (voormalige) stuifduinen zijn zeer waardevol en belangrijk voor het behoud en herstel van biodiversiteit. In de agrarische gebieden liggen kansen voor biotoopontwikkeling voor de (steen)uil, ambassadeurssoort in Bernheze, door aanleg van ruigten en bosschages.

Visie ontwikkelen op beeldkwaliteit en ruimtelijke inpassing van erven, agrarische bebouwing, recreatieterreinen, dorpsranden, bedrijventerreinen en nieuwe functies in het landelijk gebied. Inpassing van nieuwe stallen en grote stallen is ook noodzakelijk. Speciale aandacht is nodig voor de ruimtelijke inpassing van nieuwe erven in het buitengebied als gevolg van in- en uitplaatsing van agrarische bedrijven (intensieve veehouderijen), nieuwe burgererven in het buitengebied als gevolg van functieverandering (rood-voor-rood), positionering van gebouwen op het erf bij functieverandering en toepassing van erfbeplantingen. Afstemming op divers vigerend beleid en gebiedsvisies, zoals de Gebiedsvisies kernrandzones en bebouwingsclusters, is nodig. Gebruik van streekeigen beplanting is in alle gevallen het uitgangspunt.

Nieuwe ontwikkelingen als dorpsuitbreidingen, wegen, nieuwe landgoederen, nieuwe erven en grote stallen **inzetten voor versterking van landschappelijke kwaliteiten en herstel van landschapsstructuren.**

Nieuwe ontwikkelingen kunnen een impuls voor het landschap zijn nu subsidies (en EHS-realisatie) dreigen weg te vallen. Een voorbeeld is de natuurcompensatie naar aanleiding van de verbreding van de N279.

Vergroten van de relatie tussen de kernen en het buitengebied.

Dorpsranden en kernrandzones vormen het raakvlak tussen de dorpen en het buitengebied. Bij de versterking van de beleving van het Bernhezen landschap vanuit de dorpen spelen zichtlijnen en doorzichten op het buitengebied een grote rol, maar ook een zorgvuldige inpassing van de (nieuwe) randen, versterking van de landschappelijke structuren in en om de kernen, kerkhoven (die veelal in de dorpsranden liggen), entrees en wegbepantingen langs invalswegen.

Verbinden van de grote bosgebieden

in de gemeente en buiten de gemeente. Dit is niet alleen een opgave vanuit ecologische doelstellingen, maar biedt ook kansen voor extensief recreatief medegebruik.

Strategie bepalen voor behoud, herstel en aanleg van kleine landschapselementen en erfbeplantingen.

Daarbij is het van belang om middelen voor aanleg en duurzaam beheer van landschapselementen beschikbaar te maken, prioriteiten te stellen en een aanpak voor efficiënte inzet van middelen te bepalen. Daarnaast is de vraag hoe het behoud van erf- en kavelgrensbeplantingen kan worden gestimuleerd en georganiseerd.

Strategie en koers bepalen voor de ecologische verbindingen

nu rijks- en provinciale gelden (dreigen) weg (te) vallen.

Strategie ontwikkelen voor het bevorderen van meer biodiversiteit in het cultuurlandschap.

Zowel voor landschapselementen als voor landbouwgewassen dient te worden ingezet op het stimuleren van meer diversiteit.

Betrokkenheid van de inwoners van Bernheze bij hun landschap is één van de succesfactoren voor het slagen van de uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan. Ook het gericht zoeken naar (co)financiering bij onder meer de Provincie is belangrijk voor de uitvoering. Daarnaast kan het combineren van functies, zoals natuur, recreatie, cultuurhistorie en landbouw, de haalbaarheid vergroten.

Het aanreiken van principes voor verbetering van beeldkwaliteit is een belangrijke opgave van dit LOP.

Visie op hoofdlijnen

Het plangebied wordt op hoofdlijnen gekenmerkt door de drie landschappen; het landschap van de Peelhorst, het Dekzandgebied (dekzandruggen en -vlaktenlandschap en het beekdallandschap van de Aa en de Meer (Leijgraaf). Deze landschappen hebben elk een eigen karakteristiek die behouden wordt en verder wordt ontwikkeld en verbeterd. Deze karakteristiek vormt tevens het kader voor ruimtelijke ontwikkelingen.

3.1 Van scenario's naar visie

De drie thematische visies – 'Water en natuur', 'Bebouwing en beeldkwaliteit' en 'Landschapsbeleving, cultuurhistorie en recreatie' - van de werkbijeenkomst van 16 maart 2011 doen uitspraken over de mogelijke ontwikkeling van het landschap van het buitengebied van Bernheze. Alle visies gaan in op de duidelijk te onderscheiden deelgebieden met verschillende accenten en maatregelen. Deze landschapsvisie is een integrale uitwerking van de drie thematische visies en geeft aan hoe de landschappelijke kwaliteiten kunnen worden behouden en versterkt, én welke landschappelijke kaders van belang zijn bij ruimtelijke ontwikkelingen. Dit is op hoofdlijnen per deelgebied uitgewerkt. Deze landschapsvisie zal worden gebruikt bij de integrale afstemming van verschillende functies en als afwegingskader voor ruimtelijke ingrepen. De visie is uitgewerkt per deelgebied en in vier thema's (zie hoofdstuk 4 Visie-uitwerkingen).

3.2 Ambitieniveau

Het landschap is continu in ontwikkeling. Het landschap vertelt het verhaal van haar eigen ontwikkeling. Dat verhaal uit zich in de kenmerken die te zien zijn, zoals openheid en geslotenheid, bebouwingsdichtheid, de hoeveelheid water, het type landschapselementen, etc. Deze visie spreekt regelmatig van 'behoud', waarmee niet wordt bedoeld dat alles zo moet blijven zoals het is. Het gaat erom dat de verschillende landschappen herkenbaar blijven en dat de herkenbaarheid wordt versterkt. Dit kan onder meer door ervoor te zorgen dat landschapsstructuren worden benut bij ruimtelijke ontwikkelingen en dat nieuwe gebouwen passen in het landschap, bijvoorbeeld door realisatie van gebiedseigen landschapselementen, en door erfbeplanting bij bestaande erven te stimuleren (zie ook visie-uitwerking 'Regie op beeldkwaliteit en inpassing' in paragraaf 4.1). Ook het beheer van bestaande landschapselementen is van belang voor behoud van de verschillende landschappen.

Behoud en versterking groene geleidingszone Heesch - Oss, incl. stimuleren landschappelijke inrichting (o.m. houtwallen en andere kleine landschapselementen, poelen, zandpaden, hagen) ter verbetering inpassing dorpsrand Heesch en A59, i.c.m. recreatieve routes en waterberging

Behoud groene buffer tussen dorp Heesch en nieuw bedrijventerrein Waalboss/Heesch West

Versterking landschappelijk raamwerk Heesch-Zuid met inpassing dorpsrand binnen te versterken landschappelijk en ecologisch raamwerk van groenstructuren, zandpaden benutten voor recreatie (ook woon-werk), historische wegen landschappelijk accentueren (Ruitersweg en Meerweg)

Behoud en versterking kleinschaligheid landschap
Landgoed Berkt, waterberging, herstel (deel) sterrenbos Berkt

Versterking landschapsstructuur rondom lintbebouwing met kleine landschapselementen, laanbeplanting lint, tevens vergroten opnamecapaciteit van het landschap

Groote Wetering: aanleg natuurvriendelijke oevers, aanleg vispassages, aanpassing profilering

Ruimtelijk, ecologisch en recreatief versterken beken (principes per landschapstype uit te werken)

Voltooiing netwerk van ecologische verbindingzones, o.m. droge evz's koppelen aan bestaande landschappelijke waarden en landschapselementen

Integrale aanpak inpassing dorpsrand Loosbroek, oplossen wateroverlast en verbetering herkenbaarheid dorpsentrees

Leijgraaf: aanleg natuurvriendelijke oevers, opheffing stuwbarrières, verbreding watergang, aanpassing profilering (deels uitgevoerd)

Beekdallandschap Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer):

Versterking herkenbaarheid, behoud karakteristieke overgang beekdal - dorp, natuurontwikkeling (en o.m. natuurcompensatie Zuid-Willemsvaart en N279), waterberging, stimulering recreatief medegebruik (o.m. ommetjes), aanvulling populieren langs wegen, verbetering erfbeplantingen, met 1 onderscheidend deelgebied (*):

Landgoed Kasteel Heeswijk: behoud karakteristieke dubbele laanbeplanting

Aa: beekherstel, hermeandering, watergang verbreding, natuurvriendelijke oevers, aanpassing profilering, aanleg vistrap (deels uitgevoerd)

Realisatie faunapassages Zuid-Willemsvaart en N279, evt. met recreatief medegebruik

Versterking zichtbaarheid natuurlijke laagte Leijgraaf door aanpassing profiel

Ontwikkeling recreatieve verbinding(en)
Heesch - Nistelrode (indicatief)

Ontwikkeling faunapassage Heescheweg,
integraal met herkenbare dorpsentree

Landschap van de Peelhorst:

Behoud mozaïek van bossen, heiden, bouwlanden en natte gebieden,
versterking landschappelijke raamwerk door aanvullen wegbeplantingen,
aanleg en onderhoud erfbeplantingen, behoud en versterking zichtbaarheid
breukzones, accentueren karakteristieke overgang bos - oude bouwlanden

Landschapszone Nistelrode - Peelhorst met inpassing A50 en
dorpsrand Nistelrode d.m.v. toevoegen kleine landschaps-
elementen, verbetering landschappelijke inrichting groene
lobben dorpsrand en openhouden oude bouwlanden

Herstel zichtbaarheid wijstverschijnsel (o.m. in pilotgebied)

Versterking landschapsstructuur met kleine landschapselementen
rondom lintbebouwing

Dekzandruggen en -vlaktenlandschap:

Verbetering beeldkwaliteit door aanleg en onderhoud van erfbeplantingen
Dekzandruggen: verdichten van de bebouwingslinten met bosjes en singels,
aanleg van perceelsgrens beplantingen, aanvullen wegbeplantingen (eik)
Dekzandvlakten: onderscheid van 3 karakteristieke deelgebieden: Berkt (1),
't Grolder/Het Broek (2), De Bleeken (3)

Symbolen en aanduidingen:

- Behoud en versterking karakteristieke deelgebieden
- Verbinding grote bosgebieden
- Ecologische verbindingzone
- Realisatie faunapassage
- Versterking landschappelijk raamwerk
- Versterking landschapsstructuur rondom lintbebouwing
- Landschappelijke inpassing dorpsranden
- Behoud en versterking doorzichten vanuit kern op landschap en v.v.
- Behoud karakteristieke openheid
- Ontwikkeling herkenbare dorpsentree
- Ontwikkeling recreatieve verbinding (indicatief)
- Behoud en versterking beleefbaarheid en educatie cultuurhistorie, zoals resp. kastelen, molens, landweren, grafheuvels, historische essen, historische wegen (Ruitersweg/Meerweg)
- Herstel zichtbaarheid wijstverschijnsel
- Waterberging

Behoud karakteristieke openheid
historische essen Vorstenbosch

Verbinden grote bosgebieden (indicatief)

3.3 Behoud en versterking van de verschillende landschappen

De drie verschillende landschappen (en de daarin onderscheiden deelgebieden) zijn goed herkenbaar. Deze verschillen in openheid / beslotenheid, nat / droog, grootschalig / kleinschalig (zie landschapstabel op pagina 16 / 17) worden zo veel mogelijk behouden en vormen belangrijke kaders voor ruimtelijke ontwikkelingen. Dit kost voor het ene gebied meer inspanning dan voor het andere gebied.

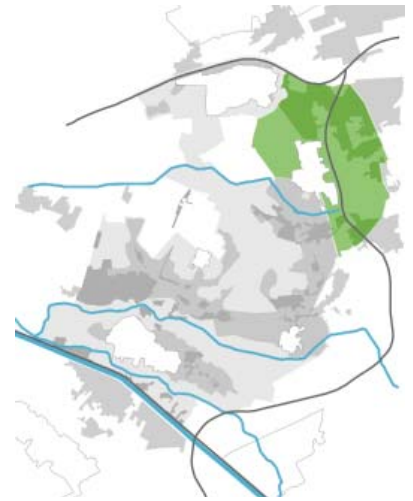
Visie

Op hoofdlijnen is de visie gericht op:

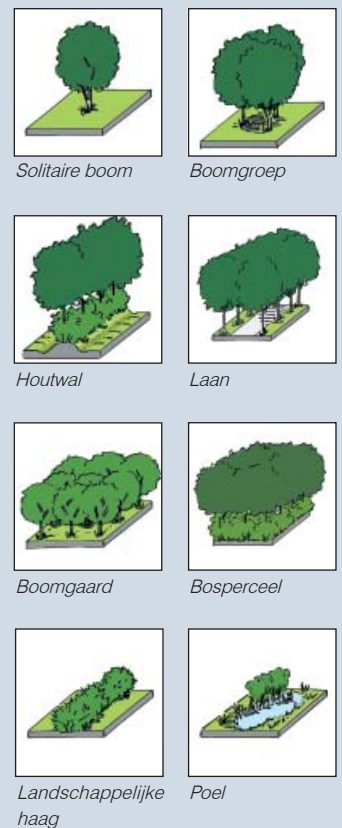
- Behoud en versterking van de verschillende landschappen / vergroten beleefbaarheid van het landschap.
- Actieve ontwikkeling van een landschappelijk raamwerk in gebieden waar veel ruimtelijke ontwikkelingen plaatsvinden, zoals de zuidelijke dorpsrand van Heesch. De bestaande landschapsstructuren zoals laan-beplantingen langs wegen, singels, bosjes en waterlopen vormen hierbij een basis.
- Verbeteren beeldkwaliteit en ruimtelijke inpassing. Erven maken een belangrijk deel uit van de landschappelijke kwaliteit van het plangebied. Het stimuleren van de aanleg van erfbeplanting bij bestaande erven en het verplicht stellen van aanleg van erfbeplanting bij nieuwe erven draagt op lokaal schaalniveau bij aan de versterking van de landschappelijke kwaliteit. Daarbij worden niet alleen de erven zelf (het bouwblok) betrokken, maar ook de directe omgeving. Tevens moet aandacht worden besteed de architectuur van woningen en bedrijfsgebouwen.

1. Landschap van de Peelhorst

Voor het gebied Peelhorst (inclusief Maashorst) staan behoud en ontwikkeling van de herkenbare structuur van grote bosgebieden met heiderelicten en cultuurhistorische objecten en het cultuurlandschap met de afwisseling van open oude bouwlanden en natte gebieden centraal. De overgangen, bijvoorbeeld van bos naar bouwlanden, de landschapsstructuur rondom de linten, het beter zichtbaar maken van breukzones en behoud, herstel en beheer van waardevolle landschapselementen zoals landweren krijgen daarbij bijzondere aandacht.

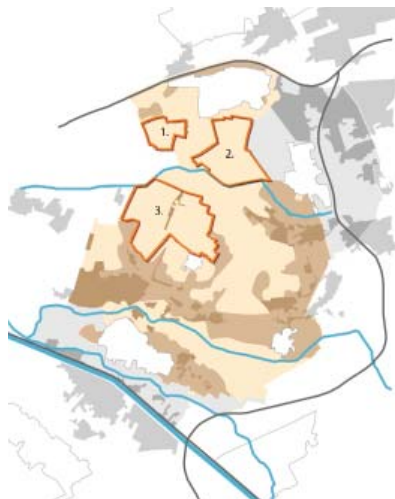

De wijstgronden op de overgang naar het dekzandgebied worden waar mogelijk benut voor natuurontwikkeling, waardoor het wijstverschijnsel beleefbaar wordt.

BOUWSTENEN

2. Dekzandgebied (dekzandruggen en -vlaktenlandschap)

Het tweede deelgebied bestaat het dekzandgebied met dekzandruggen en dekzandvlakten. Binnen het gebied zijn drie bijzondere gebieden onderscheiden: Berkt (1), 't Grolder/Het Broek (2) en De Bleeken (3). In het dekzandgebied streven we naar behoud van de contrasten tussen de verschillende deelgebieden, onder meer de besloten dekzandruggen en de open dekzandvlakten.

Daarvoor zijn van belang:

- Behoud van de openheid op verschillende schaalniveaus, van de oude bouwlanden zoals bij Vorstenbosch tot de grote open ruimten op de dekzandvlakten zoals De Bleeken, 't Grolder (deels) en de Groote Heide.
- Behoud en versterking van de besloten dekzandruggen en de zuidelijke dorpsrand van Heesch. Dit gebeurt onder meer in combinatie met de te versterken dorpsranden op de dekzandruggen en het landschappelijk verdichten van lintbebouwing op de dekzandruggen met landschapselementen.

Het oostelijke deel van de Leijgraaf stroomt door het open gebied van het Dinterse Broek en Hazelbergse Broek. De ligging in de natuurlijke laagte wordt beter beleefbaar gemaakt door het profiel aan te passen en natuurvriendelijke oevers aan te leggen (dit is voor een deel al uitgevoerd). Ook de Groote Wetering wordt, waar dat nog niet gebeurd is, aangepakt door het aanpassen van het profiel, aanleg van natuurvriendelijke oevers en het opheffen van stuwbarrières.

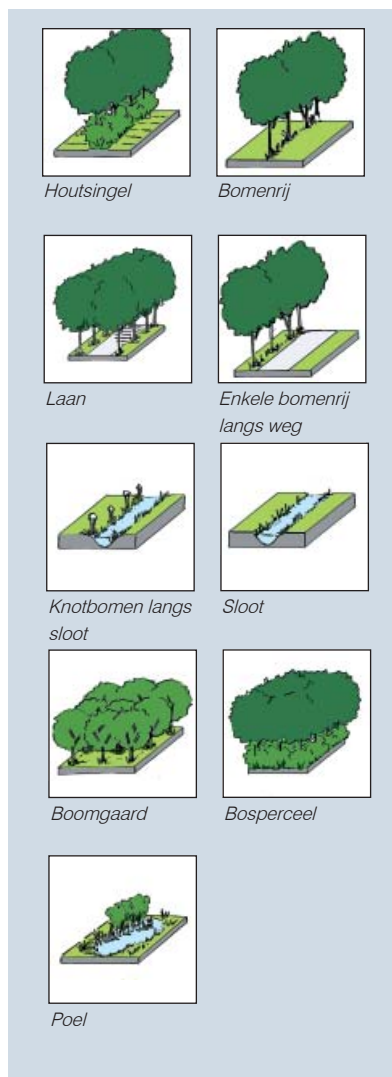
Voorgestelde maatregelen voor het dekzandgebied zijn:

- aanleg kleine landschapselementen (bosjes, perceelgrensbeplanting), aanvullen van wegbepantingen en het stimuleren van aanleg van erfbeplanting op de dekzandruggen;
- versterking dorpsranden, in combinatie met het realiseren van ommetjes, gekoppeld aan bestaande en nieuwe landschapsstructuren (zandwegen, waterlopen, bosjes, etc.);
- verbeteren beeldkwaliteit erven door aanleg en herstel erfbeplanting;
- verbeteren toegankelijkheid van het landschap door benutting van zandpaden, beken en waterlopen.
- versterking beleefbaarheid Leijgraaf en Groote Wetering.

Door deze maatregelen worden tevens de leefgebieden van onder meer dassen en struweelvogels verbeterd en de biodiversiteit vergroot (In paragraaf 4.2 wordt het thema biodiversiteit verder uitgewerkt).

Zuidelijke dorpsrand Heesch

De zone ten zuiden van Heesch wordt het landschappelijk en ecologisch versterkt door herstel en aanleg van (nieuwe) landschapselementen zoals bosjes (o.a. herstel sterreboos Berkt), singels en (eiken)wegbeplanting. Tevens wordt de routestructuur versterkt door het benutten van zand- en schouwpaden en, indien nodig, aanleg van recreatiepaden ('missing links'). De historische wegen Ruitersweg (Oost en West) en Meerweg worden landschappelijk versterkt door de wegbepanting aan te vullen. Ook kunnen grondeigenaren worden benaderd om routes over of langs akkers en weilanden te realiseren.

BOUWSTENEN

3. Beekdallandschap van de Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer)

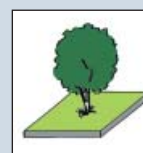
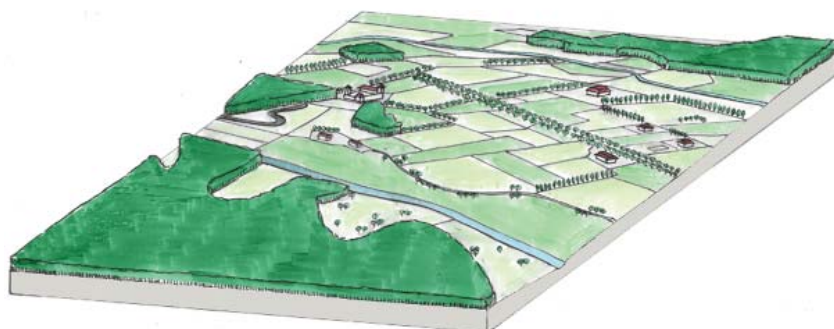
Voor het beekdal van de Aa wordt gestreefd naar behoud en versterking van het beeld van de meanderende Aa, het reliëf van het beekdal, de afwisseling van graslanden en populierenbossen en wegbeplantingen (hoofdtoort populier).

Het landgoed Kasteel Heeswijk blijft duidelijk herkenbaar als bijzonder element in het beekdal, gedomineerd door dubbele eikenrijen.

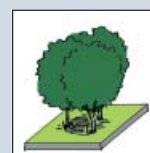
Het beekdallandschap sluit aan op het landschap aan de zuidzijde van de Zuid-Willemsvaart. De relatie met de omgeving wordt dan ook versterkt door realisatie van twee verbindingen (ecologisch en recreatief) tussen het Aadal en de bosgebieden De Prekers en Wijboschbroek (gemeente Schijndel).

Maatregelen zijn:

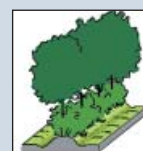
- beekherstel, verbreding en aanleg natuurvriendelijke oevers, aanleg vistrap en opheffen stuwbarrières in de Aa en de Meer (op plaatsen waar dit nog niet is gerealiseerd);
- behoud en versterking van de overgang van Heeswijk-Dinther naar het Aadal door openheid (ten noorden van de Aa) te handhaven;
- stimuleren aanleg en onderhoud van erfbeplantingen;
- aanvullen, herstellen en verjongen van de weg-/laanbeplantingen met hoofdtoort populier in het beekdal zelf en eik op landgoed Kasteel Heeswijk;
- verjonging populierenbossen;
- natuurcompensatie reconstructie Zuid-Willemsvaart en verbreding N279.

Solitaire boom

Boomgroep

Houtwal

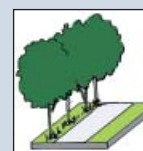
Laan

Boomgaard

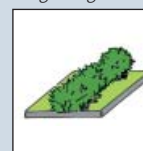
Bosperceel

Enkele bomenrij langs weg

Poel

Landschappelijke haag

BOUWSTENEN

VISIEUITWERKINGEN

In dit hoofdstuk wordt de visie op hoofdlijnen uitgewerkt in verschillende deelgebieden en thema's. De uitwerkingen maken op kleiner schaalniveau concreet op welke manier de gemeente kan werken aan behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteiten.

4.1 Regie op beeldkwaliteit en inpassing

Erven maken een belangrijk deel uit van de landschappelijke kwaliteit van het plangebied. Uitgangspunt daarbij is dat erven in samenhang zijn met het omringende landschap. Dit betekent niet dat erven moeten worden ingepakt in groen ("landschappelijke inpassing" is geen "landschappelijke inpakking"), het gaat vooral om een goede visuele relatie tussen de erven en het landschap. Het stimuleren van de aanleg van erfbeplanting op en bij bestaande erven en het verplicht stellen van aanleg van erfbeplanting bij nieuwe erven draagt op lokaal niveau bij aan de versterking van de landschappelijke kwaliteit. Erfbeplantingen kunnen tevens een extra inkomstenbron worden door de productie van biomassa. Overigens staan de (provinciale) beleidsmatige randvoorwaarden altijd aan de basis van de landschappelijke inpassing.

Bij erven is veel aandacht nodig voor communicatie over de wijze waarop de beeldkwaliteit van erven kan worden versterkt. Aandachtspunten daarbij zijn gebruik van streekeigen beplanting,

materiaal- en kleurgebruik, positie en richting van gebouwen op het erf (bij nieuwe erven of erfuitbreidingen). Om relatief snel resultaat van de inpassing te zien is aanplant van plantmateriaal met maat wenselijk.

Belangrijke opgaven bij regie op beeldkwaliteit en inpassing zijn:

- verbeteren beeldkwaliteit (beplanting, kleur- en materiaalgebruik, positie en richting van bebouwing);
- stimuleren gebruik gebiedseigen erfbeplanting en sortiment;
- landschappelijke inpassing erven gebaseerd op de specifieke karakteristieken van het gebied;
- inpassing is maatwerk;
- regelen van (duurzaam) beheer van erfbeplantingen.

Nieuwe landgoederen

Ontwikkeling van nieuwe landgoederen biedt kansen voor ruimtelijke versterking van het landschap, versterking van de identiteit en verbetering van recreatieve ontsluiting. Het betekent vaak een impuls voor natuur en landschap, zeker nu middelen hiervoor steeds meer wegvallen. Als het de kwaliteit van het landschap en natuur ten goede komt, is het mogelijk om onder voorwaarden het "landhuis" en eventuele andere bebouwing (rode component) elders te realiseren. Een integraal ontwikkeld nieuw landgoed is een meerwaarde voor natuur en ecologie, recreatie, cultuurhistorie en landschap en beeldkwaliteit.

Voor nieuwe landgoederen is provinciaal beleid ontwikkeld. Een nieuw landgoed moet een minimaal oppervlak hebben van 10 ha. groot. Voor landgoederen van 10-15 ha. kunnen er maximaal 3 wooneenheden

á 1500 m³ per stuk worden gebouwd. Voor landgoederen groter dan 15 ha. mogen er meer dan 3 wooneenheden gerealiseerd worden. Deze zijn eveneens ongeveer 1500 m³ per wooneenheid. Elke 2,5 ha. extra natuur levert 1 woning extra op, met daarbij de beperking dat maximaal 1 wooneenheid per 5 ha. nieuw landgoed gerealiseerd kan worden. Andere randvoorwaarde voor een nieuw landgoed is dat minstens 7,5 ha. extra natuur gerealiseerd moet worden. Voor de openstelling is de Natuurschoonwet (NSW) leidend. Hierbij moet minimaal 90% opengesteld zijn voor het publiek.

Primaire landbouwgebieden (de LOG's) zijn uitgesloten. De invulling van de landgoederen is gebiedsspecifiek. Bijvoorbeeld in de open gebieden wordt bosontwikkeling niet gestimuleerd.

Een mooi voorbeeld van een erf met rijke erfbeplanting.

Erf zonder inpassing. Let ook op de silo's.

Landschappelijke inpassing van (nieuwe) erven en schuren is geen "landschappelijke inpakking". De stallen en schuren weerspiegelen het agrarisch gebruik van het gebied.

Overzicht voorbeeldschetsen verbetering beeldkwaliteit erven

Peelhorst

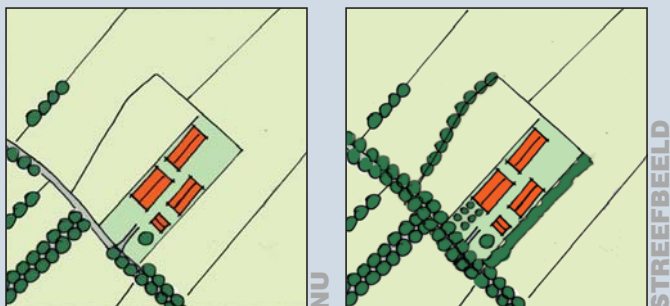
Sortiment / Houtwal: eik, es, els, ruwe berk, lijsterbes, meidoorn, hazelaar, veldesdoorn, hondsroos, vuilboom, gelderse roos, hulst. Bomenrij of singel: els, knotwilg. Laan: eik. Solitair of boomgroep: eik, beuk, kastanje, linde, noot. Boomgaard: hoogstamfruit, eikengarde, wilde appel, wilde peer, mispel, kweeper. Bos: grove den, eik, ruwe berk, eikenhakhout.

Beekdal Aa (en Leijgraaf; deeltraject De Meer)

Sortiment / Laan: eik, populier, Knotbomen: wilg, es. Solitair: eik, beuk, kastanje, linde, noot. Boomgaard: hoogstamfruit, wilde appel, wilde peer, mispel, kweeper. Bos: populier.

Dekzandruggen

Sortiment / Laan: eik, beuk, berk. Houtwal of -singel: eik, es, els, ruwe berk, lijsterbes, meidoorn, hazelaar, veldesdoorn, hondsroos, vuilboom, gelderse roos, hulst. Solitair of boomgroep: eik, beuk, kastanje, linde, noot, grove den. Boomgaard: hoogstamfruit als (sier)appel, (sier)peer, eikengarde, wilde appel, wilde peer, mispel, kweeper. Bos: eik, ruwe berk, grove den, eikenhakhout.

Dekzandvlakten

Sortiment / Laan: eik, es, berk. Houtsingel: eik, es, ruwe berk, zwarte els, lijsterbes, meidoorn, veldesdoorn, boswilg, hondsroos. Solitair: eik, beuk, kastanje, linde, noot. Boomgaard: hoogstamfruit als (sier)appel, (sier)peer.

De Bleeken

Sortiment / Knotbomen: knotwilgen, knotelzen, knots. Solitair: eik, es. Rietoevers: riet, mattenbies, zeggesoorten, grote lisdodde, gele lis.

't Grolder/Het Broek + Berkt

Sortiment / Laan: eik, es. Bomenrij of singel: elzensingel. Solitair: eik, beuk, kastanje, linde, noot. Boomgaard: hoogstamfruit, wilde appel, wilde peer, mispel, kweeper.

Provinciale normen erfbeplanting

(alleen bij uitbreiding bouwblok intensieve veehouderijen)

- Voor uitbreidingen van bouwblokken van max. 1,5 ha. geldt dat minstens 10% van het bouwblok moet worden aangewend voor een goede landschappelijke inpassing.
- Voor uitbreidingen van bouwblokken binnen een LOG geldt dat minstens 15% van het bouwblok moet worden aangewend voor een goede landschappelijke inpassing.

(bron: Verordening Ruimte, Provincie Noord-Brabant)

de das houdt van afwissling; agrarisch cultuurlandschap met veel kleine landschapselementen

4.2 Vergroting biodiversiteit cultuurlandschap

Relatie tussen de visie op hoofdlijnen en biodiversiteit

In de visie op hoofdlijnen zijn streefbeelden en maatregelen beschreven ten behoeve van behoud en ontwikkeling van de verschillende landschappen in Bernheze. De genoemde maatregelen zoals het aanleggen van nieuwe landschapselementen en erfbeplanting dragen tevens bij aan de vergroting van de biodiversiteit van het gebied. Dit is van belang voor soorten die afhankelijk zijn van een kleinschalig cultuurlandschap zoals dassen, kleine zoogdieren, bos- en struweelvogels, vleermuizen, amfibieën, vlinders, en planten. Het model Kleinschalig Landschap (uit Groene Schakels, Voorbeeldenboek EVZ's Noord-Brabant) bestaat uit landbouwgebied met minimaal 10% (oppervlakte) kleine landschapselementen zoals houtwallen, poelen en bloemrijke slootkanten en bermen. Ook erven kunnen bijdragen aan de vergroting van de biodiversiteit. Bij ervenprojecten (zie project I op pagina 55) is het belang te communiceren over hoe het erf kan bijdragen aan de natuurwaarden.

De steenuil is benoemd als ambassadeurssoort voor Bernheze. Aan deze soort wordt extra aandacht besteed, onder meer in een samenwerkingsproject van IVN, de Wildbeheerseenheid, Brabants Landschap en de ZLTO (zie pagina 64). Deze partijen communiceren over hoe mensen kunnen bijdragen aan behoud en vergroting van de steenuilenpopulatie, onder meer door maatregelen op de erven.

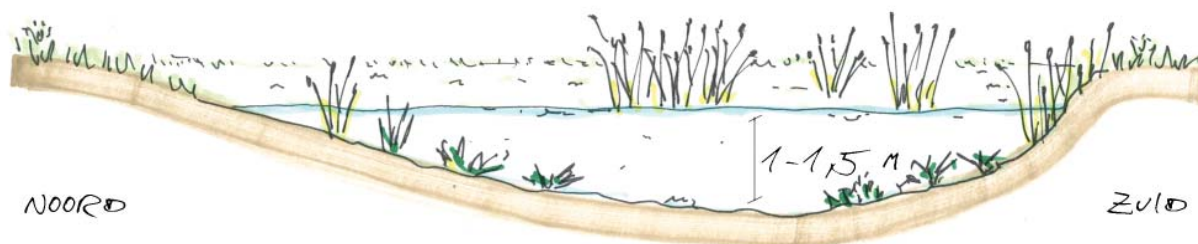
Handleiding biodiversiteit

In de handleiding biodiversiteit zijn voor Bernheze 12 prioritaire soorten en maatregelen (samengevat) benoemd. Deze soorten zijn benoemd omdat Bernheze veel potenties bezit voor deze soorten. Voorbeelden hiervan zijn de beken die potenties bieden voor soorten als waterspitsmuis en plantensoorten zoals knikkend nagelkruid, zwartblauwe rapunzel en moerasstreepzaad. Het gaat om soorten die veel eisen stellen aan hun omgeving.

Door te werken aan het verbeteren van de omstandigheden voor deze soorten profiteren tevens vele minder kritische soorten.

1. Steenuil (ambassadeurssoort Bernheze): plaatsen nestkasten, nestplaatsen in gebouwen behouden en creëren, aanleg kruidenrijke zomen, kleine landschapselementen, hagen of singels langs drukke wegen, houtstapels, takkenwallen, composthopen, poelen, gevarieerde moestuinen, bermbeheer, onderhoud knotbomen en mozaïekbeheer graslanden.
2. Komma-vlinder: creëren open plekken verruigde graslanden en heideterreinen, extensieve begrazing door koeien, schapen of paarden, ontwikkeling ruige bloemrijke plaatsen op wildweiden en/ of langs paden, gefaseerd maaibeheer bermen.
3. Knikkend nagelkruid: vernatting verdroogde bossen.
4. Zwartblauwe rapunzel: doelgericht maaibeheer slootkanten, bermen, bosranden, verhogen grondwaterstand, verbeteren waterkwaliteit en -kwantiteit, kunstmatige verspreiding zaden en hakhoutbeheer bosjes.
5. Moerasstrepzaad: herstel waterhuishouding, verbeteren waterkwaliteit en -kwantiteit, herstel, aanleg en beheer dotterbloemhooilanden.
6. Grauwe klauwier: aanleg fijnmazig netwerk houtwallen, heggen en struweel, creëren meer ruimtelijke variatie en overgangen nat – droog, creëren voedselrijke ruigtestroken, ontwikkeling kruidenrijke beekoevers, braaklegging overhoekjes en gebruik bestrijdingsmiddelen in perceelranden terugdringen.
7. Rugstreeppad
8. Kwartelkoning
9. Teer guichelheil
10. Waterspitsmuis
11. Kamsalamander
12. Bruine eikenpage

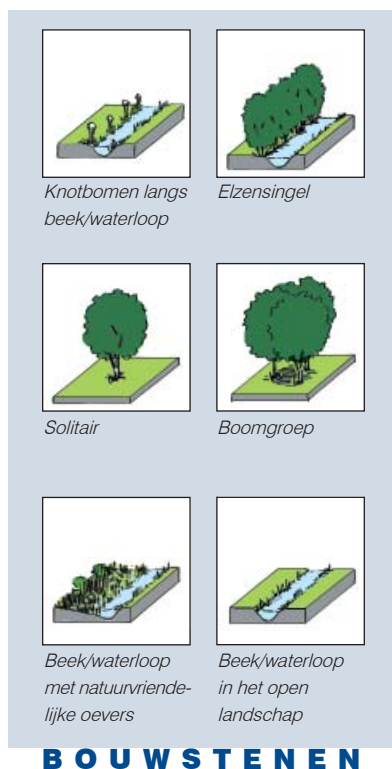

Principeweergave poel

De volgende 'landschapsmaatregelen' die in het kader van het landschapsontwikkelingsplan (kunnen) worden uitgevoerd dragen tevens bij aan de vergroting van de biodiversiteit:

- Aanleg en herstel van erfbeplanting (doelsoorten: kleine zoogdieren, steenuil, gebouwbewonende vleermuizen).
- Behoud openheid De Bleeken (doelsoortgroep: weidevogels).
- Beheer vossen- en kraaienstand, i.v.m. weidevogels
- Behoud en ontwikkeling (eiken)lanen (doelsoortgroepen: insecten en insectenetende vogels, vleermuizen).
- Behoud en beheer eikenhakhoutbosjes en singels (i.v.m. genenbron, bomen, planten en dagvlinders zoals bruine eikenpage).
- Beheer randen (doelsoortgroepen: insecten, vogels, kleine zoogdieren, planten).
- Aanleg en beheer nieuwe poelen, inclusief struweel (winterbiotoop) (doelsoortgroepen: amfibieën, macrofauna). Aanbeveling min. grootte 300 m², i.v.m. ecologische waarde en terugdringen (mogelijke) muggenoverlast stilstaand water.
- Beheer bestaande poelen.
- Aanpak beken en waterlopen; natuurvriendelijke oevers, vistrappen (doelsoortgroepen: vissen, insecten zoals libellen, planten).
- Beheer berm- en slootkanten, o.a. met behulp van begrazing (planten).
- Stimuleren nader onderzoek niet-kerende grondbewerking (pilotproject "bufferboeren").

4.3 Versterking beken en waterlopen

De verscheidene beken en waterlopen in Bernheze vormen een blauwe dooradering van het plangebied. Niet alleen de grote waterlopen de Aa, de Leijgraaf en de Groote Wetering. De beken en andere waterlopen zijn daardoor nauw verbonden met de identiteit van het plangebied. Veel beken zijn echter niet of nauwelijks zichtbaar in het landschap en beken hebben veelal het karakter van een "normale" sloot omdat ze in het verleden zijn genormaliseerd. De visie zet in op verdere versterking van de herkenbaarheid en zichtbaarheid van de beken in het landschap. Kortom het zichtbaar maken van de beken als ruimtelijke structuurdragers van het landschap. Daarbij zijn de verschillende landschapstypen waar de beken doorheen stromen van belang voor de ruimtelijke uitwerking van de beken en hun omgeving. Zo ontstaat contrast tussen de beek en het omringende landschap of gaat de beek juist op in het landschap.

Langs sommige beken en waterlopen ligt een ecologische opgave. Dit geldt voor de Aa, de Leijgraaf, de Venloop (deels) en de Groote Wetering. Deze opgave is reeds deels uitgevoerd. Ook ligt er een hydrologische opgave om water vast te houden in het gebied en het verminderen van de piekafvoer van met name de Aa en Leijgraaf. Aandachtspunt bij aanpassing van het profiel is dat de waterafvoer gegarandeerd moet blijven.

Langs de drie "grote" waterlopen gaat het om de volgende ecologische en hydrologische maatregelen:

Aa/ beekherstel, hermeandering, verbreding, aanleg natuurvriendelijke oevers, aanpassen profiel aanleg vistrap.

Leijgraaf (inclusief De Meer)/ aanleg natuurvriendelijke oevers, verbreding, aanpassen profiel.

Groote Wetering/ aanleg natuurvriendelijke oevers, aanleg vispassages, aanpassen profiel.

Het realiseren van een duurzame en inheemse beplanting is uitgangspunt. Agrarische gronden langs beken komen in natuurlijk beheer. Afhankelijk van ecologische overwegingen kan een onderbeplanting worden gerealiseerd langs beken dan wel gekozen worden voor graslandbeheer.

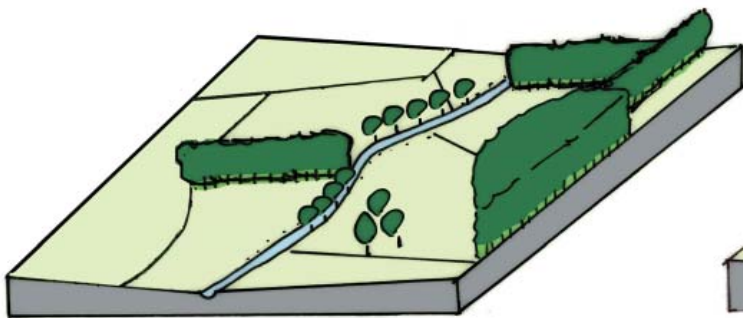
Tenslotte vormen de beken en waterlopen ook aanleiding voor recreatieve route-structuren door het gebied, bijvoorbeeld zogenaamde laarzenpaden. Hiertoe kunnen mogelijk schouwpaden worden opengesteld, in samenhang met een op te stellen regeling met het waterschap en agrariërs op aangrenzende gronden. Hierbij is communicatie over verantwoord gebruik in relatie tot de gezondheid van het vee in de wei van belang. Uiteraard bieden de grotere waterlopen ook aanleiding tot waterrecreatie. Kanovaren wordt toegestaan op de Aa en de Leijgraaf.

Ecologische opgaven zijn reeds deels gerealiseerd, zoals deze natuurontwikkeling langs de Aa bij de Kildonkse Molen.

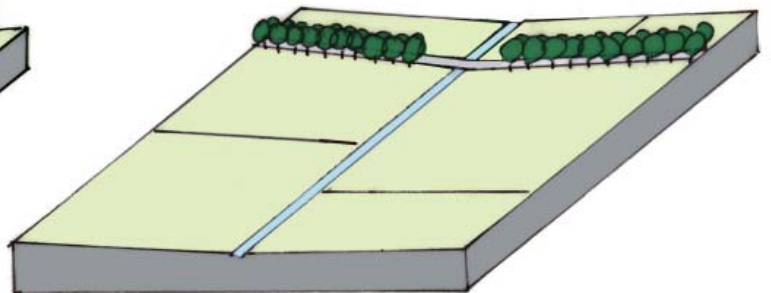
Beek/ waterloop op de Peelhorst en dekzandruggen

De Peelhorst, maar ook de dekzandruggen, zijn tamelijk kleinschalige en besloten landschappen. Ondanks de (relatief) hoge ligging zijn hier wel enkele beken aanwezig. Echter de beken zijn niet of nauwelijks zichtbaar, daarom worden bochten in de beek voorzien van een korte begeleidende rijbeplanting van knotwilgen. Echter afhankelijk van de ecologische doelstelling is andere beplanting danwel natuurlijk graslandbeheer mogelijk. Op de Peelhorst is ook herstel van het wijstverschijnsel belangrijk.

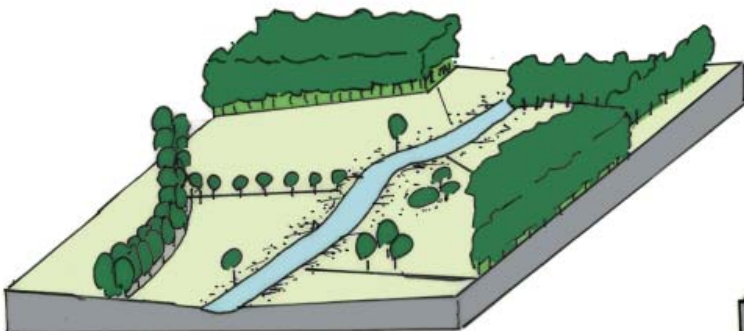
Beek/ waterloop op de dekzandvlakten

Binnen het robuuste raamwerk van groenstructuren en grootschalige agrarische percelen van de dekzandvlakten behouden de veelal genormaliseerde beken en waterlopen hier een open karakter. In principe is de beek of waterloop in dit landschap dus niet geaccentueerd met beplanting. Wegbeplanting is onderbroken waar de beek wordt gepasseerd, zodat hier wel de aandacht op wordt gevestigd. Eventuele ecologische doelstellingen, zoals natuurlijk graslandbeheer in een smalle zone langs de beek, zijn maatwerk.

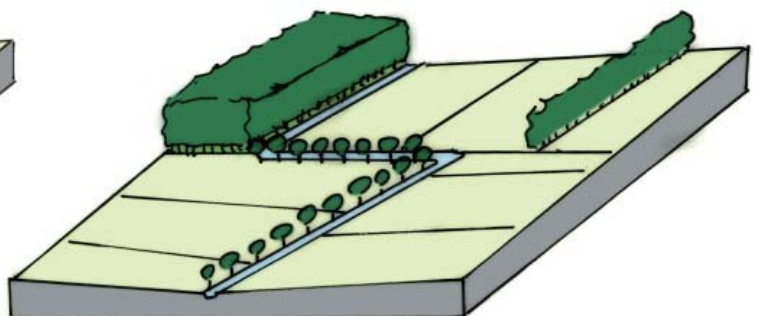
Beek in het Aadal (de Aa)

Het vrij gave beekdal van de Aa met verspreide populierenbossen, populierenlanen en natuurlijke vochtige graslanden, kent duidelijk herkenbaar reliëf en randen. Als contrast hiermee stroomt de Aa door een open beekdal begeleid met enkele solitaire. Weinig aanvullende beplanting is dus het uitgangspunt voor de ruimtelijke inrichting van deze beek. Ecologische maatregelen zijn op de pagina hiervoor in het inzetblok aangegeven. Het Aadal biedt mogelijkheden voor aantrekkelijke wandelroutes, zowel direct langs de beek als door het dal en langs haar randen. Bijvoorbeeld op landgoed Kasteel Heeswijk.

Waterloop in 't Grolder en Berkt

In de natte en relatief kleinschalige gebieden van 't Grolder en Berkt wordt de waterloop voorzien van een begeleidende beplanting die de loop en de verkaveling accentueert. Waar het water langs een bosgebiedje loopt (Berkt), wordt geen beplanting toegevoegd, maar functioneert het bos als begeleidende beplanting. Waar mogelijk kunnen oevers worden verflauwd om bredere natte zones te creëren ten behoeve van flora en fauna. Wandelroutes kunnen langs de waterloop worden geleid, bijvoorbeeld op landgoed Berkt, maar ook in 't Grolder om meer recreatieve mogelijkheden in dit gebied ten zuiden van Heesch te realiseren.

4.4 Relatie kernen en buitengebied

In paragraaf 2.4 van het Analysedocument is benoemd dat het vergroten van de relatie tussen kernen en het buitengebied een specifieke opgave is voor het LOP.

De volgende maatregelen dragen bij aan de verbetering van de relatie tussen de kernen en het omliggende buitengebied:

- Aanvullen routenetwerk voor wandelen en fietsen om vanuit de kern het buitengebied in te kunnen en andersom. Zandwegen, waterlopen en oude routes zoals kerkepaden zijn interessante aanknopingspunten;
- Versterken landschap door herstel en aanleg landschapselementen die passen in het gebied;
- Behoud van waardevolle zichtlijnen (o.a. bij linten) en waardevolle open ruimten;
- Benutten kwaliteiten: behoud van waardevolle cultuurhistorische elementen en natuurwaarden (inventarisatie cultuurhistorische landschapselementen noodzakelijk);
- Opwaardering dorpsentrees: realisatie herkenbare en heldere dorpsentree, zowel als entree van het dorp als van het buitengebied (bijvoorbeeld door verandering van bestrating of door gebiedsspecifiek icoon/kunstwerk).

In deze paragraaf is voor een drietal gebieden de landschappelijke opgave uitwerkt.

1. Landschappelijk raamwerk Heesch-Zuid
2. Groene geleedingszone Heesch - Oss
3. Landschapszone Nistelrode - Peelhorst

Per gebied worden bouwstenen aangereikt voor versterking van de landschapsstructuur. De uitwerkingen zijn een aanvulling op de streefbeelden die in het kader van de opstelling van het Groenstructuurplan Bernheze (2001) en de Gebiedsvisies kernrandzones en bebouwingsclusters zijn gemaakt.

Bij twee gebieden (Groene geleedingszone Heesch - Oss en Landschapszone Nistelrode - Peelhorst) speelt de inpassing van de A59 resp. A50 die deze gebieden doorkruisen een rol. In deze gebieden zijn naast het landschap ook milieu-omstandigheden, zoals het tegengaan van overlast door fijnstof, van belang.

1. Landschappelijk raamwerk Heesch-Zuid

Visie

Gebied Heesch-Zuid bestaat globaal uit het gebied tussen de zuidelijke dorpsrand van Heesch, het nieuwe bedrijventerrein Waalboss / Heesch West (in planvorming), Berkt en Donzel. Dit gebied vormt het stedelijk uitloopgebied van Heesch. Het historische landgoed Berkt met haar lanenstructuur, de kleinschalige gebieden als de Wijstbunders, Donzel en Hoge en Lage Wijst, de Vinkelse Loop, maar ook de zandwegen zijn belangrijke dragers van het gebied voor landschap, natuur en recreatie. De visie op hoofdlijnen geeft aan dat de gehele zone landschappelijk en ecologisch wordt versterkt door aanleg en versterking van het raamwerk van groenstructuren. Daarbij is het belangrijk dat bij grootschalige ontwikkelingen als Waalboss / Heesch West gestreefd wordt naar samenhang met de omliggende landschappen. De diverse parels van cultuurhistorie en natuur zijn aanknopingspunten voor communicatie en educatie en vergroten de belevingswaarde van het gebied, denk bijvoorbeeld aan landgoed Berkt (kasteel en sterrenbos), de Ruitersweg, wijstgebied Donzel, de Peelrandbreuk en de landweren ('landers') in de omgeving van de Landerstraat / Nistelrodeseweg. Om de

bewustwording van het landschap over te brengen op de jeugd wordt in overleg met buurtbewoners en rekening houdend met waardevolle landschapselementen een natuurspeelbos gerealiseerd.

Maatregelen zijn:

- Landschappelijke versterking historische routes Ruitersweg en Meerweg door aanvullen wegbeplanting.
- Herstel sterrenbos landgoed Berkt;
- Aanvullen wegbeplantingen gebied Bunderstraat / Kruishoekstraat om nieuwbouw in te passen binnen raamwerk;
- Realisatie droge ecologische verbinding langs de Vinkelse Loop / Donzel;
- Behoud open ruimten en zichtlijnen rondom Hoge en Lage Wijst;
- Behoud groene buffer dorp Heesch - nieuw bedrijventerrein Waalboss / Heesch West door behoud en versterking groene raamwerk van wegbeplantingen (gebied rondom Zoggel);
- Versterken routestructuur, met name over zandwegen (wandelmogelijkheden), en realisatie "missing links". Een noord-zuid verbinding Heesch - Nistelrode is hier onderdeel van;
- Realisatie natuurspeelbos.

PRINCIPE-UITWERKING

LEGENDA

Dorpsrand noordzijde Heeswijk-Dinther is een goed voorbeeld van een transparante dorpsrand binnen een raamwerk van bestaande landschapselementen. Aandachtspunt is wel de beeldkwaliteit van de bebouwing in de dorpsrand. Dit is hier niet de typische 'rafelige' Brabantse dorpsrand.

GOED VOORBEELD

2. Groene geleidingszone Heesch - Oss (noordelijke dorpsrand Heesch / A59)

PRINCIPE-UITWERKING

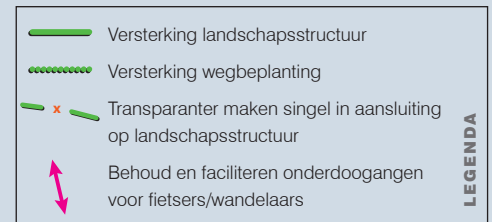
Visie

De A59 en de forse singel aan de noordzijde doorsnijden het kleinschalige oude kampenlandschap tussen Heesch en Oss. Dit gebied geldt als stedelijk uitloopgebied voor zowel Heesch als Oss. De visie is dan ook (deels) geïnspireerd op de 'Natuur- en landschapsvisie Oss'.

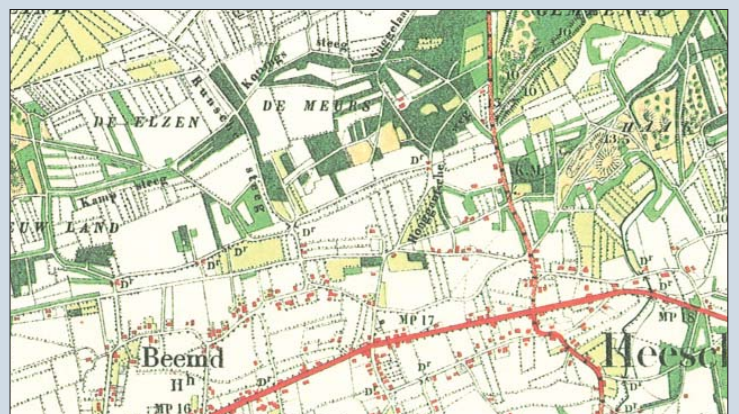
Voor deze groene geleidingszone wordt voorgesteld om de landschapsstructuur te versterken met houtwallen/-singels en eikenlanen en de A59 beter in te passen. Hierdoor wordt het gebied aantrekkelijker voor de recreant (ommetjes) en worden milieuomstandigheden verbeterd. Daarnaast is het de wens om in overleg met de gemeente Oss (op termijn) de singelbeplanting ten noorden van de A59 transparanter te maken, waardoor afwisseling ontstaat.

Maatregelen zijn:

- Versterken kleinschalig landschap door aanplant bosjes en houtwallen. Houtwallen worden grotendeels op perceelgrenzen parallel aan de A59 gerealiseerd om fijnstof af te vangen;
- Aanvullen wegbeplantingen (eikenlanen) Kerkstraat / Maasweg en Osseweg / Nieuw Hescheweg;
- Aanleg poelen in noordelijke dorpsrandzone Heesch om natuurwaarden en tevens de waterberging te vergroten;
- Aanplant van klimop op geluidsschermen / -wallen langs A59 (klimop dempt geluid, camoufleert graffiti en heder is een van de betere fijnstofafvangers).

LEGENDA

De historische kaart van omstreeks 1900 laat duidelijk het kleinschalige kampenlandschap met een afwisseling van bos en bouwlanden zien op de dekzandrug ten noorden van Heesch.

3. Landschapszone Nistelrode - Peelhorst (oostelijke dorpsrand Nistelrode / A50)

Visie

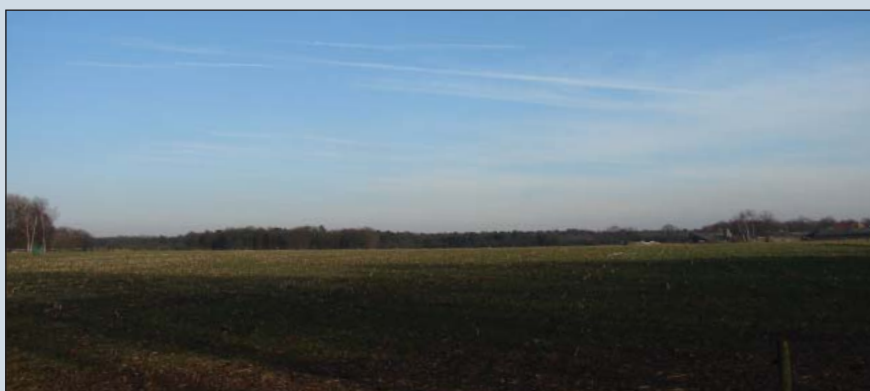
Landschapszone Nistelrode - Peelhorst ten oosten van de kern Nistelrode wordt ruimtelijk doorsneden door de A50. Aan de westzijde van de snelweg vormt een aarden geluidswal een harde grens door de zone, waardoor het gebied ten westen van de A50 (dorpsrandzone Nistelrode) afgescheiden is van het karakteristieke gebied ten oosten er van (de Peelhorst). De Beekgraaf zou aanleiding kunnen zijn om ter plekke van de groene lob beide delen ruimtelijk met elkaar te verbinden.

Maatregelen voor de dorpsrandzone Nistelrode:

- Landschappelijke geleding dorpsrand door aanleg houtwallen en singels en landschappelijke inrichting groene lobben;
- Realisatie en versterking groen raamwerk ter plaatse van nieuwbouwlocatie Zwarte Molen door aanleg houtwallen en singels;
- Accentueren Beekgraaf door aanplant van knotbomenrij langs beek;
- Aanbrengen transparante beplanting van linden langs bedrijventerrein Kleinwijk;
- Principe van Peelrandbreuk benutten door in de lussen van aansluiting Nistelrode in de hoge delen water op te zetten en in de lage delen droog te houden;
- Realisatie wegbeplanting Menzel en Delst.

Maatregelen voor het gebied ten oosten van de A50:

- Behoud open ruimten (oude bouwlanden) en beleving van de Peelhorst vanaf de A50;
- Aanvullen / realisatie wegbeplanting Loo, Schaijksedreef en Menzel;
- Accentueren Beekgraaf door aanplant van knotbomen bij bochten en meanders, zie streefbeeld 'beek op de Peelhorst' (paragraaf 2.3);
- Realisatie afwisseling van houtwallen langs de A50.

Versterking van zichtbaarheid van het landschap ten oosten van de A50, de Peelhorst, met oude akkercomplexen en karakteristieke bosrand draagt bij aan de oriëntatie vanaf de weg en de beleving van het landschap.

	Versterking landschapsstructuur
	Versterking wegbeplanting
	Accentueren beek in het landschap
	Inpassing bedrijventerrein (Landschapsplan A50)
	Behoud open gebieden in dorpsrand
	Doorzichten op landschap
	Uitbreidingslocatie
	Referentie aan wijst (Landschapsplan A50)
	Onderzoeken mogelijkheid ruimtelijke verbinding groene lob met Peelhorst

LEGENDA

Uitvoeringsplan

Dit laatste hoofdstuk beschrijft de wijze waarop de gemeente gaat werken aan de uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan. Het leidende motto is: 'veel doen voor weinig geld'. Het uitvoeringsplan bevat een strategie voor de uitvoering, een uitvoeringsprogramma met projecten en maatregelen, een beschrijving van de organisatie van de uitvoering en een financieringsplan.

5.1 Uitvoeringsstrategie

De strategie voor de uitvoering van de visie kent een aantal belangrijke uitgangspunten. Het plan moet concreet en duurzaam zijn en moet mogelijkheden bieden om kansen te benutten om samenhangende maatregelen te combineren tot integrale projecten en om krachten te bundelen. Tevens is het van belang dat het plan breed gedragen wordt door gebiedspartijen en bewoners en gebruikers van het buitengebied. Bovenal draait het om het motto "Samenwerken aan landschap!"

Continuïteit

Het landschapsontwikkelingsplan heeft duurzame en structurele maatregelen nodig om het streefbeeld adequaat te kunnen verwezenlijken. Dit betekent dat projecten de grootste kans van slagen hebben als de continuïteit gewaarborgd is. Structurele financiering en heldere afspraken zijn hiervoor de basis.

Koppeling van belangen

In het buitengebied van Bernheze spelen vele belangen en er zijn vele gebruiksfuncties aanwezig. Dit vergt een goede onderlinge afstemming, maar biedt ook kansen voor integrale projecten.

Aandacht is nodig voor de verschillende belangen die uit de gebruiksfuncties voortkomen. Koppeling van belangen en het denken in kansen voor multifunctioneel ruimtegebruik zijn dan het vertrekpunt voor de strategie.

Maatwerk

Koppeling van belangen vraagt om maatwerk. De specifieke problematiek en het specifieke landschap zorgen ervoor dat niet alleen kant-en-klare oplossingen benut moeten worden, maar ook juist aandacht nodig is voor op maat gemaakte maatregelen. Maatregelen en projecten vinden dus daar plaats waar zij het beste passen, zowel vanuit economisch als vanuit landschappelijk en ecologisch perspectief.

Uitvoering op basis van vertrouwen

Veel particulieren, andere grondeigenaren en gebiedspartijen krijgen te maken met de uitvoering van de projecten. Samenwerking, wederzijds vertrouwen en het behouden en opbouwen van een duurzame relatie tussen de partijen zijn daarom van essentieel belang om het uitvoeringsplan daadwerkelijk een succes te laten zijn.

Kansen grijpen

Aan de uitvoering is een prioritering en een planning gekoppeld. Alleen voor de korte termijn, voor de projecten met een hoge prioriteit, is die planning gemaakt. Het uitvoeringsplan is hiermee flexibel, zodat zo veel mogelijk kansen gezien en aangegrepen kunnen worden. Natuurlijk worden hierbij altijd de doelen van het landschapsontwikkelingsplan in acht genomen.

Geld met geld maken

De gemeente zoekt voor de uitvoering van de projecten naar slimme constructies om de financiële middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. Geldstromen en instrumenten zullen daarom optimaal benut moeten worden.

Promotie van landschap

Het vergroten van de beleving van het landschap is een belangrijk doel van het landschapsontwikkelingsplan. Bij de uitvoering van de visie is promotie van het landschap dan ook een belangrijk speerpunt. Goede communicatie en informatieverstrekking en het betrekken van alle partijen bij planvorming en uitvoering zorgt ervoor dat het plan breed gedragen kan worden. Bij promotie van landschap is het van belang om relaties te leggen met ander thema's zoals duurzaamheid, biodiversiteit en kunst en cultuur, zodat een breed publiek wordt bereikt.

Van visie naar uitvoering

In de visie is een breed scala aan maatregelen en acties die bijdragen aan de realisatie van de visie benoemd. Om de realisatie hanteerbaar te maken worden in dit uitvoeringsplan de verschillende activiteiten die bijdragen aan de realisatie van de visie uitgesplitst. De gemeente werkt op de volgende drie manieren aan de uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan:

- **Regie voeren** op de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied;
- **Uitvoering van projecten** met concrete en uitvoerbare maatregelen;
- Doelen realiseren door **mee te liften met andere projecten**, plannen en initiatieven.

Regie op de ruimtelijke kwaliteit van het buitengebied

Om de doelen te bereiken en voor het toekennen van prioriteiten en aanbrengen van accenten speelt de wijze van sturing door de gemeente een belangrijke rol. Er zijn drie verschillende manieren om sturing te geven aan de uitvoering van de doelen van de visie. De drie typen regie zijn:

1. Actief sturen van ontwikkelingen;
2. Faciliteren van ontwikkelingen;
3. Stimuleren van ontwikkelingen.

Actief sturen van ontwikkelingen

De gemeente stuurt, trekt of initieert maatregelen en projecten. De maatregelen hebben veelal een hoge prioriteit. De gemeente heeft bij deze actieve sturing zowel de organisatorische als de financiële verantwoordelijkheid.

Faciliteren van ontwikkelingen

Om de doelen te kunnen realiseren kan de gemeente ontwikkelingen en initiatieven faciliteren. Dit faciliteren vindt vooral plaats door het geven van ruimte in het beleid, het geven van adviezen aan initiatiefnemers en het toekennen van subsidies of het beschikbaar stellen van capaciteit.

Stimuleren van ontwikkelingen

De gemeente stimuleert gewenste ontwikkelingen. Communicatie en educatie speelt hierbij een belangrijke rol. De projecten in dit uitvoeringsplan zijn afhankelijk van vrijwillige deelname van eigenaren.

Rol gemeente

- Beschermen
 - o Bestemmingsplan
 - o Vergunningverlening
- Toetsen
 - o Landschappelijke aanvaardbaarheid
 - o Landschappelijke inpassing
- Stimuleren (pro-actief)
 - o Voorlichting en educatie over kwaliteiten
 - o Overleg over inpassing
 - o Subsidieaanvragen begeleiden
 - o Loketfunctie
- Coördineren
 - o Afstemmen met Provincie en andere gebiedspartijen
- Realiseren
 - o Zelfstandig projecten uitvoeren, werk-met-werk maken
 - o Samenwerken

Uitvoering van projecten

Projecten zijn van wezenlijk belang voor een duurzame uitvoering van de landschapsvisie. Deze projecten ondersteunen de ambitie en de verbetering van ruimtelijke kwaliteit die de gemeente Bernheze voor ogen heeft. De projecten zijn (in volgorde van prioriteit):

1. Bernhezer erven mooi
2. Versterking Zuidelijke dorpsrand Heesch
3. Wijst in beeld
4. Poelenbeheer
5. Realisatie droge EVZ's
6. Behoud en ontwikkeling beekdalen de Aa en Leijgraaf (Deeltraject De Meer)
7. Behoud en ontwikkeling Maashorst

Prioritering

Factoren die bij deze prioritering een rol spelen zijn:

- relevantie voor de hoofdzaken en doelen van de visie;
- wie profiteert van het project / de maatregel en wat is het rendement;
- zichtbaarheid van het resultaat, voorbeeldfunctie en triggering van andere ontwikkelingen;
- integrale benadering en verwevenheid van verschillende thema's;
- beschikbare financiële middelen;

- politiek draagvlak.

Naast de uitvoeringsprojecten is een aantal maatregelen benoemd die bijdragen aan de realisatie van de visie. Een aantal daarvan is als quick-win benoemd. Dit zijn maatregelen die technisch, financieel en politiek op korte termijn realiseerbaar zijn. Deze kunnen een stimulans zijn voor de uitvoering van de andere maatregelen en projecten.

Realisatie visiedoelen via meeliftprojecten en lopende projecten

De landschapsontwikkelingsvisie bevat doelen en maatregelen die kunnen worden gerealiseerd in al lopende projecten of projecten die nog worden opgestart door derden. Dit zijn vaak projecten waarvan de gemeente geen trekker is, zoals de realisatie van de natte EVZ's. De gemeente is wel betrokken bij deze plannen en kan door mee te liften met deze projecten doelen van de landschapsvisie realiseren. In paragraaf 5.2 worden de projecten en maatregelen nader omschreven.

Verankering in gemeentelijk beleid

Voor een goede uitvoering van de projecten is een goede verankering in andere beleidsvelden noodzakelijk. Zie paragraaf 2.2 voor de gemeentelijke beleidsplannen die bij de opstelling van het landschapsontwikkelingsplan meegenomen zijn.

Het landschapsontwikkelingsplan heeft geen juridische status, maar biedt een kwalitatief afwegingskader voor de afstemming van verschillende functies en bij ruimtelijke ingrepen.

De bewaking is voor een aantal elementen, zoals bouwblokvergrotingen en omschakelingen, juridisch verankerd in onder meer het Bestemmingsplan buitengebied, de Verordening ruimte, de omgevingsvergunning en de Welstandsnota.

Beleid voor ruimtelijke kwaliteit erven

Erven maken een belangrijk onderdeel uit van de kwaliteiten van het Bernhezer landschap. Vanuit drie verschillende invalshoeken wordt in Bernheze aandacht besteed aan 'inrichting van erven':

a. Het landschapsonwikkelingsplan: hierin worden de verschillende landschapstypen aangegeven en diverse projecten benoemd gericht op de toekomst: waar willen we naar toe met het Bernhezer landschap? Eén van die projecten is 'Bernhezer erven mooi' waar erven extra aandacht krijgen (zie projectbeschrijving op pagina 55).

b. Het bestemmingsplan Buitengebied: in de bijlage 'beeldkwaliteit' zijn de diverse landschapstypen benoemd. Per landschapstype is de gewenste beplanting, bebouwing en materiaalgebruik aangegeven. Bij een initiatief waar erfbeplanting aan de orde is, kan hierop ingespeeld worden.

c. De Verordening Ruimte: daarin wordt gesteld dat iedere ruimtelijke ontwikkeling in het buitengebied gepaard dient te gaan met landschappelijke kwaliteitsverbetering. Deze landschappelijke kwaliteitsverbetering kan bestaan uit het aanbrengen van (erf) beplanting.

Om de inwoners duidelijkheid te geven, welke tegenprestatie de gemeente verwacht bij een bepaalde ruimtelijke ontwikkeling, gaat de gemeente aankomend jaar aan de slag met een concrete beleidsregel "Landschappelijke kwaliteitsverbetering".

De beleidsregel "Landschappelijke kwaliteitsverbetering" omvat meer dan alleen het aanbrengen van (erf) beplanting als tegenprestatie van een ruimtelijke ontwikkeling in het buitengebied.

Het aanleggen van beplanting is één van de mogelijkheden om te voldoen aan de voorwaarde in de Verordening Ruimte. In de beleidsregel wordt met name aangegeven voor welke soort ontwikkeling welk soort en omvang van tegenprestatie wordt gevraagd.

Wanneer het aanbrengen van (erf) beplanting de tegenprestatie vormt, wordt middels het beeldkwaliteitsplan (behorend bij het bestemmingsplan buitengebied) inzichtelijk welke beplanting binnen het landschapstype wat voor die locatie van toepassing is, passend is. Op detailniveau is aan te geven welke soort beplanting wenselijk is.

In het LOP zijn de landschapstypen ook beschreven. Daar wordt echter middels projectvoorstellen aangegeven op een hoger schaalniveau waar kansen liggen voor natuur(ontwikkeling).

Juridisch bindend is de Verordening Ruimte: er moet voldaan worden aan de voorwaarde van landschappelijke kwaliteitsverbetering bij een ruimtelijke ontwikkeling in het buitengebied.

Zowel het beeldkwaliteitsplan als het landschapsonwikkelingsplan zijn geen juridisch bindende documenten. Het beeldkwaliteitsplan is een bijlage bij de toelichting van het bestemmingsplan. Van het bestemmingsplan (Buitengebied) zijn alleen de regels en de verbeelding juridisch bindend.

5.2 Uitvoeringsprogramma

Dit uitvoeringsprogramma bevat het totaal aan projecten, maatregelen en activiteiten die zorgen voor realisatie van de visie. Er is een indeling gemaakt in gemeentebrede projecten, gebiedsgerichte projecten, (quick-win) maatregelen, meeliftprojecten en lopende projecten. Dit programma is de leidraad voor uitvoering van het landschapsbeleid in de periode 2012 – 2022. Zie voor een overzicht de projectenkaart op pagina 56.

Projecten gemeentebreed

I Bernhezer erven mooi

Kern van het project 'Bernhezer erven mooi' als onderdeel van het landschapsontwikkelingsplan is de beeldkwaliteit van de erven in het buitengebied hoog te houden en te verbeteren waar nodig of als er aanleiding toe is. Het project biedt tevens kansen voor vergroting van de biodiversiteit en verhoging van de natuurwaarde van erven (denk onder meer aan de steenuil, ambassadeurssoort voor Bernheze). In het kader van dit project wordt voor een erf de volgende eenvoudige definitie gebruikt: 'Een erf is een perceel dat direct is gelegen bij een gebouw'. Het project bestaat uit de volgende maatregelen en activiteiten:

- Verfijnen van het beeldkwaliteitsplan
Tijdens het planproces van het LOP is een dialoog op gang gekomen over de regels over landschappelijke inpassing.

Er moet meer ruimte zijn voor maatwerk en er moet beter getoetst kunnen worden of de gewenste kwaliteit wordt bereikt. Uitgangspunt is het realiseren van duurzame erfbeplanting met kwaliteit en functionaliteit.

In het beeldkwaliteitsplan is per landchapstype al een aanzet gegeven wat het gewenste beplanting, bebouwing en materiaalgebruik is. Voor meer duidelijkheid zou dit nader uitgewerkt kunnen worden. Een 'nieuw groen is vrij groen' regel dient onderdeel uit te maken van de uitwerking.

Uiteraard zijn de provinciale regels voor landschappelijke inpassing vertrekpunt.

- Gebieds- en vraaggestuurde aanpak erven. Elk jaar worden op basis van prioriteiten en interesse gebieden geselecteerd waar bijzondere aandacht wordt besteed aan de ruimtelijke kwaliteit van erven. De gemeente werft ook actief deelnemers voor het project. Bij de werving wordt tevens gecommuniceerd over andere mogelijkheden voor versterking van het erf, zoals maatregelen ten behoeve van natuurwaarden, en over de mogelijkheden voor aanleg en beheer van kleine landschapselementen (STIKA). Tevens kan de gemeente zorgen voor het leveren van streekeigen beplanting. Voorstel voor de gebiedsindeling is: Linten dekzandruggen, zuidelijke dorpsrand Heesch, dekzandvlakten (Berkt, 't Grolder / Het Broek, De Bleeken), beekdallandschap Aa en de Meer, Peelhorst.

Projectenkaart

Projecten

Gemeentebreed

- I Bernhezer erven mooi*
- II Poelenbeheer*

Gebiedsgericht

- III Realisatie droge EVZ's
- IV Versterking zuidelijke dorpsrand Heesch
- V Wijst in beeld
- VI Behoud en ontwikkeling beekdalen de Aa en Leijgraaf (Deeltraject De Meer)
- VII Behoud en ontwikkeling Maashorst

Meeliftprojecten

1. Realisatie bedrijventerrein Waalboss / Heesch West
2. Uitbreiding Zwarte Molen
3. Versterking landschap groene zone Heesch - Oss
4. Realisatie natte EVZ's
5. Regie op ruimtelijke kwaliteit*
6. Reconstructie N279
7. Verbreding Zuid-Willemsvaart

Lopende projecten

8. Project Bufferboeren
9. Steenuilenproject*
10. Bermenbeheer*
11. Versterking recreatieve ontsluiting platteland*

* hele buitengebied; niet op deze kaart aangegeven

- Communicatie over erven met ruimtelijke kwaliteit. De gemeente start een gemeentebreed communicatietraject met als doel eigenaren voor te lichten over ruimtelijke kwaliteit van erven. De visie-uitwerking 'Regie op beeldkwaliteit en inpassing' (zie paragraaf 2.1 van het Visiedocument) met daarin voorbeeldschetsen per landschapstype, dient daarbij als hulpmiddel. Tevens wordt ander materiaal zoals de brochure van Brabants Landschap (in opstelling) benut. Ieder jaar wordt een gemeentelijke prijs uitgereikt voor het mooiste erf: de landschapsprijs. Rondom de prijsuitreiking wordt een klein evenement georganiseerd. Dit moment kan tevens worden benut om te communiceren over nieuwtjes over landschap en het belang van goed beheer van erfbeplanting.

Doel / Hoge ruimtelijke kwaliteit erven in het buitengebied.

Beoogd resultaat / 15 erven per jaar aangepakt.

Kosten/investering / interne uren en € 100.000,- (€ 10.000,- per jaar). Max. € 1.000,- per erf (geen subsidie bij verplichtingen n.a.v. bestemmingsplan). Verfijnen beeldkwaliteitsplan: interne uren, gemeente 100%

Aanlegkosten erfbeplanting: gemeente 50% (plantmateriaal)

Communicatie / verankering in procedures: interne uren, gemeente 100%

Ervenadvies: ca. € 100,- per erf, gemeente 100%

Financiering / gemeentelijk budget, particuliere grondeigenaren

Initiatiefnemer/trekker / gemeente Bernheze / ZLTO

Partners / Brabants Landschap, particuliere grondeigenaren, IVN, Agrarische Natuurverenigingen, Bernhezer Buitenwacht.

Tijdspad / 2012-2021

II Poelenbeheer

In het buitengebied van Bernheze liggen ongeveer 40 poelen. Veel van deze poelen hebben te maken met achterstallig onderhoud en niet alle eigenaren hebben voldoende kennis van poelenbeheer, of hebben geen middelen om poelen te onderhouden. Ook beplanting naast de poel is van belang als winterbiotoop van amfibieën. In het kader van dit project worden de poelen geïnventariseerd, waarbij de locatie, eigendom en staat van beheer (poel en beplanting) worden benoemd. De gemeente organiseert een bijeenkomst over poelenbeheer, waarbij deskundigen voorlichting geven over beheer van poelen. Dit kan gecombineerd worden met de bijeenkomst in het kader van de uitreiking van de landschapsprijs 2012. Indien poelen in het STIKA-gebied liggen komen eigenaren in aanmerking voor subsidie voor beheer van de poel (zie de kaart op pagina 68).

Doel / Duurzaam beheer bestaande poelen.

Beoogd resultaat / Poelen in het buitengebied geïnventariseerd.

Kosten/investering / Inventarisatie poelen: IVN / interne uren gemeente. Beheerkosten poelen: ca. € 52,- per poel per jaar, STIKA

Communicatie / bijeenkomst: interne uren, gemeente 100%

Financiering / STIKA

Indien een poel buiten het STIKA-gebied ligt moeten andere middelen worden gezocht.

Initiatiefnemer/trekker / gemeente Bernheze

Partners / IVN, Brabants Landschap, ZLTO, particuliere grondeigenaren, Agrarische Natuurvereniging.

Tijdspad / 2012-2016

Overzicht nog te realiseren droge EVZ's

Gebiedsgerichte projecten

III Realisatie droge EVZ's

De realisatie van droge ecologische verbindingszondes (EVZ's) is de verantwoordelijkheid van de gemeente Bernheze. Voor dit project wordt een plan van aanpak opgesteld, waarin is opgenomen op welke wijze kansen kunnen worden benut en de subsidieplafonds kunnen worden gemonitord. Naast inrichting en beheer van gebieden kan de gemeente particulieren stimuleren om kleine landschapselementen te realiseren (STIKA). Het gaat onder meer om de volgende EVZ's (zie bovenstaand kaartje voor een compleet overzicht):

- EVZ Vinkelse Loop / Donzel
- Verbinding bosgebieden Bedafse Bergen – Heeswijkse bossen (deels gerealiseerd, nagenoeg alle eigenaren zijn benaderd voor deelname aan het project)

Doel / De droge EVZ's inrichten.

Beoogd resultaat / Een versterkt ecologisch netwerk voor soorten van terrestrische milieus.

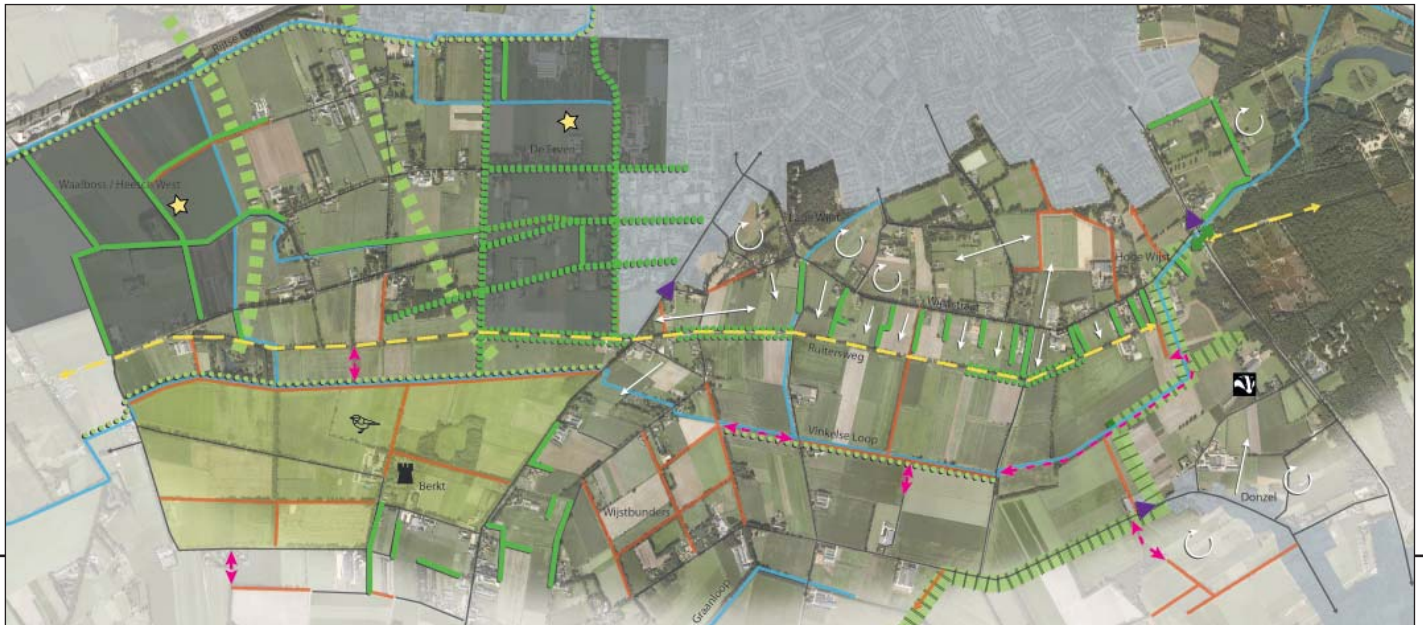
Kosten/investering / nader te bepalen

Financiering / Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP) / provinciale middelen / STIKA

Initiatiefnemer/trekker / gemeente Bernheze

Partners / particuliere grondeigenaren, IVN, Brabants Landschap, buurgemeenten (o.a. gemeente Sint Michielsgestel)

Tijdspad / 2012-2021

IV Versterking zuidelijke dorpsrand Heesch

Dit project beoogt de landschappelijke versterking van het gebied ten zuiden van Heesch. De Ruitersweg is de ruggengraat van het gebied en is een historische route die onder meer door de gemeente Bernheze loopt. In het kader van dit project wordt de Ruitersweg aangepakt, worden ontbrekende schakels in de routestructuur (wandelen en fietsen) opgelost en wordt het landschap versterkt. Het project wordt ook benut om inwoners bewust te maken van het landschap ten zuiden van Heesch. Daarbij is het bekend maken van het verhaal van de route bijvoorbeeld met behulp van kunst of een educatieproject middelen. Het project bevat de volgende maatregelen en acties:

- Aanvullen wegbeplanting Ruitersweg.
Deze maatregel bestaat uit: inventarisatie ruimtelijke mogelijkheden en aanplant wegbeplanting. In overleg met buurgemeenten kan de gehele route worden aangepakt.
- Herstel en aanleg kleine landschapselementen (KLE)
- Herstel Sterrenbos landgoed Berk.
- Informatievoorziening en educatie/ kunstproject 'het verhaal van de Ruitersweg'.
- Realisatie natuurspeelbos om de bewustwording van het landschap over te brengen op de jeugd. Waardevolle KLE dienen behouden te worden.

- Koppeling route Ruitersweg aan ommetje zuidelijke dorpsrand Heesch en verbinding Heesch – Nistelrode.
Inventarisatie ontbrekende schakels in ommetje en route Heesch – Nistelrode (indien mogelijk route via pilotproject wijstverschijnsel bij Nistelrode).
- Regie op behoud zichtlijnen Ruitersweg – Wijststraat.

Doel / De Ruitersweg en omgeving beter bekend en beleefbaar maken.

Beoogd resultaat / De wegbeplantingen langs de Ruitersweg waar mogelijk compleet gemaakt, de route Ruitersweg beter bekend bij inwoners, compleet maken route Heesch - Nistelrode.

Kosten/investering / Aanvullen wegbeplantingen: € 250,- p/boom (ca. € 12.500,-)

Herstel en aanleg kleine landschapselementen: ca. € 1.500,- per 100m

Informatievoorziening en educatie/kunstproject: n.t.b.

Realisatie natuurspeelbos: n.t.b.

Koppeling aan ommetje en oplossen ontbrekende schakels: n.t.b.

Regie op behoud zichtlijnen: interne uren gemeente

Financiering / n.t.b.

Initiatiefnemer/trekker / gemeente Bernheze

Partners / particuliere grondeigenaren, heemkundekring, IVN, gemeente Maasdonk

Tijdspad / 2012-2016

*De roestbruine kleur van het water duidt op het
wistverschijnsel (Vensesteeg)*

V Wist in beeld

Dit project koppelt het fysiek benutten van het wistverschijnsel dat te danken is aan de Peelrandbreuk aan educatieve en recreatieve doelen. Een perceel dat eigendom is van de gemeente krijgt een natuurlijke inrichting en zal extensief worden beheerd. Tevens zal aandacht zijn voor het beleefbaar maken van het wistverschijnsel door goede (laagdrempelige) voorlichting en educatie. Hierbij wordt tevens het Natuurcentrum Slabroek en de buurgemeente Uden (Sint Annabos) betrokken. Het beter zichtbaar maken is tevens speerpunt van de Maashorst binnen de 'Landschappen van Allure'. Maatregelen en acties zijn:

- Inrichten pilotgebied bij Nistelrode (Vensesteeg). Inrichtingsmaatregelen zijn nodig om het gebied te vernatten en te versralen, zodat een geschikt leefgebied ontstaat voor soorten die profiteren van het wistverschijnsel. Bij het ingerichte gebied wordt een informatiebord geplaatst, waarop de het verhaal van de Peelrandbreuk wordt verteld. Na inrichting is extensief beheer nodig om de gewenste resultaten te bereiken. Voor het beheer zou de agrarische natuurvereniging 'De Stofvreters' kunnen worden benaderd (deze ANV beheert gebieden met authentieke machines).

- Communicatie en educatie. Het pilotgebied zou officieel 'geopend' kunnen worden (bijvoorbeeld in combinatie met de uitreiking van de landschapsprijs 2013) en er kunnen in samenwerking met Natuurcentrum Slabroek educatieprojecten met basisschoolklassen worden georganiseerd.
- Recreatieve verbinding Heesch - Nistelrode (zie project IV); de route 'Loop je 'n breuk'

Doel / Het wistverschijnsel benutten en beleefbaar maken.

Beoogd resultaat / Pilotgebied aan de Vensesteeg inrichten en beheren, Communicatie over het gebied en opzetten educatieproject.

Kosten/Investering / Inrichten pilotgebied: n.t.b., gemeente / waterschap Aa en Maas
Opzetten educatieproject: interne uren gemeente

Financiering / gemeente, waterschap Aa en Maas, provincie Noord-Brabant (subsidie wist)

Initiatiefnemer/trekker / gemeente Bernheze

Partners / Natuurcentrum Slabroek, IVN, waterschap Aa en Maas, provincie Noord-Brabant

Tijdspad / 2012-2013

VI Behoud en ontwikkeling beekdalen de Aa en de Leij- graaf (deeltraject De Meer)

Dit project beoogt algemene aandacht voor en behoud en ontwikkeling van de vele natuur- en cultuurwaarden in de beekdalen Aa en Leijgraaf (deeltraject De Meer) en daarmee ook erkenning en verankering in de ruimtelijke ontwikkelingen van de gemeente Bernheze.

De natte EVZ is een goede basis, maar het gebied is ruimer en verdient als zodanig ook gewaardeerd te worden.

Er zijn veel actoren in dit gebied met een grote verscheidenheid aan doelstellingen. Een logische ontwikkeling is dan: elkaar opzoeken, leren kennen en samenwerken. In 2011 is (op initiatief van de gemeente Bernheze) daarvoor door twaalf partijen een contract ondertekend. In stichting Beekdal de Aa krijgt de gebiedssamenwerking praktische vorm.

De identiteit van het gebied bestaat in de eerste plaats uit een bijzondere combinatie van cultuurhistorie, water en natuur, en voornamelijk extensieve landbouw en een aantrekkelijk kleinschalig landschap.

De ecologische en hydrologische koppeling is voornamelijk gelegd door natuurontwikkeling waarbij aandacht is voor het fysiek verbinden van gebieden voor water, flora en fauna. Ruime kansen voor biodiversiteit en behoud en toepassing van inheemse planten- en diersoorten. Hierbij zijn de inrichtingsplannen afgestemd op hetgeen in de omgeving is / wordt gerealiseerd. De kleinschaligheid van het landschap is waarmogelijk behouden of versterkt, net als de zichtbaarheid van cultuurhistorische elementen.

Doel / natuur- en cultuurwaarden in de beekdalen Aa en Leijgraaf breed gedragen op de kaart zetten

Beoogd resultaat / Bewustwording van de gebiedswaarden voor inwoners, overheden, ondernemers, bezoekers. Het gebied (be)leefbaar houden c.q. maken voor mens, dier en plant alsook de microflora.

Kosten / investering / Afstemming en meeliftprojecten; promotie

Financiering / n.t.b.

Initiatiefnemer / Trekker / onder meer gemeente Bernheze, waterschap Aa & Maas, Stichting Beekdal de Aa

Partners / IDOP Heeswijk-Dinther, Alle gebiedspartijen uit Stichting Beekdal de Aa

Tijdpad / n.t.b.

VII Behoud en ontwikkeling Maashorst

Dit project beoogt behoud en ontwikkeling van het 'natuurgebied' Maashorst, dat deels in de gemeente Bernheze ligt.

In de gebiedsvisie getiteld 'Maashorstmanifest' is de toekomst van de Maashorst beschreven als: een gebied waar de ecologische, economische en sociaal-culturele waarden in balans zijn en waarin dorp / stad, land en natuur weer in harmonie samenleven. Het Maashorstmanifest is een koepel voor projecten zoals natuurontwikkeling, ontsnippering, versterking landschap, duurzaam waterbeheer, et cetera.

Doel / duurzaam behoud en ontwikkeling van de natuur- en cultuurwaarden en de leefbaarheid van het gebied

Beoogd resultaat / Ontwikkeling van de Maashorst als het grootste natuurgebied van Noord-Brabant, gelegen in een levend landelijk gebied.

Kosten / investering / Afstemming en meeliftprojecten; promotie

Financiering / divers

Initiatiefnemer/Trekker / Stuurgroep De Maashorst

Partners / Alle gebiedspartijen uit Stuurgroep De Maashorst (o.a. gemeente Bernheze, buurgemeenten, waterschap Aa & Maas, ZLTO, provincie Noord-Brabant)

Tijdpad / 2005-2020

Quick-win maatregelen

- Inventarisatie zandwegen en organisatie behoud en onderhoud (inventarisatie loopt). Uitvoering gemeente.
- Aanplant klimop geluidsschermen A59 en A50. Aan weerszijden van het geluidsscherm langs de A59 (zuidzijde) en langs de A50 wordt Rijkswaterstaat verzocht in samenwerking met de gemeente klimop (eventueel in combinatie met bruidssluier en wilde wingerd) aan te planten. Hierdoor ontstaat een aantrekkelijker beeld en wordt in enige mate fijnstof afgevangen. Uitvoering Rijkswaterstaat, gemeente (leveren plantmateriaal) en IVN (inplant met IVN-jeugd).
- Aanplant wegbepanting Menzel en Delst met knotberken, inclusief onderhoud (karakteristiek voor Nistelrode). Uitvoering gemeente.
- Inventarisatie en behoud autochtoon plantmateriaal / bomen, inclusief educatieproject (autochtoon genetisch materiaal).

Maatregelen

Het is van belang om een vliegende start te maken met de uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan. Een manier om dit te doen is door te beginnen met "zichtbare" maatregelen met als doel andere gebiedspartijen, bewoners en bedrijven enthousiast te maken. De gebruikers en bewoners van het landschap kunnen dan immers snel resultaat zien. Ook dient in het achterhoofd te worden gehouden dat nieuwe aanplant en inrichtingsmaatregelen beter te communiceren en interessanter zijn voor draagkracht dan beheeropgaven. Bewoners en belanghebbenden worden hierdoor geïnspireerd en het plan wordt uiteindelijk een uitvoeringsgericht document waar de hele gemeente, in al haar facetten, achter staat en voor gaat. De quick-win maatregelen zijn als eerste benoemd in bovenstaand tekstkader. Verdere maatregelen zijn:

- Stimuleren van aanleg van kleine landschapselementen met streekeigen genetisch materiaal;
- Organisatie herstel, verbetering zichtbaarheid en beheer landweren, waardevolle eikenhakhoutbosjes en -singels (zie voorbeelden Eerdse Bergen en Veghel). Uitvoering gemeente en Brabants Landschap;
- Aanvullen / aanplant wegbepanting Loo, Schaijksedreef met eik. Uitvoering gemeente;
- Aanleg bosjes en houtwallen parallel aan A59 (versterking kleinschalig landschap). Uitvoering gemeenten Bernheze en Oss;
- Realisatie landschappelijke geleding oostelijke dorpsrand Nistelrode (aanleg houtwallen en singels). Uitvoering gemeente;
- Realisatie transparante beplanting van linden langs bedrijventerrein Kleinwijk. Uitvoering gemeente;
- Onderzoek van de mogelijkheden om het weidevogelbeheer te stimuleren in De Bleeken (regieproject). Uitvoering gemeente, ZLTO, IVN, WBE;
- Accentueren Beekgraaf met knotbomen (deels gerealiseerd);
- Inventarisatie en aanvullen / herstellen knotberken in de (ruime) omgeving van Vorstenbosch;
- Aanplant wegbepanting Menzel / Delst;
- Update bomenbeheerplan wegbepantingen; aanpak wegbepantingen (afstemmen op functionaliteit en waar nodig aanvullen wegbepanting);
- Herstel grafheuvels Maashorst ("prehistorisch landschap" Hoge Vossel).

Meeliftprojecten en lopende projecten

Belangrijk onderdeel van de uitvoeringsstrategie is het zoeken van concrete projecten en verwachte ontwikkelingen waarbij de realisatie van de doelen uit de visie kan meeliften. Naast het landschapsontwikkelingsplan zijn er nog diverse andere plannen en projecten waarvan het proces parallel loopt of die nog opgestart moeten worden, zoals het opstellen van de beplantingsplannen bij de uitbreidingslocaties bij Nistelrode (wonen) en de westkant van Heesch (bedrijventerrein en wonen). Een aantal maatregelen en aandachtspunten vanuit het landschapsontwikkelingsplan kan bij deze plannen en projecten ondergebracht worden, zogenaamde meeliftprojecten. Deze andere plannen en projecten zijn dan ook een kans om een deel van de landschapvisie integraal uit te voeren en het streefbeeld te bereiken. De volgende maatregelen uit de landschapvisie worden onderdeel van de hieronder weergegeven meeliftprojecten.

1 Realisatie bedrijventerrein Waalboss / Heesch West

- Behoud en versterking groen raamwerk van wegbeplantingen rondom Zoggel. Uitvoering gemeente.
- Aanvullen wegbeplantingen gebied Bunderstraat / Kruishoekstraat.
- Aandacht voor harmonie met omgeving en omliggende landschap.

2 Uitbreiding Zwarte Molen (Nistelrode)

- Realisatie en versterking groen raamwerk (inpassing nieuwe uitbreiding).

3 Versterking landschap groene zone Heesch - Oss

De zone tussen Heesch en Oss is een dynamisch gebied. De gemeente voert regie op de ruimtelijke kwaliteit van het gebied en werkt aan de versterking van het landschap door aanleg van landschapselementen te faciliteren.

Maatregelen zijn:

- Aanvullen wegbeplantingen Kerkstraat / Maasweg en Osseweg / Nieuw Hescheweg. Deze maatregel bestaat uit: inventarisatie ruimtelijke mogelijkheden, overleg gemeente Oss en aanplant wegbeplanting.

Kosten / investering/ aanplant laanboom ca. € 250,- p/st., gemeente

- Regie op functieverandering/aanleg landschapselementen. Men verwacht dat in de zone tussen Heesch en Oss de komende jaren veel nieuwe burgererven zullen ontstaan, bijvoorbeeld via ruimte-voor-ruimte. De gemeente heeft regie bij de ruimtelijke invulling van deze nieuwe erven. Eigenaren worden gestimuleerd om aan hun eigen woonomgeving bij te dragen door aanleg van landschapselementen.

Kosten / investering / Regie op functieverandering (advies landschappelijke inpassing): interne uren gemeente. Kwaliteitsimpuls landschap (aanleg kleine landschapselementen): ca. € 1.500,- p/100m.

4 Realisatie natte EVZ's

De realisatie van natte ecologische verbindingzones is de verantwoordelijkheid van het waterschap (het waterschap en de gemeente maken samen een plan van aanpak). Dit is voor een groot deel al uitgevoerd (zie het kwaliteitsbeeld in paragraaf 2.1).

Een aantal maatregelen en doelen vanuit het LOP kan meeliften met deze projecten:

- Beter zichtbaar maken van de beken als ruimtelijke structuurdragers van het landschap;
- Beleefbaar maken van de natuurlijke laagte Leijgraaf;
- Natuurlijk graslandbeheer Aadal met autochtone koeien (Brandrode runderen);

Investering / Bijdrage gemeente (pm post) uit Plattelandontwikkelingsprogramma (POP).

5 Regie op ruimtelijke kwaliteit

- Behoud openheid oude bouwlanden Peelhorst en Vorstenbosch (Bestemmingsplan buitengebied)

6 Reconstructie N279

- Landschappelijke inpassing (afstemming zicht op het landschap vanaf de weg en zicht op de weg vanuit het landschap);
- Input leveren voor het beeldkwaliteitsplan;
- Compensatie van natuur en landschap op de agenda zetten.

7 Optimalisatie Zuid-Willemsvaart

- Input leveren voor het beeldkwaliteitsplan;
- Compensatie van natuur en landschap op de agenda zetten (voorstel zoekgebied compensatie in Aadal, met name vanuit soortencompensatie).

Lopende projecten

8 Project Bufferboeren

In het gebied van de drinkwaterwinning in de Bleeken wordt een pilotproject gehouden met niet kerende grondbewerking. Het toepassen van nietkerende grondbewerking verhoogt de capillaire opstijging, wat gunstig is voor het bodemleven en positief is voor de biodiversiteit. Een experiment met pijlgestuurde drainage in het gebied behoort tot de mogelijkheden.

9 Steenuilenproject

De steenuil is ambassadeurssoort in de gemeente Bernheze. Het Steenuilenproject is een samenwerkingsproject van IVN, WBE, Brabants Landschap en ZLTO. Het project richt zich op communicatie over steenuilen en hun leefgebied en over hoe mensen kunnen bijdragen aan behoud en vergroting van de steenuilenpopulatie.

10 Bermenbeheer

Het uitgebreide netwerk van bermen in het buitengebied biedt kansen voor verhoging van de belevingswaarde van bermen en vergroting van de biodiversiteit in Bernheze. Door het bermenbeheer natuurvriendelijker uit voeren, wordt het netwerk kwalitatief verbeterd voor soorten die laag in de voedselketen staan, zoals planten en insecten. In het Beheersplan voor de wegbermen en sloten in de gemeente Bernheze is beschreven hoe het onderhoud van bermen en slootkanten is georganiseerd, welke eindbeelden er zijn en welke maatregelen nodig zijn om het eindbeeld te realiseren.

In 2000 is gestart met ecologisch beheer van bermen. Het IVN inventariseert jaarlijks een aantal bermen. Het is wellicht de moeite waard om te inventariseren of er kansen zijn voor ecologisch beheer van slootkanten en oevers die in beheer zijn bij de gemeente. IVN onderzoekt de mogelijkheid op basis van hun inventarisaties "GIS-gestuurd" maaien mogelijk te maken en uit te proberen in de praktijk. Hierbij worden door middel van GPS te beschermen soorten in de berm geïnventariseerd en gecommuniceerd naar de beheerder.

11 Versterking recreatieve ontsluiting platteland

De laatste jaren is veel aandacht besteed aan het compleet maken van het routenetwerk voor wandelen en fietsen. Onbrekende schakels zijn de verbinding Heesch – Nistelrode (zie project IV Versterking zuidelijke dorpsrand Heesch) en doodlopende zandwegen, o.a. in het gebied ten zuiden van Heesch. De bekendheid van de inwoners van Bernheze kan worden verbeterd met behulp van (een) brochure(s) worden de inwoners van Bernheze geïnformeerd over ommetjes in hun omgeving. Daarbij wordt aandacht besteed aan cultuurhistorie, natuur en landschap, maar ook over verantwoord gebruik.

Gebiedsproces Aadal

Eind 2010 hebben de betrokken gebiedspartijen in Beekdal de Aa in Heeswijk-Dinther de handen ineen geslagen om vanuit één visie en gezamenlijke ambitie afstemming te vinden in een efficiënte aanpak in het gebied en effectieve communicatie van de activiteiten voor de omgeving. De partijen hebben het Platform 'Beekdal de Aa' gevormd en de rechtspersoon van Stichting Beekdal de Aa bereid gevonden te fungeren als uitvoeringsorganisatie van waaruit de gezamenlijke concrete projecten worden uitgevoerd. De gemeente Bernheze maakt onderdeel uit van het Platform Beekdal de Aa, maar niet van de Stichting. In de intentieovereenkomst staan de doelstellingen van het platform. Samen zijn afspraken gemaakt hoe te komen tot het realiseren van deze doelstellingen. Ten behoeve hiervan is een promotiefilm gemaakt.

5.3 Beheer en onderhoud

Het Landschapsonwikkelingsplan Bernheze kan worden gezien als een doorstart van een voortdurend proces van zorg voor landschap en natuur. De organisatie van het beheer is een gezamenlijke taak van de gemeente met partijen zoals de SBNL, WBE, veldcoördinator STIKA en Brabants Landschap (zie ook paragraaf 5.4). Voor het onderhoud van houtwallen en singels heeft de gemeente een convenant gesloten met SBNL (en WBE).

Convenant SBNL

Om de houtwallen en singels zo gezond en gevarieerd mogelijk te houden en daarmee ook de klachten tot een minimum te beperken, is het noodzakelijk dat er met regelmaat onderhoud wordt uitgevoerd. Gemiddeld genomen betekent het onderhoud dat bomen en struiken eens in de 10 jaar afgezet moeten worden. In 2006 is er door de Stichting Beheer en Natuur Landelijk gebied (SBNL) een inventarisatie naar de kleine landschapselementen

(KLE's) gedaan. In totaal betreft het ongeveer 90 KLE's. Op basis van deze inventarisatie is een beheerplan geschreven voor 10 jaar. In een contract met de Stichting Beheer en Natuur Landelijk gebied wordt het beheer georganiseerd. Bij de uitvoering hiervan spelen de wildbeheereenheden een belangrijke rol. Onder begeleiding van SBNL voeren de WBE's de werkzaamheden op vrijwillige basis uit.

Beheer van nieuwe landschapselementen

Bij aanleg van nieuwe landschapselementen is het van belang ook het beheer duurzaam te organiseren. Bij aanplant van nieuwe landschapselementen moeten ook beheercontracten worden afgesloten (STIKA). Bij aanleg van erfbeplanting moet worden gecommuniceerd en geadviseerd over duurzaam beheer. Bij aanleg of aanvulling van wegbeplanting in eigendom van de gemeente, moet budget worden gereserveerd voor het beheer.

Snoeiafval

Essentieel punt bij beheer van landschapselementen en erven is de verwerking van het snoeiafval. Een voorziening voor de inzameling van snoeiafval is in voorbereiding (onderzoek biomassacentrale in samenwerking met vijf andere gemeenten). Dit biedt kansen voor een oplossing.

5.4 Uitvoeringorganisatie

Het nieuwe landschapsontwikkelings-plan is een impuls voor het werken aan het Bernhezer landschap. De realisatie van het plan vraagt om een goede organisatie. De interne organisatie en de samenwerking met particulieren, gebiedspartijen en andere overheden zijn van essentieel belang voor het slagen van het plan.

Beleidsmedewerker natuur en landschap

Binnen de organisatie van de gemeente Bernheze is 1 fte beschikbaar voor de functie beleidsmedewerker natuur en landschap. Ook is er 0,3 fte voor de functie van opzichter buitengebied. Deze beleidsmedewerker is het aanspreekpunt vanuit de gemeente voor zaken op het gebied van natuur en landschap voor zowel mensen binnen de ambtelijke organisatie als voor particulieren en andere externen. Daarmee is de beleidsmedewerker natuur en landschap de spin in het web met betrekking tot landschap. De beleidsmedewerker ziet de samenhang tussen de diverse projecten en de kansen die zich in het buitengebied van Bernheze voordoen. Deze persoon is verantwoordelijk voor de uitvoering en voortgang van het landschapsbeleid.

Intern overleg

Rechterhand van de beleidsmedewerker natuur en landschap is de gemeentelijke projectgroep die is ingesteld ten behoeve van de opstelling van het landschapsontwikkelingsplan. De leden van deze groep ondersteunen de beleidsmedewerker natuur en landschap op hun specifieke beleidsvelden. De projectgroep pakt zaken thematisch en projectmatig op (bijvoorbeeld de ervenaanpak (Project I)) en kan zo vaak als nodig bijeenkomen om de voortgang van de projecten te bespreken, waar nodig bij te sturen en aan te scherpen door in te spelen op nieuwe ontwikkelingen. Betrokken afdelingen en beleidsvelden zijn:

- Afdeling Civiel- en cultuurtechniek (CCT): natuur, landschap, riolering, waterhuishouding
- Afdeling Milieu- en Bouwzaken (MB): milieu
- Afdeling Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Grondzaken (VROG); ruimtelijke ordening, stedenbouw
- Afdeling Welzijn & Onderwijs (W&O); sport, recreatie en toerisme

Ook kan de projectgroep indien nodig aangevuld worden met de veldcoördinator STIKA, Brabants Landschap, waterschap Aa en Maas, IVN, ANV Maashorstboeren, etc. Over projecten die in het kader van STIKA plaatsvinden wordt ambtelijk overleg gevoerd tussen de beleidsmedewerkers landschap van de 'Horst en Raam' gemeenten, de veldcoördinator STIKA, de provincie Noord-Brabant en Brabants Landschap.

Adviesgroep Flora en Fauna

De adviesgroep blijft een rol spelen bij de uitvoering van het landschapsbeleid. De adviesgroep heeft specifieke gebiedskennis en vormt gezamenlijk een klankbord ten aanzien van vraagstukken in het buitengebied. Het is daarom wenselijk om tijdens de uitvoering van de projecten de adviesfunctie van deze klankbordgroep voort te zetten. Deze groep komt circa zeven keer per jaar bijeen en heeft regelmatig de voortgang van de uitvoering van het LOP op de agenda staan om de uitvoering te evalueren, speerpunten aan te wijzen en jaarplannen vast te stellen. Communicatie over natuur en landschap staat daarbij hoog op de agenda. Voor een aantal projecten worden leden van de adviesgroep ook bij de uitvoering van projecten betrokken.

De adviesgroep bestaat uit: IVN, Wild-beheerseenheid (WBE), ZLTO, Heemkundekringen 'De Wojstap' en 'De Elf Rotten', Bernhezer Buitenwacht en de Bijenhoudersvereniging.

Gemeentelijke taken

De gemeente zelf is in feite de initiator van de uitvoering van de meeste projecten van het uitvoeringsprogramma. De gemeente heeft daarnaast een aantal zeer belangrijke taken met betrekking tot het landschap in het algemeen en het realiseren van het streefbeeld van het landschapsontwikkelingsplan in het bijzonder.

1. De gemeente beschermt de visie en de uitvoering juridisch in het bestemmingsplan en door middel van het vergunningstelsel. Tevens heeft de gemeente een regietaak in de doorwerking van de visie in het ruimtelijk beleid.
2. De gemeente toetst aanvragen van particulieren en andere partijen op landschappelijke aanvaardbaarheid en een goede landschappelijke inpassing. De brochure van Brabants Landschap en ZLTO (in ontwikkeling) kan daarvoor worden gebruikt.
3. De gemeente is samen met de provincie Noord-Brabant en de andere zes 'Horst en Raam'-gemeenten opdrachtgever van twee veldcoördinatoren (STIKA). De gemeente Bernheze valt met de gemeenten Landerd, Oss en Uden onder deelgebied 'Horst', waarvoor een coördinator is aan-gesteld.
4. De gemeente stimuleert pro-actief de uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan en particuliere initiatieven daartoe door voorlichting over de landschapskwaliteiten, overleg over inpassing en begeleiding van subsidie-aanvragen.
5. De gemeente vervult een loketfunctie voor subsidieaanvragen, coördineert de uitvoering van de projecten en stemt dit af met andere gebiedspartijen en overheden, zoals de provincie, het waterschap, ZLTO, Agrarische Natuurverenigingen, Rijkswaterstaat en Staatsbosbeheer.
6. De gemeente realiseert een aantal projecten zelfstandig en maakt in die voorbeeldfunctie zodoende werk-met-werk en is niet afhankelijk van andere

partijen. Daarnaast werkt de gemeente nauw samen met deze partijen bij uitvoering van de projecten.

7. De gemeente maakt jaarwerkplannen waarin quick-win maatregelen worden benoemd een werkprogramma voor het komende jaar wordt vastgelegd.
8. De gemeente communiceert regelmatig over projecten op het gebied van natuur en landschap.

Rol van de veldcoördinator STIKA

De veldcoördinator STIKA is (wordt) aangesteld voor het gebied Horst en Raam. De taken van de veldcoördinator zijn:

- werving van deelnemers;
- keukentafelgesprekken met deelnemers;
- subsidieaanvragen indienen.

De veldcoördinator heeft ieder jaar de mogelijkheid om, in overleg met de gemeentelijke beleidsmedewerker natuur en landschap, regels bij te stellen en de kaart met prioritering (zie pagina 68) aan te passen.

Rol van Brabants Landschap

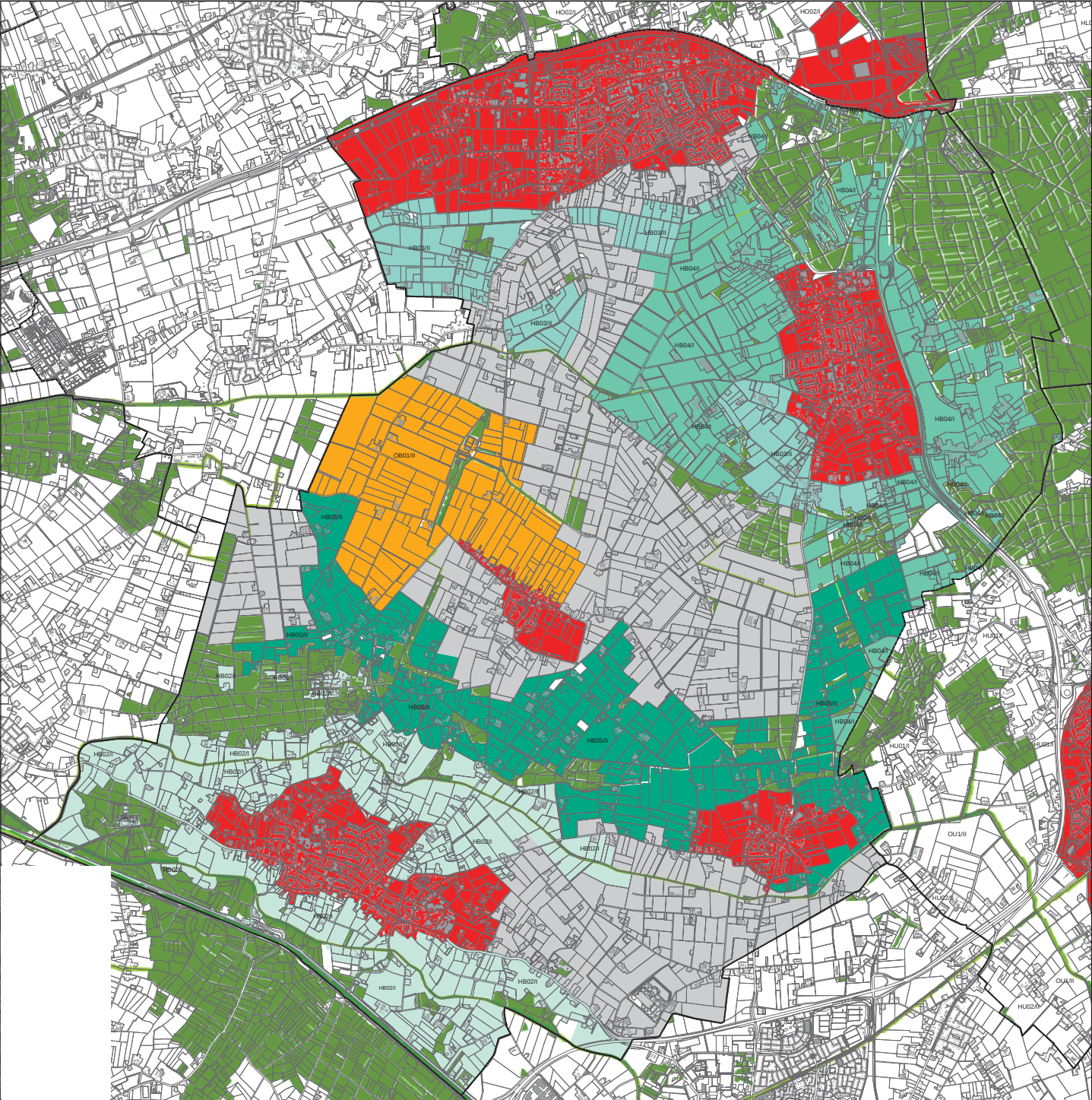
Het Brabants Landschap is verantwoordelijk voor het werven van de veldcoördinator en geeft advies bij erfinrichtingsplannen en landschapsplannen (STIKA).

Stuurgroep Maashorst

De stuurgroep Maashorst is samengesteld uit de vier gemeenten Bernheze, Landerd, Oss en Uden en gebiedspartijen waaronder de provincie, waterschap, Staatsbosbeheer, Natuurcentrum Slabroek, ZLTO-afdelingen en natuur- en milieu organisaties. De stuurgroep heeft het herstel van natuurgebied Maashorst als doel, met oog voor de plattelandseconomie van het gebied.

Communicatieplan

Het landschapsontwikkelingsplan wordt actief ingezet in het bewustwordingsproces voor politiek, bewoners en gebruikers. Communicatie is een essentieel onderdeel

bebouwd gebied

Bernheze

Gebiedsaanduiding

HB02/I

HB03/II

HB04/I

HB05/II

OB01/II

Wit gebied

EHS 2011

Zoekgebied EVZ

Gebieden	Pakketten														
	L1A	L1B	L2	L3	L4	L5	L6	L7	L8A	L8B	L9	L10	L11	L12	L13
HB02/I															
HB03/II															
HB04/I															
HB05/II															
OB01/II															
Wit gebied															
W3															
W2															
W1															
R4															
R3															
R2															
R1															
L14															
L13															
L12															
L11															
L10															
L9															
L8B															
L8A															
L7															
L6															
L5															
L4															
L3															
L2															
L1B															
L1A															

voor het creëren van draagvlak en medewerking van particulieren en andere partijen voor de visie en de uitvoering van het landschapsontwikkelingsplan. Betrokken partijen moeten optimaal geïnformeerd zijn over de uitvoering om vertrouwen te krijgen. Hiervoor kan in samenwerking met de communicatiemedewerker een communicatieplan worden opgesteld. Belangrijk vertrekpunt is dat de communicatie laagdrempelig is, zodat een zo groot mogelijk publiek bereikt wordt. Ook kan de beleidsmedewerker natuur en landschap of een bestuurder af en toe naar buiten treden met aansprekende voorbeelden van uitgevoerde projecten.

Het doel van communicatie is tweeledig:

1. Informeren: grondeigenaren in het buitengebied informeren over hun landschap en landschapstype en welke concrete maatregelen er zijn om dit landschap te versterken. Daarnaast inwoners informeren wat de gemeente te bieden heeft, zoals subsidies en medewerking bij andere plannen van betrokkenen.
2. Overtuigen en stimuleren: grondeigenaren overtuigen dat landschapsversterking goed is voor hun gebied, bijvoorbeeld voor recreatie, landschapsbehoud en economie. Ook is het van belang grondeigenaren te overtuigen van het "voor wat hoort wat"-principe; als mensen vrijwillig acties ondernemen om het landschap te versterken, heeft de gemeente daarvoor subsidies en valt er ook over andere plannen te praten. De stimulerende rol van communicatie vergroot het draagvlak voor behoud en herstel van landschapskwaliteiten.

Suggesties voor het communicatieplan:

- Brochure: Een publieksbrochure voor het gehele landschapsontwikkelingsplan kan worden gebruikt om in de inspraakperiode via een helder opgezette beknopte brochure het plan te toe lichten. De brochure beschrijft hoe de mensen kunnen bijdragen aan

een mooi landschap.

- Persberichten: Het uitbrengen van persberichten bij vaststelling van het plan en bij uitvoer van projecten waarbij de gemeente en particulieren samenwerken om betrokkenheid en draagvlak te vergroten.
- Nieuwsbrief en website: Het verspreiden van een (jaarlijkse) nieuwsbrief en het opzetten en onderhouden van een onderdeel op de gemeentelijke website houdt inwoners betrokken bij nieuwe ontwikkelingen in het buitengebied. Hiertoe kan een eigen herkenbare stijl worden ontwikkeld.
- Landschapsdagen waarbij prijzen worden uitgereikt voor de mooiste erven (Landschapsprijs Bernheze) en waarbij jaarlijks informatie en educatie wordt gegeven over een specifiek project of thema.
- Voorlichtingsavonden: Het organiseren van voorlichtingsavonden om informatie te verstrekken over particulier landschapsbeheer en financieringsmogelijkheden.
- Basisscholen betrekken bij het landschap door educatieprojecten te organiseren, bijvoorbeeld in samenwerking met Natuurcentrum Slabroek.
- Informatie in het veld: Informatieverstrekking op strategische plaatsen biedt op locatie inzicht in de specifieke kwaliteiten van het Bernhezer landschap (onder meer met moderne communicatiemiddelen zoals qr-codes).
- Landschapscatalogus / Beeldenboek landschappen en erven: Een landschapscatalogus of beeldenboek geeft aan wat de ruimtelijke kwaliteiten van het Bernhezer landschap zijn, welke ontwikkelingen er mogelijk zijn en hoe die mogelijk zijn. De landschapscatalogus is daarmee een inspiratieboek voor de ondernemer die wat wil ontwikkelen in het buitengebied en wil bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit.

5.5 Financieringsplan

Voor de realisatie van het landschapsontwikkelingsplan zijn veel middelen nodig. Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de beschikbare gemeentelijke budgetten en van financieringsbronnen. Indien mogelijk zijn van de projecten en maatregelen de geschatte kosten dan wel investering aangegeven. Het is raadzaam om bij het zoeken naar financiering van projecten advies te vragen aan (de provinciale) subsidiedeskundigen.

Gemeentelijk budget

Voor de uitvoering van (onderdelen van) het landschapsontwikkelingsplan zijn de volgende gemeentelijke budgetten beschikbaar:

- € 30.000,- per jaar voor de uitvoering van STIKA-projecten voor de periode 2011 tot en met 2014 (dit is totaal € 120.000,-). Dit bedrag wordt verdubbeld door de provincie;
- € 500.000,- voor de realisatie van ecologische verbindingzones (beschreven als meeliftproject in dit LOP, wat inhoudt dat LOP-doelen worden gerealiseerd in dat kader en uit dit budget worden betaald).

Financieringsbronnen

Perspectiefnota (PPN)

In de Perspectiefnota 2013-2016 is een eenmalige investering van € 50.000,- voor 2013 opgenomen ten behoeve van de uitvoering van de projecten uit het LOP.

Groenfonds

De gemeente Bernheze heeft een fonds in het leven geroepen voor compensatie van rode ontwikkelingen. Basisprincipe is dat € 3,- per m² gronduitgifte in een fonds wordt gestopt. Met deze middelen kunnen andere projecten worden gefinancierd.

Een groenfonds kan tevens worden gebruikt om private middelen en publieke middelen te bundelen. Naast overheden kunnen particulieren, bedrijven of project-

ontwikkelaars die landschapsontwikkeling en -beheer steunen, een bijdrage leveren aan het groenfonds. Nieuwe ontwikkelingen die het fonds mogelijk vullen zijn de ontwikkeling van 'de Erven' en uitbreiding Zwarte Molen. Heesch West is een gemeentegrensoverstijgend project waarvoor speciale afspraken zijn gemaakt. In feite komt een groenfonds erop neer dat de inwoner van Bernheze zelf aan de instandhouding van de kwaliteiten van het buitengebied bijdraagt.

Groenblauw Stimuleringskader Noord-Brabant (STIKA)

Deze regeling beoogt de kwaliteit van natuur en landschap in het agrarische buitengebied te verhogen. De regeling draagt bij aan de duurzame ontwikkeling van het platteland in landschappelijk, ecologisch, hydrologisch, recreatief en sociaal-economisch opzicht.

Gemeentelijk budget is: € 30.000,- per jaar voor de periode 2011 – 2014. Uitvoering vindt plaats in het kader van gebiedscontract Horst en Raam met de gemeenten Oss, Uden, Landerd, Grave, Cuijk, Mill & Sint Hubert. Het budget wordt verdubbeld door de provincie Noord-Brabant tot € 60.000,- per jaar (in totaal € 240.000,-). 90% van dit budget wordt besteed aan uitvoering. 10% is beschikbaar voor inzet van de veldcoördinator en voor monitoring en evaluatie. Aanleg van landschapselementen in de 'Groenblauwe Mantel' heeft de hoogste prioriteit. Verdeling van vergoedingen: bestaande elementen: 10%, nieuwe elementen prio 1: 60%, nieuwe elementen prio 2: 30%. Zie voor het overzicht van prioritering de kaart op pagina 68. Deze kaart wordt jaarlijks bijgesteld in samenspraak met de gemeente, de veldcoördinator en de provincie.

Landschap van Allure Maashorst

Er zijn drie 'Landschappen van Allure', namelijk Maashorst, Groene Woud en Brabantse Wal. Voor deze drie gebieden bij elkaar is een budget van totaal 18 miljoen euro beschikbaar. Waarvoor deze middelen worden ingezet moet nog worden bepaald.

Plattelandsonwikkelingsprogramma (POP)

in totaal € 500.000,- voor inrichting van ecologische verbindingszone (EVZ's). (De natte EVZ's hebben daarbij eerste prioriteit.) Als kansen zich voordoen zijn de middelen beschikbaar voor realisatie van droge EVZ's.

Streekimpuls voor Maas tot Meierij

De plaatselijke groep (LEADER) is onderdeel van het Plattelandsonwikkelingsprogramma (POP). De plaatselijke groep zet zich in voor initiatieven die de leefbaarheid en economische verscheidenheid op het platteland bevorderen. Particulieren kunnen aanvragen indienen voor projecten. Een voorbeeld hiervan is de aanvraag voor een bezoekerscentrum bij de Kildonske Molen. Het gaat om projecten op het gebied van:

- Leefbaarheid / diversificatie van de plattelandseconomie;
- Toerisme en recreatie;
- Landschappelijke kwaliteit;
- Cultuurhistorie;
- Natuur, water en milieu;
- Landbouw.

Streekrekening

Een andere manier van financiering van (landschaps-) projecten is de 'streekrekening'. Het basisprincipe van de streekrekening is dat bewoners, overheden, bedrijven en maatschappelijke organisaties investeren in hun eigen woon-, en werkomgeving. Projecten kunnen worden gefinancierd met de opbrengst van rente van de rekening. Voor het gebied Maashorst is een streekrekening in het leven geroepen

Sponsoring

Financiering van projecten kan ook plaatsvinden via bijdragen (financieel of in natura) van bedrijven of organisaties voor natuur- en landschapsbeheer, in ruil voor een tegenprestatie (publiciteit, ontvangst bedrijfsrelaties, gratis lidmaatschap etc.). Dergelijke bijdragen kunnen goed via een fondsconstructie worden gebundeld.

Adoptie

Adoptie is een bijdrage van burgers of organisaties aan een activiteit of object waarbij zij een langdurige en nauwe relatie met de organisator aangaan. Dit kan bijvoorbeeld het onderhoud van een knotwilg of een houtwal zijn, of het behoud van weidevogels. De adoptant (burger) sluit een overeenkomst af met de ontvanger (meestal een organisatie) waarin wordt bepaald (1) wat de adoptant zal bijdragen, (2) wat de ontvanger hiervoor zal doen, de 'prestatie' en (3) wat de adoptant als geste terugkrijgt, de 'tegenprestatie' (informatie, product, anderszins).

Kostenraming projecten

Onderstaande tabel geeft een overzicht van de schatting van de kosten per project (eenheidsprijzen).

project en kosten / investering (2012 - 2022)	toelichting	schatting kosten	eenheid
I Bernhezer erven mooi (€ 100.000,-)	Opstellen beleidsregel erfbeplanting	interne uren	
	Aanlegkosten erfbeplanting: gemeente 50%	ca. € 500-750 (plantmateriaal)	erf
	Communicatie / verankering in procedures: interne uren, gemeente 100%	interne uren	
	Ervenadvies: gemeente 100%	€ 100	erf
II Poelenbeheer (€ 25.000,-)	Inventarisatie poelen: IVN / gemeente	interne uren	
	Beheerkosten poelen: gemeente 50% (STIKA)	ca. € 52,-	poel per jaar
	Communicatie/ bijeenkomst: gemeente 100%	interne uren	
III Realisatie droge EVZ's	Aanleg landschapselementen	€ 1.500,-	100 m.
IV Versterking zuidelijke dorpsrand Heesch	Aanvullen wegbepanting	€ 100	boom
	Herstel en aanleg kleine landschapselementen	€ 1.500,-	100 m.
	Informatievoorziening en educatie- / kunstproject	n.t.b.	
	Realisatie natuurspeelbos	n.t.b.	
	Koppeling route Ruitersweg aan ommetje en verbinding Heesch - Nistelrode	n.t.b.	
	regie op behoud zichtlijnen	interne uren	
V Wijst in beeld	Inrichten pilotgebied Vensesteeg	n.t.b.	
	Opzetten educatieproject	interne uren	
VI Beekdal de Aa			

BIJLAGEN

Bijlage A: Gebruikte literatuur en bronnen

Beleidsdocumenten

Agenda Landschap 2009
Bomenbeleidsplan
Bomenlijst Bernheze
Gebiedsvisies kernrandzones en bebouwingsclusters
Groen Blauw Stimuleringskader Bernheze 2009
Groenstructuurplan Bernheze
IDOP Loosbroek 2009
IDOP Vorstenbosch 2009
Kaart Waterprogramma's (aanvullende) maatregelen Bernheze
Manifest Maashorst 2009
Nadere inveniërisatie wijstgebieden 2007
Natuurplan De Maashorst 2009
Nota Recreatie en Toerisme Bernheze 2008-2012
Ontsnipperingsplan Maashorst-Herperduin 2007
Reconstructieplan Maas & Meierij
Streekplan Noord-Brabant (2002) verouderd
Stroomgebiedbeheerplan Maas 2009
Structuurvisie Bernheze 2010
Structuurvisie Ruimtelijke Ordening Noord-Brabant
Uitvoeringsplan Brabantse Wijstgronden - Wijstgebied Donzel 2009
Verordening Ruimte Noord-Brabant
Voorontwerp Bestemmingsplan Buitengebied Bernheze
Waterbeheerplan Aa en Maas 2010-2015
Waterplan Bernheze
Watervisie Maashorst 2008

Wetgeving

Boswet
Flora&Faunawet
Natuurbeschermingswet

Overig

Kaart Fietsroutenetwerk Noordoost-Brabant
Overzichtskaart Wandelroutenetwerk Bernheze
Plattegrond gemeente Bernheze
Topografische kaart
Luchtfoto
Bodemkaart, geomorfologische kaart, hoogtekaart, grondwaterkaart

Bijlage B: Algemene verklarende woordenlijst landschapontwikkelingsplannen

Abiotisch: Niet-levende natuur (lucht, water, bodem)

Afkoppelen: Het scheiden van afstromend regenwater van het rioolstelsel met de bedoeling dit regenwater in het plangebied vast te houden ter voorkoming van verdroging of om als huishoudwater te benutten

Afwatering: Het afvoeren van overtollig water door een stelsel van watergangen

Agro-toerisme: Recreatieve activiteiten gekoppeld aan een agrarische onderneming, zoals kamperen bij de boer en verkoop streekeigen producten

Antropogeen: Door mensen teweeggebracht

Autonome ontwikkelingen: Ontwikkelingen op basis van huidig vastgesteld beleid en (maatschappelijke) trends

Beek: Kleine tot middelgrote stroom

Beekherstel: Het zodanig inrichten van beken dat kenmerkende eigenschappen worden hersteld (meanderen, steilranden, overloopgebieden).

Beeldkwaliteit: Beeldkwaliteit bestaat uit 2 niveaus; het structuurbeeld en de identiteit. Het structuurbeeld betreft de ruimtelijke relatie tussen objecten of elementen. Met de identiteit wordt de herkenbare eigenheid van een gebied of ruimtelijk object bedoeld.

Beheer: Onderhoud van landschapselementen

Beheermaatregelen: Maatregelen ten bate van (natuurvriendelijk) beheer

Beheersubsidie: Financiële vergoeding die het bijvoorbeeld mogelijk moet maken op rendabele wijze landbouw te bedrijven, waarbij het beheer van landschapselementen binnen de bedrijfsvoering kan worden opgenomen

Belvédère: Al dan niet kunstmatig verhoogde plek in het landschap waarvanuit men een mooi uitzicht heeft.

Bergingscapaciteit: De hoeveelheid afstromend regenwater die een voorziening of gebied maximaal kan bevatten zonder dat wateroverlast ontstaat

Biodiversiteit: De hoeveelheid verschillende planten- en diersoorten die in een gebied voorkomen

Biotisch: Levende natuur

Biotoop: Specifiek leefgebied van plant of dier

Blauwgrasland: Voedselarm, onbemest vochtig hooi- of weiland dat vroeger één keer per jaar in de zomer werd gehooit. De naam is afkomstig van de blauwachtig gekleurde grassen die er groeien. Soms staan deze weilanden 's winters onder water. De belangrijkste grassoort is het pijpenstrootje, maar ook borstelgras en blauwe zegge komen voor.

Blokverkaveling: Verdeling van de (cultuur)grond in relatief kleine, rechthoekige of onregelmatige stukken (percelen). Volgt de loop van natuurlijke elementen zoals een beek of een heuvel.

Bodem: Bovenlaag van de grond, beïnvloed door processen (organismen, klimaat) aan het oppervlak

Bolakkers: Kleine akkers met een bolle ligging, ontstaan door eeuwenlange ophoging met potstalmest; ook wel eenmansessen genoemd

Brink: Open ruimte in een dorp of aan de rand daarvan waar de boerderijen omheen gegroepeerd staan, meestal beplant met bomen (eiken). De brink diende oorspronkelijk om het vee op te verzamelen.

Broek: Drassig laagland, moerasbos of kreupelhout

Broek- en heideontginning: Ontgonnen natte heide- en grote broekgebieden, die veelal pas ontgonnen konden worden in de tweede helft van de 19^e eeuw en het begin van de 20^e eeuw door nieuwe technieken. Gekarakteriseerd door een rationele blokverkaveling.

Buffergebieden: Gebied waarin het peilbeheer en zonodig het waterkwaliteitsbeheer is afgestemd op het voorkomen van verdroging in een ecologisch kerngebied

Buitengebied: Gebied buiten de bebouwde kom

Buitenplaats: Groot landhuis buiten de bebouwde kom omgeven door tuinen of een park; soms onderdeel van landgoed

Cluster: Groep, bijvoorbeeld van gebouwen of van bomen

Communautair belang: Dit betekent dat deze gebieden bijdragen aan de instandhouding of herstel van de betreffende habitattypen en soorten, dan wel bijdragen aan de samenhang van het netwerk en/of de instandhouding van de biologische biodiversiteit
Conglomeraat: Samengaan van verschillende elementen

Coulissen (-landschap): Landschap met stroken houtgewas die het daarachter gelegen open land aan het oog onttrekken

Cultuurhistorie: Geschiedenis van de mens zoals deze tot uitdrukking komt in het landschap; onderscheid in archeologie, historische geografie en historische bouwkunde

Cultuurlandschap: Landschap waar de mens bewust tenminste enige invloed heeft op uitgeoefend.

Deel: Ruimte in de boerderij waar het graan gedorst kan worden en wagens en werktuigen gestald worden

Dekzand: Fijne eolische (door de wind ontstane) zandafzetting uit de laatste ijstijd (Weichselien), die vrijwel geheel Nederland heeft bedekt. Dekzand is rijk aan kwarts en onvruchtbaar.

Dekzandkopjes: In de laatste ijstijd (Weichselien) door koude poolwinden ontstane (manshoge) zandbergjes in het veenlandschap

Dekzandrug: Door toendrastormen in de laatste ijstijd (Weichselien) gevormde ruggen, meestal op de grens van begroeide en onbegroeide gebieden.

Dekzandopduiking: Geomorfologische aanduiding voor een zandige plek, hoger gelegen dan de omgeving. Zie ook dekzandkopjes.

Depositie: Neerslag van stoffen

Differentiatie: Het aanbrengen of in stand houden van ruimtelijke en ecologische verschillen

Dobbe: Komvormige uitgestoven laagte in het terrein

Doelsoort: Planten- en of diersoort welke wordt gebruikt om de omvang, inrichting en beheer van een ecologische verbinding of gebied vast te stellen

Doline: Trechtersvormige verzakking, soms vele meters breed en diep, die ontstaat als kalk in het regenwater oplost

Donk: Rivierduin in het rivierengebied die (nog steeds) boven de omgeving uitsteekt. Is ontstaan tijdens het laatste gedeelte van de laatste ijstijd.

Doorsnijding: Infrastructuur verbindt gebieden (in langsrichting), maar doorsnijdt ook gebieden (in dwarsrichting)

Draineren: Ondergronds afvoeren van (overtollig) water naar sloten

Dries: Akkers die jarenlang als weiland werden gebruikt of braak bleven liggen.

Drift: Uitwaaiende strook land waarlangs het vee naar de brink gedreven werd. Vaak heten ze Koeweg, Veeweg, Veestraat of Schaapssteeg. Om het vee van de akkergronden te weren waren de veedriften voorzien van hagen. Ook wel veedrift genoemd.

Duiker: Waterdoorgang onder wegen of dijken

Dynamisch: Veranderlijk

Ecoduct: Viaduct waar dieren een (snel)weg over kunnen steken. Meestal groen beplant; dieren worden via een trechtervormig toelopende hekken naar de oversteek geleid.

Ecologie: De wetenschap van de relaties tussen levende systemen en hun omgeving en de eigenschappen van beiden

Ecologische hoofdstructuur (EHS): Samenhangend netwerk van in (inter)nationaal opzicht belangrijke, duurzaam te behouden ecosystemen (natuurgebieden en ecologische verbindingzones).

Ecologische verbindingzones: Corridors met als doel de afzonderlijke kerngebieden binnen de EHS met elkaar te verbinden tot een samenhangend ecologisch netwerk.

Ecologisch kerngebied: Gebied waarin hoge natuurwaarden voorkomen en een zeer belangrijke rol spelen in de ecologische structuur op hogere schaal.

Ecosysteem: Samenhangend systeem van dieren, planten en de abiotische omgeving

Ecotoerisme: Recreatieve activiteiten gekoppeld aan natuurbeleving, bijvoorbeeld vogelkijken en struinen

Eemien: Het Eemien (130.000 tot 115.000 jaar geleden) is het voorlaatste Kwartaire interglaciaal (warme periode tussen de ijstijden). Grote delen van ons land raakten overspoeld door de zee en op het vasteland komen op uitgebreide schaal zeeafzettingen.

Eenmansessen: Kleine individuele essen. Zie verder es.

Eerdgronden: Bodemkundige aanduiding voor humusrijke gronden

Element: Kleinste landschappelijke bouwsteen (bijvoorbeeld boom, haag en houtwal)

Elzensingel: Rij met elzen langs slootkanten, ontstaan door spontaan ontkiemende elzenzaadjes. De vroegere boeren waren blij met de op hun perceelsranden kiemende boompjes en zaagden ze periodiek af voor brandhout en gebruikshout. Later werd het elzenhout ook gebruikt in ijzer-smelterijen voor steenkool het hout verdrong. Nadat de functie van elzensingels was komen te

vervallen (na de Tweede Wereldoorlog) groeiden veel elzensingels uit tot grote bomen.

Eng: zie es

Enk: zie es

Enkeerdgrond: Door de mens gevormde bodem van 50 cm of dikkere laag die een hoog percentage organisch materiaal bevat. Is langdurig bemest en wordt in verband gebracht met de potstal.

Ensembles: Een aaneengesloten gebied dat als landschappelijk geheel wordt beschouwd. Een ensemble bestaat uit verschillende fragmenten (zoals gebouwen, infrastructuur, reliëf, open ruimte, ...) die door hun onderlinge relatie een zekere ruimtelijke samenhang vertonen. Dankzij deze ruimtelijke samenhang zijn ensembles herkenbaar.

Erosie: Uit- of wegslijten van grond door stromend water (fluviale erosie) of de wind (eolische erosie).

Es: Aaneengesloten (bolle) akkers op de zandgronden, vaak door houtwal beschermd, eeuwenlang opgehoogd met mest en plaggen uit de potstallen (waar de schapen 's nachts verbleven). Meestal om of net buiten een nederzetting (esdorp). Iedere boer was eigenaar van een paar stukjes grond op de es.

Esdorp: Dorptype, op de zandgronden waarvan de kern van het dorp wordt gevormd door een dorpsplein (brink), omgeven door boerderijen en akkers. Ook bekend onder de naam brinkdorp.

Eutrofiëring: Voedselverrijking van water (en uiteindelijk ook de bodem). Ook aanvoer van voedselrijk water als gevolg van mestoverschotten producerende landbouwgebieden en voedselrijke neerslag.

Eutroof: Voedselrijk

Fauna: Het dierenrijk in een bepaalde regio

Faunapassage: Passage waar dieren een drukke weg kunnen oversteken. Voorbeelden zijn das-sentunnel, stobbenwal en ecoduct.

Flora: Het plantenrijk in een bepaalde regio

Follie: Romantisch gebouwtje zonder verdere functie in een landschapstuin, dat een bepaalde stemming moet oproepen of bijdraagt aan een schilderachtig effect.

Fourageergebied: Verblijfplaats van een planten- of diersoort voor het zoeken van voedsel

Gebiedseigen: Passend bij of van nature voorkomend in een gebied

Gebiedseigen water: Regenwater dat in een gebied valt en kwelwater dat in een gebied opkwelt

Gebufferd water: Gebufferd water heeft een gebufferde pH, dat wil zeggen dat zuren en basen aan het water kunnen worden toegevoegd zonder dat de pH veel verandert. Een lage pH heeft als voordeel dat de oplosbaarheid van voedingsstoffen wordt bevorderd.

Geologie: Aardkunde. Leer van de bouw en de ontwikkeling van de aardkorst en van de zich daarin afspelende processen.

Geomorfologie: Wetenschap die de verscheidene vormen van het aardoppervlak bestudeert

Geohydrologie: Wetenschap van het vloeibare water in de aarde, in het bijzonder van de stand en de stroming van het grondwater, vooral in de diepere ondergrond

Gerende verkaveling: Verdeling van een gebied in min of meer regelmatige stroken die naar achteren toe steeds smaller worden en (soms) samenkomen in één punt

Gewannverkaveling: In stroken onderverdeelde blokken op de zandgronden.

Gradiënt: Geleidelijke overgang tussen elementen en omgeving of tussen gebieden (zoals hoogteverschillen of verschillen in nat-droog)

Grafheuvel: Monument voor doden uit de nieuwe steentijd en de bronstijd (vanaf ongeveer 3000 v. Chr.)

Groene diensten: Regeling voor beloning van onderhoud aan groenelementen

Grondwater: Water in de bovenste grondlagen, waarvan de hoogte beïnvloed wordt door de stand van het oppervlaktewater en de grondsoort

Habitat: Natuurlijk woongebied van een organisme of een levensgemeenschap

Hakhout: Eén of meer bomen of boomvormers (vaak eik) die telkens bij de stam worden afgehakt. Nadat ze zijn geveld lopen zij opnieuw op de stronk uit.

Hallenhuis: Gebouw met een vrijstaande gebintconstructie die het huis in drie ruimten verdeelt. Met name in Midden-Nederland een gangbaar boerderijtype.

Herpetologie: Leer van de reptielen en amfibieën
Holleweg: Oorspronkelijke afwateringsgeul die op een gegeven moment als weg gebruikt ging worden

Hoogstamboomgaard: Boomgaard waarin fruitbomen groeien met hoge, lange stammen

Hoogveen: Veem dat groeit onder invloed van voedselarm regenwater, boven NAP gelegen

Houtwal: Een houtwal bestaat uit een wallichaam met daarop bomen (voornamelijk eiken, maar ook berken en beuken) en struiken (sleedoorn, meidoorn, hazelaar, vuilboom en lijsterbes). De bomen dienden voorheen als bouwhout, als weidepalen, brandhout of voor de leerlooierij industrie.

Houtsingel: Houtwal zonder wallichaam, vaak een elzensingel. Houtwallen en houtsingels komen met name voor op de hoger gelegen zandgronden en hadden geriefhout of veekering als functie.

Humusdek: Humusrijke bovenste grondlaag
Identiteit: Verschijningsvorm van een element of een gebied, waarin het unieke karakter tot uitdrukking komt

Indicator(soort): Een planten- of diersoort kenmerkend voor een welbepaalde biotoop (leefomgeving) en/of dat de kwaliteit van een bepaalde biotoop aangeeft

Infiltratie: Door hoogteligging en bodemgesteldheid zijgt water naar het grondwater

Inspoeling: Verrijking bodemlaag door nutriënten die door water worden meegenomen en achtergelaten in de laag

Interglaciaal: Warme periode tussen twee glacialen (koudere periodes)

Inzijing: zie infiltratie

Kamp: Een kamp was een min of meer blokvormig perceel in het zandlandschap dat afzonderlijk met een haag of houtwal omheind was. Kleinere, particuliere akker buiten de es.

Kampenlandschap: Kampen ontstonden waar geen ruimte was voor grote aaneengesloten bouwlanden. Kampen waren evenals essen omgeven door singels en houtwallen, waardoor het landschap kleinschalig is. De erven liggen verspreid tussen de kampen. In de nabijheid liggen de hooi- en weilanden en de woeste gronden (heide). De kampen liggen veelal op dekzandruggen en zijn met elkaar verbonden door een uitgebreid netwerk van wegen over deze dekzandruggen.

Karakteristiek: Het geheel aan kenmerkende eigenschappen van een element of een gebied

Karrensproren: Waar middeleeuwse wegen over woeste gronden voerden konden ze uitdijen tot vaak zeer brede sporenbundels. De wagenwielen sneden een spoor uit en als dit niet meer goed begaanbaar was, werd een nieuwe route in gebruik genomen.

Keileem: Het landijs tijdens het Saalien stuwde niet alleen grond op tot stuwwallen, het vermaalde ook stenen onder zijn gewicht tot een dichte ondoorlatende laag van keien, leem, klei en zand. Keileem houdt water tegen waardoor de grond daarboven drassig wordt.

Kerngebied: Gebied dat door haar hoge ecologische waarde als verbredingskern kan dienen voor soorten planten en dieren naar de omgeving van dat gebied

Kwel: Opwellen van grondwater naar het oppervlaktewater via een opwaarts gerichte grondwaterstroming

Laaglandbeek: Regenbeek zonder bron, maar met een groot oorspronggebied. Stroomt in de lage delen van Nederland, vaak tussen dekzandruggen. Omdat deze beken langzaam stromen, komen veel meanders voor.

Landgoed: Uitgestrekt complex van bossen en/of landbouwgronden, meestal in combinatie met een buitenplaats. Een landgoed vormt een ruimtelijke eenheid van verschillende, doorgaans grondgebonden functies die centraal worden beheerd.

Landinrichting: Het projectgewijs inrichten en geschikt maken van delen van het buitengebied voor bestaande en nieuwe functies

Landschap: Het waarneembare deel van de aarde, dat wordt bepaald door de onderlinge samenhang en wederzijdse beïnvloeding van abiotische, biotische en antropogene factoren

Landschapstype: Een karakteristieke combinatie van landschapskenmerken en landschapselementen, die in een bepaalde samenhang voorkomen als gevolg van natuurlijke omstandigheden en het menselijk gebruik

Langhuisboerderij: Boerderij waarbij het woonhuis en het achterhuis onder 1 dak in elkaars verlengde liggen

Levensgemeenschap: Totaliteit van elkaar beïnvloedende, tot verschillende soorten behorende, organismen tezamen gebonden aan een bepaald milieu

Lint(bebouwning): Langgerekte lijn van (veelal vrijstaande) bebouwing langs een weg of waterverbinding

Maaiveld: De hoogteligging van verharde en onverharde grond ten opzichte van NAP

Macrofauna: Een grote groep ongewervelde dieren die in water leven en met het blote oog zichtbaar zijn

Meanderen: Het slingeren van de beek/rivier door plaatselijk vrij gering verval en een lage stroomsnelheid

Milieu: Omgeving te midden van waarvan een organisme kan leven, bestaande uit de verzameling van abiotische, biotische en antropogene factoren

Moderne rationele verkaveling: Verdeling van de (cultuur)grond in grote rechthoekige stukken (kavels)

Natuur: Spontaan ontstane milieus en levensgemeenschappen waar de invloed van de mens relatief gering is

Natuurontwikkeling: Activiteiten gericht op de ontwikkeling van natuurwaarden

Nutriënten: Voedingsstoffen

Occupatiegeschiedenis: Ontstaan van het landschap onder invloed van menselijke ingebruikneming

Occupatiepatroon: Voor een gebied kenmerkend patroon van bewoning/ verstedelijking, nauw gerelateerd aan de ontginningsgeschiedenis en aan het kavelpatroon

Oligotroof: Voedselarm

Ontginningsgeschiedenis: Historie van de in gebruik name (ontginning) van gronden, vaak vergeleken met bewoningsgeschiedenis

Overstaander: Vrijstaande boom die tot doel heeft bescherming te bieden aan de verjonging (al dan niet geplant) en als zaadbron te dienen voor de natuurlijke verjonging. Meestal is de boom gespaard bij houtkap.

Oxidatie: Na ontwatering van veengebieden kan zuurstof doordringen in de bovenste veenlagen, waardoor plantenresten verteren en uiteenvallen in koolstof en water

Patroon: Structuur die in een bepaalde situatie inzicht verschaft

Peilbeheer: Beheer gericht op het reguleren van het grondwaterpeil in een gebied

Perclering: Verdeling van (cultuur)grond in kleinere stukken

Pingo: Vorstheuvel, ontstaan doordat tijdens de laatste ijstijd (Weichselien, ongeveer 120.000 tot 10.000 jaar geleden) onder het aardoppervlak een ijskern ontstond die geleidelijk aangroeide en zo de aarde optilde. Als het water smelt en de 'heuvel' instort ontstaat er een pingoruïne.

Plangebied: Het gebied waarop het plan betrekking heeft. In geval van landschapsontwikkelingsplannen is dit het buitengebied.

Plantengemeenschap: Ruimtelijke groepering van elkaar beïnvloedende planten die in een balans verkeren en een min of meer homogene standplaats vertolken

Populatie: Verzameling individuen van één soort die in een gebied voorkomen

Potstal(systeem): Schapenstal waarin steeds een nieuwe laag stro, heideplaggen van de hogere gronden of bladstrooisel op mest en gier werd gestrooid. Schrale zandgronden werden eeuwenlang met mest en plaggen uit de potstallen opgehoogd.

Relict: Overblijfsel uit vroeger tijd dat nog getuigt van de toestand zoals die destijds was

Reliëf: De natuurlijke oneffenheid van het aardoppervlak bepaald door aanwezige hoogteverschillen en de steilte van hellingen

Retentie: Het vasthouden van water in een gebied met het doel verdroging en piekafvoeren tegen te gaan

Ruilverkaveling: Proces waarbij voor een bepaald gebied de inrichting wordt afgestemd op een efficiëntere verkaveling, verbetering van de infrastructuur en verbetering van de waterhuishouding.

Saalien: Het Saalien (370.000 tot 130.000 jaar geleden) bestaat uit een afwisseling van relatief warme en koude perioden. Voor de ontwikkeling van het landschap in de noordelijke helft van Nederland is het Saalien een uiterst belangrijke periode. Een dik pakket landijs bedekt meer dan de helft van ons land. Langs het landijsfront zijn glaciële bekkens gevormd en zijn delen van de ondergrond door ijs opgestuwd. De daarbij gevormde stuwwallen domineren nog altijd een groot deel van het Nederlands landschap.

Sedimentatie: Afzetten van geërodeerde materialen door water

Singel: Met loofhout (zowel bomen als struiken) beplante lineaire strook (één of meerdere rijen)

Smeltwater: Water ontstaan bij het smelten van de ijskappen aan het einde van een ijstijd

Solitair: Alleenstaand, bijvoorbeeld een alleenstaande boom

Strokenverkaveling: Verdeling van cultuurgrond in lange en smalle stukken (kavels). Zie ook slagenverkaveling.

Stroomgebied(benadering): Het geheel van oppervlakte- en grondwaterstromen dat vanuit een oogpunt van integraal waterbeheer het beste als eenheid gezien kan worden. Ook wel watersysteembenadering genoemd.

Structuur: (Zichtbare) ordening in het landschap

Stuifzand: Door overbegrazing en gebruik door de wind opgestoven arme dekzanden. Veel stuifzanden zijn in de 19^e eeuw omgezet in bossen en daardoor in Europa zeldzaam. De ecologische omstandigheden komen in hoge mate overeen met die in woestijnen.

Successie: Van successie is sprake wanneer een levensgemeenschap dankzij natuurlijke processen wordt opgevolgd door een volgende

Tectonische beweging: Beweging die verband houdt met de verschuivingen en verplaatsingen van de aardlagen

T-huisboerderij: Boerderij van het hallenhuistype, waarbij het woonhuisgedeelte (voorhuis) dwars op het achterhuis is geplaatst

Uitblazingskom: Komvormig gebied dat is ontstaan door verstuiving van het zand

Uitspoeling: Verarming bodem(laag) door nutriënten die door het water uit de bodemlaag worden meegenomen

Veedrift: Zie drift

Veen: Opeenhoping van dode planten resten tijdens moerasachtige omstandigheden

Vegetatie: Al het plantaardige dat ergens groeit; begroeiing

Ven: Voedselarme plas op zandgrond, bijvoorbeeld heide, waarin veenvorming voorkomt

Verbindingszone: Route waarlangs organismen zich kunnen verplaatsen tussen voor die organismen geschikte gebieden

Verbrede landbouw: Verbrede activiteiten die altijd in combinatie met agrarische activiteiten worden uitgevoerd. Er wordt onderscheid gemaakt in de thema's agrarisch natuur- en landschapsbeheer, recreatie, zorg, product en afzet.

Verdroging: Het proces van afname van de hoeveelheid beschikbaar water of van kwelintensiteit voor de plantengroei

Vergassing: Verschijnsel dat zich voordoet op heideterreinen, waarbij ten gevolge van een toename aan nutriënten de plantensoorten van voedselarme omstandigheden worden verdronken door grassoorten als pijpestrootje

Verkaveling: Manier waarop cultuurgrond in stukken (kavels) is verdeeld

Verzuring: Milieu-effecten als gevolg van de neerdaling van verzurende stoffen (o.a. ammoniak, zwaveldioxide en stikstofoxiden) uit de lucht en de directe effecten van deze stoffen op planten en bouwwerken. Dit leidt tot eutrofiëring en verdringing van voedingsstoffen.

Watervoerend pakket: Grondwater stroomt door de ondergrond in verschillende lagen of pakketten. De diepe watervoerende pakketten worden van boven naar onder genummerd: eerste watervoerende pakket, tweede watervoerende pakket.

Weichselien: Laatste ijstijd (ongeveer 100.000 jaar geleden). Destijds had Nederland een poolklimaat en was er nauwelijks vegetatie waardoor de wind vrij spel had.

Zwaaiikom: Verbreding in kanalen en vaarten waar schepen kunnen keren

Bijlage C: Evaluatie Landschapsplan Bernheze 1998

Uitgevoerde maatregelen

De belangrijkste maatregelen zijn als volgt te bundelen:

- Erf-, perceels- en landschappelijke beplanting;
- Dassenvoorzieningen;
- Aanplant en onderhoud houtsingels;
- Natte en droge evz's;
- Cursussen, educatie, informatievoorzieningen en inventarisaties.

Niet uitgevoerde projectvoorstellen

- Versterking en aanvulling van bomenrijen langs wegen op de Peelhorst (project N)
 - Aanleg gevarieerde beplanting langs zandwegen in de Jonge Ontginningen (project P)
 - Aanvulling van bomenrijen langs wegen met es in de Jonge Ontginningen (project Q)
 - Instandhouding dubbele rij eiken op het landgoed Heeswijk (project T)
 - Begeleidende beplanting Peelrandpad (project U)
-

Nieuwland Advies

Nieuwland Advies is een adviesbureau, gespecialiseerd in beleidstrajecten voor het stedelijk en landelijk gebied. Nieuwland Advies is sterk in de praktische uitwerking van dat beleid in beheer- en inrichtingsplannen, onderzoek en expertise-ontwikkeling en in de organisatie en uitvoering van communicatie-activiteiten. Onze kracht ligt in creatief meedenken en in de kennis van het beleid en de praktijk. Het proces - de communicatie, het draagvlak en het meedenken van betrokkenen- krijgt bij ons veel aandacht. Nieuwland Advies staat voor ruimtelijke kwaliteit. De principes van een duurzame samenleving komen terug in onze dienstverlening en bedrijfsvoering.

Nieuwland Groep

Nieuwland Advies

bezoekadres **Haagsteeg 4**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.467.246**
fax + **31.(0)317.467.200**
e-mail **advies@nieuwland.nl**
www.nieuwlandadvies.nl

Nieuwland Geo-informatie&Opleidingen

bezoekadres **Hesselink van Suchtelenweg 4**
postadres **Postbus 522**
6700 AM Wageningen
telefoon + **31.(0)317.421.711**
fax + **31.(0)317.425.046**
e-mail **info@nieuwland.nl**
www.nieuwland.nl